

Evaluering af praktikcentre del 1

Analyser på tværs af centre og uddannelser

Evaluering af praktikcentre del 1

Analyser på tværs af centre og uddannelser

2015

Evaluering af praktikcentre del 1

© 2015 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-808-0

Indhold

1	Resume	5
2	Indledning	9
3	Generelt om centre og uddannelser	13
3.1	Praktikcentrenes størrelse og institutionelle tilknytning	13
3.2	Skp-volumen på de enkelte uddannelser	14
3.3	Praktikcentrenes geografiske struktur	15
3.4	Praktikcentrenes ledelsesstruktur	16
3.5	Etablering af praktikcenterudvalg	17
4	Elevstrømme	21
4.1	Overgang fra grundforløb til hovedforløb	21
4.2	Frafald i skolepraktikken	23
4.3	Arbejdet med EMMA-kriterierne	23
5	Samarbejde mellem centre og skoler	27
5.1	Dækning mht. praktikcentre og tilbud om skolepraktik	27
5.2	Forskellige samarbejdsformer mellem centre og skoler	28
6	Det praktikpladsopsøgende arbejde	33
6.1	Organiseringen af det praktikpladsopsøgende arbejde	33
6.2	Skp-elevenes aftaler	36
6.3	Brug af virksomhedsforlagt undervisning	41
6.4	Støtte til elevernes praktikpladssøgning	44
7	Praktikuddannelsen	47
7.1	Opbygning af et oplæringsmiljø på praktikcenteret	47
7.2	Kvaliteten af værksteder og nødvendigt tilbehør	49
7.3	Elevernes opgaver i praktikcenteret	50
7.4	Sammenhæng og progression i elevens praktikuddannelse	54
7.5	Arbejdet med at rekruttere og kvalificere instruktører	56
8	Kvalitetsarbejde og samarbejde med arbejdsmarkedets parter	61
8.1	Internt kvalitetsarbejde	61
8.2	Samarbejder med arbejdsmarkedets parter	63
	Appendiks	
	Appendiks A: Evalueringens datamateriale	67
	Appendiks B: Oversigt over kriterier	69

1 Resume

Praktikcentrene er en ny organisatorisk ramme for skolepraktik. Centrene blev etableret pr. 1. september 2013 efter en udbudsrunde blandt institutioner, der udbyder grundlæggende erhvervsrettede uddannelser.

Praktikcentrene skal udbyde praktikuddannelse til berettigede erhvervsuddannelseselever, der ikke har en uddannelsesaftale, og de skal arbejde for at tilvejebringe uddannelsesaftaler i virksomheder. I dag er der 49 institutioner med praktikcentre.¹

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført en evaluering af praktikcentrene efter anmodning fra Undervisningsministeriet.

Evalueringen, der er gennemført i perioden maj-december 2014, belyser driften af praktikcentrene, under hensyntagen til at centrene havde haft en kort indfasningsperiode, da evalueringen blev sat i gang. Evalueringen er gennemført på baggrund af en række kriterier, som ministeriet har udarbejdet i samarbejde med Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU).

Evalueringen består af to dele, hhv. en generel del med analyser på tværs af de enkelte centre og uddannelser og en centerspecifik del med korte beskrivelser og vurderinger af hvert enkelt center.

Dette resume sammenfatter centrale pointer fra evalueringens generelle del.

Centrale pointer i evalueringen

Etableringen af praktikcentrene har flere formål. Centrene skal øge kvaliteten af skolepraktikken, de skal styrke uddannelsesgarantien på erhvervsuddannelserne, og de skal fremme udnyttelsen af praktikpladskapaciteten i virksomhederne.

Praktikcentrenes korte indfasningsperiode i kombination med den store variation fra center til center betyder, at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at udtale sig med sikkerhed om virkningerne af centrene. Men evalueringen kan tegne en række øjeblikbilleder fra efteråret og udpege en række tendenser mht., hvor langt skolerne er nået i arbejdet med at opbygge deres centre, og hvor langt de er nået i deres arbejde med at realisere formålene med centrene.

I forhold til EVA's tidligere evaluering af skolepraktikken² peger denne evaluering på, at skolepraktikken og det praktikpladsopsøgende arbejde samlet set tilrettelægges med en højere grad af systematik end tidligere. Det gælder både mht. procedurerne for driften af centrene og mht. arbejdet med at generere relevante opgaver til eleverne og opfølgningen på elevernes læring, og det gælder mht. det praktikpladsopsøgende arbejde. Efter EVA's vurdering er der således sket et kvalitetsløft mht. tilrettelæggelsen af skolepraktikken efter etableringen af centrene.

Praktikcentrene er dog ikke nået lige langt i arbejdet med at opbygge et center, hvilket heller ikke ville være at forvente. Nogle centre havde mange års erfaring med skolepraktik, allerede inden centrene blev etableret, og nogle har været aktive deltagere i Undervisningsministeriets store projekt Kvalitet i skolepraktik (2011-12), mens andre centre er helt nye på området.

¹ Oprindeligt blev 50 institutioner godkendt til at oprette praktikcenter, men to af institutionerne er fusioneret efterfølgende.

² Skolepraktik i erhvervsuddannelserne, Danmarks Evalueringsinstitut 2011.

Hertil kommer, at centrene er meget forskellige mht. størrelse. De spænder fra centre med færre end 10 elever til centre med over 500 elever og fra centre, der er godkendt til at udbyde praktikuddannelse på en enkelt uddannelse, til centre, der er godkendt til praktikuddannelse på 18 forskellige uddannelser.

I de følgende afsnit præsenteres centrale pointer i evalueringen vedrørende seks forskellige aspekter af praktikcentrene, som EVA finder særligt interessante og vigtige i det videre arbejde.

Geografisk dækningsgrad

Intet i evalueringens datagrundlag peger i retning af, at der er sket en ændring i dækningen med skolepraktik efter etableringen af centrene i forhold til dækningen inden etableringen af centrene. Det hænger både sammen med et vidtforgrebet net af samarbejdsaftaler mellem skoler og centre og med 66 tilfælde af udlægning, dvs. tilfælde, hvor et praktikcenter udlægger sin godkendelse til at udbyde skolepraktik på en given uddannelse til en anden institution.

Udlægninger bidrager i høj grad til, at udbuddet af skolepraktik bliver mere geografisk udbredt, men det kan samtidig føre til usikkerhed om placeringen af det praktiske og det faglige ansvar for kvaliteten af de udlagte udbud. Efter EVA's vurdering er der behov for yderligere indsatser, fx i form af vejledninger fra Undervisningsministeriet, der kan styrke praktikcentrenes samarbejde om kvalitetssikringen i forbindelse med udlægninger.

Information om mulighed for skoleaftaler

Evalueringen viser, at etableringen af praktikcentre har betydet, at informationen på grundforløbene om praktikcenteret og mulighederne for at få en skoleaftale er blevet sat i system. Interviewene med elever og praktikcenterledere peger ligeledes på, at omdømmet af skolepraktikken er blevet styrket blandt underviserne og eleverne på grundforløbene. Efter EVA's vurdering er det vigtigt, at arbejdet med at synliggøre praktikcentre intensiveres yderligere, så eleverne og underviserne på grundforløbene bliver bevidste om mulighederne og betingelserne for at blive optaget på et praktikcenter. Det gælder ikke mindst på de skoler, der ikke selv udbyder praktikuddannelse på givne uddannelser.

Det praktikpladsopsøgende arbejde

Evalueringen viser, at en femtedel af eleverne på praktikcenteret har fået en restaftale inden for et halvt år, efter at de er blevet optaget på et praktikcenter. Evalueringen viser samtidig, at skolerne mere systematisk end tidligere benytter sig af en bredere vifte af aftaletyper i det praktikpladsopsøgende arbejde. Efter EVA's vurdering er der dog behov for, at skolerne overvejer organiseringen af det praktikpladsopsøgende arbejde med henblik på at styrke systematikken i arbejdet, herunder især mht. snittet mellem, hvad der skal foregå i uddannelsesafdelingerne, og hvad der mest hensigtsmæssigt varetages i en central praktikserviceenhed.

Tilrettelæggelsen af praktikuddannelsen

Praktikcentre arbejder systematisk med at udvikle opgaver internt på skolen, som eleverne kan arbejde med på praktikuddannelsen, og med at generere opgaver og finde nicher, hvor eleverne kan arbejde for eksterne kunder, uden at det opfattes som konkurrenceforvridende.

Evalueringen peger på, at det er vigtigt, at man på centrene arbejder med at udfolde og konkretisere praktikmålene og med at udvikle redskaber, der kan dokumentere sammenhængen i elevernes uddannelsesforløb og give mulighed for at følge op på deres læring. Det sker i vekslende grad fra center til center og fra uddannelse til uddannelse. EVA har i den sammenhæng hæftet sig ved, at de færreste praktikcentre har formuleret et fælles grundlag for arbejdet med praktikuddannelse.

Evalueringen peger også på, at det på mange centre vil være vigtigt at arbejde mere for at sikre instruktørernes og evt. faglæreres muligheder for at varetage deres opgaver i forbindelse med praktikuddannelsen for eleverne. Det gælder både mht. kompetenceudvikling og mht. arbejdet med at opbygge fora, hvor instruktørerne og faglærerne på centeret har mulighed for at udveksle erfaringer. Efter EVA's vurdering er det desuden vigtigt med indsatser – både lokalt og centralt –

der kan sikre et rimeligt forhold mellem antallet af skp-elever og antallet af instruktører, ikke mindst i de perioder, hvor mange elever er inde på centeret.

Omfanget af virksomhedsforlagt undervisning (VFU) er stadig forholdsvis stort, selv om mange centre arbejder aktivt med at begrænse anvendelsen af VFU. Der er derfor behov for yderligere indsatser både centralt og lokalt for at reducere risikoen for misbrug af VFU.

Samspil med lokalsamfundet og arbejdsmarkedets parter

Kvaliteten af praktikuddannelsen i et praktikcenter skal sikres af det faglige udvalg for den pågældende uddannelse i samarbejde med det lokale uddannelsesudvalg og skolen gennem en løbende kvalitetsudvikling og kvalitetssikring.

Evalueringen peger på, at samspillet med repræsentanter for organisationerne på arbejdsmarkedet i lokale uddannelsesudvalg og evt. praktikcenterudvalg skal styrkes ved mere gensidig information mellem aktørerne. Det er vigtigt både for at kvalitetssikre og udvikle de opgaver, eleverne arbejder med på centeret, og for at synliggøre centeret i lokalsamfundet, fx blandt virksomheder, unge og forældre.

Organisering af centrene

Institutionerne har valgt forskellige modeller for deres praktikcentre. Nogle centre er så vidt muligt etableret som et samlet fysisk center, mens man på andre centre er spredt på flere adresser. Det er efter EVA's vurdering ikke i sig selv et afgørende kvalitetsparameter, om et praktikcenter er samlet i et fysisk center. Men det er vigtigt, at centeret har en synlig og aktiv ledelse på tværs af uddannelserne i centeret, og at centeret understøttes af organisatoriske strukturer, der sikrer, at centeret fungerer som et center. Ellers vil det være vanskeligt at realisere det kvalitetsløft i skolepraktikken, som etableringen af centrene sigter mod.

2 Indledning

Undervisningsministeriet har i samarbejde med Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU) anmodet Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en evaluering af praktikcentrene.

Praktikcentrene er et nyt element i det danske erhvervsuddannelsessystem, der er blevet indført som et resultat af den politiske aftale om bedre erhvervsuddannelser (EUD) og styrket uddannelsesgaranti fra november 2012.

Praktikcentrene skal udbyde praktikuddannelse til berettigede EUD-elever, der ikke har en uddannelsesaftale, og de skal arbejde for at tilvejebringe uddannelsesaftaler i virksomheder. Dermed har centrene flere formål. De skal øge kvaliteten af skolepraktikken og styrke uddannelsesgarantien på erhvervsuddannelserne, og de skal fremme udnyttelsen af praktikpladskapaciteten i virksomhederne.

Praktikcentrene er etableret på 45 erhvervsskoler og fire andre uddannelsesinstitutioner med virkning fra 1. september 2013. Centrene er etableret på baggrund af en udbudsrunde, hvor uddannelsesinstitutioner inden for erhvervsuddannelsesområdet havde mulighed for at ansøge Undervisningsministeriet om at blive godkendt til at oprette et praktikcenter, hvor de kunne udbyde praktikuddannelse på en eller flere af de 46 erhvervsuddannelser, der udbydes med skolepraktik³.

I det følgende beskrives evalueringens formål og de kriterier, som Undervisningsministeriet har udarbejdet i samarbejde med REU som grundlag for evalueringen. Dernæst bliver evalueringens datagrundlag og organisering præsenteret. Til sidst redegøres for, hvordan evalueringen bliver afrapporteret.

Evalueringens formål

Evalueringen skal belyse praktikcentrenes drift fra 1. september 2013.

Evalueringen består af to dele: en generel del, der analyserer en række forhold på tværs af centrene og uddannelserne, og en centerspecifik del, der fokuserer på de enkelte centre hver for sig. Evalueringen tegner således både et billede af, hvor langt centrene er nået samlet set, dvs. taget under ét, og et billede af, hvor langt de enkelte institutioner er nået i arbejdet med at etablere et praktikcenter, idet der tages hensyn til deres relativt korte indfasningsperiode.

Oprindeligt var evalueringen tænkt til at indgå som en del af grundlaget for revurderingen af eksisterende udbudsgodkendelser og vurderingen af nye udbudsansøgninger i løbet af første halvår af 2015. Dette formål har ikke længere samme grad af relevans, idet udbudsprocessen er udskudt til 2016-17, så den vil blive gennemført samtidig med de kommende udbudsgodkendelser af hovedforløb.

Kriterier i evalueringen

Undervisningsministeriet har efter drøftelser med Rådet for de Grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU) udarbejdet 16 kriterier til evalueringen, der refererer til fire forskellige hensyn. Her følger de 16 kriterier – eller temaer – fordelt på de fire hensyn, sådan som de fremgår af Undervisningsministeriets vejledning til praktikcentre:

³ Pr. 1. august 2015 udvides antallet af uddannelser, der udbydes med skolepraktik, til 59.

- 1 Hensynet til sikring af fagligt bæredygtige og kvalitativt forsvarlige uddannelsesmiljøer:
 - a. Centerets andel af elever inden for uddannelsen i hovedforløbet og skolepraktik
 - b. Graden af overgang fra grundforløb til hovedforløb inden for uddannelsen
 - c. Kvaliteten af praktikcenterets praktikuddannelse, herunder udstyr, materialer og opgaver.

- 2 Hensynet til sikring af et geografisk dækkende udbud under hensyn til efterspørgsel og behov:
 - a. Sikring af et passende antal udbudssteder
 - b. Sikring af et passende bredt udbud på landsplan
 - c. Centerets håndtering af alle elever, der søger skolepraktik inden for en uddannelses forskellige trin og specialer.

- 3 Hensynet til sikring af flest mulige praktikpladser i virksomheder:
 - a. Omfang af skolepraktikelevernes uddannelse i praktik i virksomheder gennem korte aftaler, delaftaler eller restaftaler
 - b. Omfang af elever uden for skolepraktik (uddannelsesaftaler og fravalg af skolepraktik)
 - c. Omfang af virksomhedsforlagt undervisning under skolepraktik
 - d. Beskæftigelsesgraden for uddannelsen samlet set i forhold til skolepraktikniveaue
 - e. Organisering af centerets systematiske praktikpladsopsøgende arbejde
 - f. Effekter af centerets praktikpladsopsøgende arbejde.

- 4 Hensynet til samarbejde mellem skoler og centre:
 - a. Centerets anvendelse af kostafdeling på de enkelte uddannelser
 - b. Håndtering af elevernes bevægelser mellem de forskellige skoler og centeret
 - c. Samarbejder med andre skoler og centre om uddannelse og praktikpladsøgning
 - d. Inddragelsen af de faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg/praktikcenterudvalg.

Datagrundlag og organisering af evalueringen

Evalueringen er gennemført i perioden april-december 2014. Beskrivelserne og analyserne i evalueringen bygger på forskellige typer af data. Følgende datatyper indgår i evalueringen:

- *Kvantitative data* i form af data fra Undervisningsministeriets databank og registerdata fra de administrative systemer leveret af Styrelsen for It og Læring (STIL). De kvantitative data anvendes hovedsageligt på nationalt niveau og på uddannelsesniveau, idet der kun anvendes registerdata på centerniveau for at belyse det enkelte centers samlede skolepraktikvolumen.

Nogle steder i rapporten inddrages data, så det bliver muligt at sammenligne data fra perioden efter praktikcentrenes etablering med data fra året før. Sammenligningerne kan beskrive nogle tendenser og indikationer, men de kan ikke give et billede af virkningerne af praktikcentrene, da evalueringen ikke er gennemført som en effektundersøgelse. Det hænger bl.a. sammen med, at centrene endnu er i en indfasningsperiode, og at virkningerne derfor endnu ikke kan forventes at vise sig. Hertil kommer, at praktikcentrene er komplekse størrelser mht. både indsats og sammenlignelighed, hvilket vanskeliggør gennemførelsen af effektstudier.

En særlig tabelrapport er udarbejdet som bilag til evalueringens generelle del. Tabelrapporten giver en samlet og komplet præsentation af de registerdata, der indgår i analyserne i den generelle del.

- Foreliggende *skriftlige materialer*, herunder især skolernes udbudsansøgninger med de forretningsplaner for centrene, som skolerne udarbejdede i forbindelse med ansøgningen om at blive godkendt som praktikcenter.
- *Oversigtsskemaer over centrenes samarbejder med andre institutioner*. Forud for EVA's besøg indsendte hvert center et skema over de aftaler, institutionen har indgået med andre institutioner på erhvervsuddannelsesområdet, vedrørende udlægning og samarbejde om elever.
- *Besøg på samtlige centre*, herunder i videst mulige omfang også besøg på samtlige adresser og satellitter, der indgår i det enkelte center. EVA har således gennemført besøg af varierende længde på i alt 99 forskellige adresser.

Under besøgene er der gennemført interview med praktikcenterledelsen (1½ time) og fælles-interview hhv. med instruktører og med elever fra forskellige uddannelser (1 time til hvert interview), således at aktiviteterne på centrene bliver belyst med baggrund i forskellige grupperes perspektiver.

- *Interview med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter*, herunder interview med repræsentanter for faglige udvalg og telefoninterview med medlemmer af formandskaber for lokale uddannelsesudvalg/ praktikcenterudvalg.

I perioden juni-august 2014 er der gennemført 8 interview med repræsentanter fra forskellige faglige udvalg, og i perioden november-december 2014 er der gennemført 15 telefoninterview med repræsentanter fra formandskaberne for lokale uddannelsesudvalg og/eller praktikcenterudvalg. Udvælgelsen af faglige udvalg er foretaget, så de fire største udvalg, målt i skp-volumen, indgår. Udvælgelsen af repræsentanter for lokale formandskaber er foretaget, så uddannelser inden for forskellige fællesindgange og forskellige typer af skoler er repræsenteret.

Besøgene og interviewene på praktikcentre danner – sammen med de indsendte oversigtskemaer og det foreliggende skriftlige materiale – grundlag for beskrivelserne og vurderingerne af de enkelte centre i evalueringens centerspecifikke del. Beskrivelserne og vurderingerne af de enkelte centre bygger således på kvalitative data for at kunne tegne et nuanceret billede af arbejdet på centrene. I designet af evalueringen er der desuden lagt vægt på at undgå at belaste institutionerne med udarbejdelse og fremsendelse af skriftlige materialer.

Besøgene og de andre materialer, der danner grundlag for evalueringens centerspecifikke del, indgår samtidig som vigtige dele af grundlaget for de tværgående analyser i den generelle del, hvor det kvalitative materiale suppleres med registerdata. I grundlaget for analyserne i den generelle del indgår desuden interviewene med repræsentanter for faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg og praktikcenterudvalg med henblik på at belyse samspillet mellem praktikcentre og arbejdsmarkedets parter. Appendiks A indeholder en udfoldet redegørelse for evalueringens datagrundlag, herunder antal besøg mv.

Evalueringen er gennemført af en projektgruppe på EVA bestående af tre konsulenter fra EVA's Område for Grundskole og Ungdomsuddannelse (evalueringskonsulent Stine Brynskov samt specialkonsulenterne Pernille Hjermov og Bo Söderberg) og en konsulent fra EVA's metodeenhed med særlige kompetencer inden for kvantitative data (specialkonsulent Thomas Hem Pedersen). Desuden har fem evalueringsmedarbejdere været tilknyttet projektet (Siff Borregaard Mikkelsen, Lina Nielsen, Sonja Staffeldt, Anne Kyed Vejbæk og Anders Warring).

Afrapportering

Evalueringen afrapporteres i to dele – svarende til hhv. den generelle del og den centerspecifikke del af evalueringen.

Den generelle del

Den generelle del omfatter tværgående analyser på landsplan eller uddannelsesplan. Analyserne fremdrager generelle tendenser i datagrundlaget og belyser spændvidden i erfaringerne på tværs af centre og uddannelser.

Den generelle del omfatter seks kapitler, der tilsammen dækker de forskellige hensyn og kriterier, Undervisningsministeriet og REU har fastlagt. Følgende kapitler indgår i den generelle del:

- 1 *Generelt om centrene*, herunder ledelsesorganisering, geografisk/fysisk struktur og etablering af praktikcenterudvalg.
- 2 *Elevstrømme*, herunder omfanget af overgangen til hhv. skolepraktik og ordinære hovedforløb efter grundforløbet, omfanget af elever, der falder fra skolepraktikken uden en uddannelsesaftale, og anvendelsen af EMMA-kriterierne.
- 3 *Samarbejdet mellem skolerne*, herunder omfanget og karakteren af samarbejdet mellem skolerne og praktikcentrenes geografiske dækning.
- 4 *Det praktikpladsopsøgende arbejde*, herunder omfanget af skolepraktikelevernes uddannelse i virksomheder gennem korte aftaler og del- eller restaftaler, arbejdet med at støtte eleverne i

praktikpladssøgningen og gøre dem mere attraktive for virksomhederne, arbejdet med at forøge og i højere grad udnytte praktikpladspotentialet i virksomhederne og lokale retningslinjer for anvendelse af VFU.

- 5 *Praktikuddannelsen*, herunder arbejdet med at opbygge et miljø på praktikcenteret, der adskiller sig fra det øvrige undervisningsmiljø på skolen, og arbejdet med at udvikle relevante opgaver, fx aftaler om produktion til et marked, arbejdet med at skabe sammenhæng og progression i elevens praktikuddannelse i forhold til målene og arbejdet med at rekruttere og kvalificere instruktører.
- 6 *Kvalitetsarbejdet og samarbejde med arbejdsmarkedets parter*, herunder lokale uddannelsesudvalgs og faglige udvalgs overvejelser om, hvordan det lokale arbejdsmarked og arbejdsmarkedets parter spiller sammen med og kan inddrages i udviklingen af praktikcentrenes aktiviteter.

Hvert kapitel afsluttes med en kort sammenfatning af de vigtigste pointer i kapitlet, og på baggrund af analyserne peger EVA i det indledende resume på en række punkter, som efter EVA's vurdering vil være vigtige i den fortsatte udvikling af arbejdet på praktikcentre.

En redegørelse for, hvor de forskellige kriterier bliver behandlet, findes i appendiks B.

Den centerspecifikke del

De centerspecifikke rapporter bygger på den kvalitative dataindsamling, EVA havde mulighed for at gennemføre under besøgene på de enkelte centre, herunder især på interviewene med hhv. elever, instruktører og centerledelser.

De centerspecifikke rapporter, der er samlet i en særlig del, er opbygget efter en fælles disposition. Hver rapport indeholder en kort beskrivelse af det enkelte center under følgende overskrifter:

- 1 Overordnet om centeret
- 2 Elevstrømme og samarbejdsaftaler med andre skoler
- 3 Det praktikpladsopsøgende arbejde
- 4 Praktikuddannelsen
- 5 Kvalitetsarbejdet
- 6 Sammenfattende perspektiver og vurderinger.

Beskrivelserne under overskrifterne b)-e) fokuserer på de punkter og forhold, som praktikcenteret især har lagt vægt på i det hidtidige arbejde. Det afsluttende afsnit f) redegør for, hvad centerledelserne selv har hæftet sig ved som væsentlige resultater af det hidtidige arbejde. Afsnittet indeholder desuden EVA's helhedsvurdering af det enkelte center.

Den del af evalueringen, der indeholder samtlige centerspecifikke rapporter, indledes med en redegørelse for grundlaget for EVA's vurderinger af de enkelte centre.

De centerspecifikke rapporter har været i høring på skolerne, som har haft mulighed for at kommentere et udkast til den centerspecifikke rapport mht. evt. fejl eller misforståelser.

3 Generelt om centre og uddannelser

Dette kapitel tegner et overordnet billede af praktikcentrene. Der er tale om et meget differentieret billede, idet centrene adskiller sig fra hinanden på flere punkter. Det gælder mht. deres institutionelle tilknytning og mht. deres uddannelsesudbud og størrelse målt på elevvolumen, og det gælder mht. de valg, de har truffet vedrørende fysisk struktur og lokalisering og vedrørende ledelsesorganisering.

Kapitlet redegør endvidere for omfanget af skolepraktikken på de 46 uddannelser, der udbydes med skolepraktik indtil 1. august 2015, hvor antallet af uddannelser med skolepraktik bliver udvidet.

3.1 Praktikcentrenes størrelse og institutionelle tilknytning

Efter ansøgning blev 50 uddannelsesinstitutioner godkendt til at oprette praktikcenter med udbud af praktikuddannelse på nærmere angivne erhvervsuddannelser pr. 1. september 2013. Efter udbudsrunderen er to af institutionerne fusioneret, således at der i dag findes 49 uddannelsesinstitutioner med et praktikcenter. Langt de fleste praktikcentre findes på erhvervsskoler, men i fire tilfælde findes de på andre typer af institutioner, herunder et AMU-center, en professionshøjskole og to universiteter.

Praktikcentrenes størrelse og udbud

Størrelsen af et praktikcenter kan opgøres på flere måder, fx med udgangspunkt i antallet af elever, der er registreret som elever på centeret, eller med udgangspunkt i antallet af uddannelser, som centeret udbyder praktikuddannelse på.

Mht. antallet af uddannelser spænder variationen fra centre, der er godkendt til at udbyde praktikuddannelse på én til højst tre uddannelser, til centre, der er godkendt til at udbyde praktikuddannelse på 15 eller flere uddannelser. 17 ud af 20 centre med et smalt udbud (højst 3 uddannelser) udbyder udelukkende praktikuddannelse inden for en specifik faglighed, dvs. inden for en enkelt fællesindgang, mens 7 centre i den anden ende af skalaen udbyder praktikuddannelse på 15 til 18 uddannelser, der ligger i forlængelse af mindst fem forskellige fællesindgange. 10 praktikcentre udbyder praktikuddannelse på uddannelser, der omfatter både merkantile og tekniske uddannelser.

Billedet af praktikcentrenes udbud af uddannelser ændres, når der tages højde for, at uddannelsesinstitutionerne har mulighed for at udlægge deres praktikcenteraktiviteter til en anden institution, typisk et andet praktikcenter. Dette beskrives nærmere i kapitel 5 nedenfor om samarbejdet mellem skoler og praktikcentre.

Den eksisterende udlægningspraksis har også betydning for opgørelsen af antallet af elever på de enkelte centre. Normalt registreres elever på den skole, der har godkendelsen, selv om aktiviteten foregår på en anden skole som udlagt skolepraktik. De centre, der gennemfører skp-aktiviteter på vegne af andre centre, vil således typisk have færre registrerede elever end det antal, der faktisk går på centeret. Centre, der har udlagt skp-aktiviteter, vil omvendt have færre skp-elever på hjemadressen end det antal, der er registreret på centeret, idet en del af centerets elever vil gå på en anden institution.

Med forbehold for de forskydninger, som udlægningerne kan have for de faktiske elevtal på de enkelte praktikcentre, viser antallet af registrerede skp-elever på centrene en betydelig variation.

Pr. ult. september 2014 spænder variationen i antallet registrerede elever således fra færre end 11 registrerede elever på hvert af de fire mindste centre til mellem 424 og 542 elever på de tre største centre. I gennemsnit var der i september 2014 132 registrerede elever pr. praktikcenter.

3.2 Skp-volumen på de enkelte uddannelser

Pr. ult. september 2014 var der skp-aktivitet på samtlige 49 centre, men der var ikke aktivitet på alle uddannelser. På tre uddannelser var der således ingen registreret skp-aktivitet. Det gælder uddannelserne til plastmager og teknisk isolatør og værktøjsuddannelsen.

Tabel 1 nedenfor viser omfanget af skp-aktiviteten på de enkelte uddannelser på to måder, dels målt på antal elever i skolepraktik, dels målt på andel af skp-elever i forhold til alle hovedforløbs-elever på uddannelsen.

Tabel 1
Skp-volumen på udvalgte uddannelser pr. ult. september 2014

Top-20 målt på antal elever i skolepraktik (i parentes anføres andelen af elever i skp)	Top-20 målt på andel af elever i skolepraktik (i parentes anføres antal elever i absolutte tal)		
Personvogsmekaniker	638 (19 %)	Kontoruddannelse, generel	98 % (281)
Detailhandel med specialer	634 (9 %)	Laboratorietandtekniker	97 % (177)
Træfagernes byggeuddannelse	559 (12 %)	Beklædningshåndværker	68 % (134)
Bygningsmaler	409 (27 %)	Urmager	64 % (35)
Kontoruddannelse med specialer	375 (6 %)	Skiltetekniker	58 % (151)
Data- og kommunikationsuddannelsen	294 (19 %)	Skov- og naturtekniker	47 % (142)
Kontoruddannelse, generel	281 (98 %)	Vognmaler	35 % (103)
Elektriker	280 (8 %)	Bygningsmaler	27 % (409)
Gastronom	266 (9 %)	Mediegrafiker	25 % (143)
Smedeuddannelsen	224 (10 %)	Snedkeruddannelsen	25 % (107)
Murer	205 (17 %)	Ernæringsassistent	21 % (188)
Ernæringsassistent	188 (21 %)	Data- og kommunikationsuddannelsen	19 % (294)
Laboratorietandtekniker	177 (97 %)	Produktionsgartner	19 % (20)
Skiltetekniker	151 (58 %)	Personvogsmekaniker	19 % (638)
Mediegrafiker	143 (25 %)	Teknisk designer	19 % (62)
Tandklinikassistent	143 (13 %)	Murer	17 % (205)
Skov- og naturtekniker	142 (47 %)	Cykel- og motorcykeluddannelsen	16 % (61)
Beklædningshåndværker	134 (68 %)	Serviceassistent	16 % (66)
Anlægsgartner	121 (14 %)	Anlægsgartner	14 % (121)
VVS-energiuddannelsen	114 (8 %)	Tandklinikassistent	13 % (143)
Antal og andel af elever i skolepraktik i alt, dvs. på alle 46 uddannelser med skolepraktik	6.569		12,5 %

Kilde: Undervisningsministeriets databank.

Det fremgår af tabellen, at 6.569 elever, svarende til 12,5 % af alle hovedforløbs-elever på de uddannelser, der udbydes med skolepraktik, var i gang med deres hovedforløb i en skoleaftale pr. ult. september 2014. I forhold til alle hovedforløbs-elever, dvs. i forhold til eleverne på samtlige uddannelser, udgør skp-eleverne omkring 8 %.

Men skolepraktikken er ikke ligeligt fordelt på de uddannelser, der udbydes med skolepraktik. Således står de ti største uddannelser målt på antal elever i skolepraktik for næsten to tredjedele af al skolepraktik (63 %), og de fem største står for præcis to femtedele (40 %). De uddannelser, der ikke fremgår af top-20-listen, dvs. de resterende 26 uddannelser med skolepraktik, havde tilsammen 17 % af skp-eleverne, svarende til 1.110 elever.

De to forskellige måder at opgøre skolepraktikkens omfang på giver forskellige resultater. Selv om mange uddannelser går igen på de to top-20-liste, har de typisk skiftet plads i rangordenen.

Tabellen viser desuden, at seks uddannelser blandt de ti største målt på antal elever ikke optræder på top-20-listen, når der måles på andelen af elever i skolepraktik. Det gælder detailhandel med specialer, træfagenes byggeuddannelse, kontoruddannelse med specialer, elektriker, gastro-nom og smedeuddannelsen. Disse uddannelser har altså mange skp-elever, men skolepraktikanterne udgør en forholdsvis begrænset andel i forhold til alle hovedforløbselever på uddannelserne.

Tabel 1 viser endvidere, at andelen af hovedforløbselever i skolepraktik udgjorde mere end 50 % på fem uddannelser. Det gælder kontoruddannelse, generel, laboratorietandtekniker, beklædningshåndværker, urmager og skiltetekniker.

3.3 Praktikcentrenes geografiske struktur

Der er en stor variation mht. praktikcentrenes geografiske struktur, der spænder fra centre, hvor aktiviteterne er samlet på én adresse, til centre, hvor aktiviteterne er fordelt på fem eller seks forskellige adresser, som typisk ligger i forskellige byer eller endog i forskellige landsdele.

Fleere faktorer har betydning for det enkelte centers geografiske struktur, herunder strategiske valg, den geografiske struktur, skolen havde i forvejen, og bredden i centerets uddannelsesudbud, og det kan også spille ind, om centeret er landscenter for praktikuddannelsen på en given uddannelse.

Dette afsnit behandler centrenes geografiske struktur forstået som det enkelte centers lokalisering på adresser. Afsnittet behandler ikke skp-aktiviteternes placering i forhold til de øvrige undervisningsaktiviteter på skolerne, idet dette forhold behandles nærmere i kapitel 7 om tilrettelæggelsen af praktikuddannelsen. I optællingen af adresser i afsnittet er der heller ikke taget højde for de udlægninger, de enkelte praktikcentre har foretaget, hvilket yderligere forøger antallet af adresser på det enkelte center, jf. i øvrigt kapitel 5 nedenfor.

Praktikcentre samlet på én adresse

Af de 20 praktikcentre, der er samlet på én adresse, er der i de fleste tilfælde tale om centre, der udbyder praktikuddannelse på uddannelser inden for én fællesindgang (15 tilfælde). Men der er også eksempler på praktikcentre, der er samlet på én adresse, selv om de udbyder praktikuddannelse på tværs af flere fællesindgange (KTS, Den jydsk Haandværkerskole, UC Ringkøbing), i nogle tilfælde også på tværs af merkantile og tekniske indgange (Erhvervsskolerne Aars, Viden Djurs). Bortset fra KTS er de centre, der er samlet på én adresse, forholdsvis små centre med et begrænset udbud af uddannelser.

Der er i øvrigt flere eksempler på centre, der har en klar ambition om at samle aktiviteterne på én adresse, men som alligevel har valgt at placere enkelte uddannelser på andre adresser end centerets hovedadresse, enten fordi der er et godt opgave-/'kunde'grundlag (fx for ernæringsassistent- eller frisøruddannelserne) på den pågældende adresse, eller fordi uddannelsen kommer til at ligge i et særligt virksomhedsmiljø, der passer til den branche, uddannelsen sigter mod (fx på auto- eller metalområdet). Endelig kan det også hænge sammen med, at der kan være så få skp-elever på enkelte uddannelser, at det er mere hensigtsmæssigt at holde dem sammen med de øvrige elever på uddannelsen.

Praktikcentre spredt på mange adresser

Syv praktikcentre er placeret på mindst fem forskellige adresser (CELF, EUC Syd, Roskilde Tekniske Skole, Syddansk Erhvervsskole, Skovskolen, Tech College Aalborg og Teknisk Skole Silkeborg). Der er typisk tale om centre, der udbyder praktikuddannelse på forholdsvis mange uddannelser – bortset fra Skovskolen – og med undtagelse af Tech College Aalborg er der tale om centre med aktiviteter i flere forskellige byer. Tre af centrene gennemfører skp-aktiviteter, der spredt sig over flere regioner og landsdele (Syddansk Erhvervsskole, Skovskolen og Teknisk Skole Silkeborg).

Hertil kommer en række andre erhvervsskoler, som har praktikcenteraktiviteter i forskellige byer, men som ikke er spredt på fem eller flere adresser (EUC Nord, EUC Sjælland, Herningsholm, IBC,

Køge Handelsskole, ZBC). I alt 12 praktikcentre, dvs. tæt på en fjerdedel af centrene, gennemfører således aktiviteter, der spreder sig over flere byer.

3.4 Praktikcentrenes ledelsesstruktur

Også når det gælder ledelsesorganisering, ser man blandt praktikcentre et meget varieret billede. Det er dog muligt at identificere nogle typiske mønstre i de valg, institutionerne har truffet mht. organiseringen af praktikcentrenes ledelse. Mønstrene synes især at hænge sammen med centrene størrelse målt på antal elever og graden af faglig differentiering i centerets udbud, dvs. antallet af fællesindgange, inden for hvilke centeret udbyder skolepraktik. Hertil kommer, at praktikcenterets geografiske lokalisering også har betydning.

Analysen nedenfor opererer derfor med en opdeling af centrene efter disse kriterier. Det skal understreges, at analysen beskriver nogle idealtypiske mønstre – uden at bygge på en præcis fastlæggelse af, hvor grænsen mellem et lille eller et stort praktikcenter ligger.

Små praktikcentre

Små praktikcentre har typisk valgt at indbygge praktikcenterledelsen i den ledelsesstruktur, institutionen havde i forvejen, således at ansvarsområdet for en af institutionens ledere bliver udvidet med ansvaret for praktikcenteret.

På mange af disse centre oplever man tydeligvis ikke et behov for en yderligere formalisering på det organisatoriske plan, idet der er tale om relativt små centre, selv om de kan spænde over et udbud af praktikuddannelse, der ligger inden for forskellige indgange.

Praktikcentre med et fagligt snævert skp-udbud

Praktikcentre med et udbud af skolepraktik på uddannelser inden for en enkelt fællesindgang, fx handelsskoler, vil typisk have en selvstændig praktikcenterleder, som refererer til en uddannelseschef med ansvar for (dele af) institutionens erhvervsuddannelser. Praktikcenterlederen har som regel ikke ansvar for det praktikpladsopsøgende arbejde, men kan deltage i det. Ofte vil praktikcenterlederen være tæt på og måske også tage del i instruktøernes arbejde, om end på et mere overordnet niveau.

Store praktikcentre med et fagligt varieret skp-udbud

Praktikcentre i denne kategori kan opdeles i to grupper. I den ene gruppe er dele af eller hele personaleansvaret og budgetansvaret for skolepraktikken placeret hos cheferne for uddannelsesafdelingerne, så praktikcenterlederen først og fremmest får en koordinerende og kvalitetssikrende funktion på tværs af uddannelserne. I den anden gruppe findes skoler, der har en ambition om at samle, eller som allerede har samlet, alle skp-aktiviteter på én lokalitet, og som tilsvarende har samlet personaleansvaret og budgetansvaret i forbindelse med skp-aktiviteterne hos praktikcenterlederen.

Generelt gælder det, at praktikcenterledelsen på store skoler som regel omfatter flere niveauer. Nogle af de store praktikcentre arbejder fx med tværgående koordinatore, som kan støtte praktikcenterlederen, eller med koordinatore eller ledende skolepraktikinstruktører i de forskellige instruktørteams, som typisk vil have et større administrativt ansvar end de øvrige instruktører.

Risikoelementer ved forskellige ledelsesstrukturer

Det er ikke muligt på forhånd at afgøre, hvilken ledelsesstruktur der vil fungere bedst, da det i høj grad afhænger af lokale forhold. Den ledelsesmæssige kompleksitet er alt andet lige mindst på praktikcentre med et fagligt snævert udbud, som desuden oftest er placeret samlet på én adresse. Ledelsen på de øvrige typer af centre skal håndtere en større faglig kompleksitet, og disse centre vil desuden ofte være fordelt på flere adresser. De typiske ledelsesorganiseringer på disse centre rummer ifølge EVA's analyse hver især risici og udfordringer, som centrene skal håndtere.

Den typiske organisering på små praktikcentre, hvor ledelsen af praktikcenteret er indbygget i den ledelsesstruktur, skolen havde i forvejen, indebærer en risiko for, at centeret ikke får en tilstrækkelig ledelsesmæssig opmærksomhed. Der findes da også eksempler på små centre, som

derfor har valgt at oprette selvstændige stillinger til deres praktikcenterleder, som samtidig kan have ledelsesansvar, fx i forbindelse med skolens praktikpladsopsøgende arbejde eller i forbindelse med bygningstjenesten og værkstedsassistenterne, ved siden af ansvaret for praktikuddannelsen i centeret.

Udfordringerne på store praktikcentre er forskellige, afhængigt af om praktikcenteret har valgt en model, hvor ansvaret for driften af centeret er delt mellem praktikcenterlederen og uddannelsesafdelingerne, eller en model, hvor ansvaret er samlet hos praktikcenterlederen.

En model, hvor ansvaret for driften af praktikcenteret er delt mellem praktikcenterlederen og uddannelsesafdelingerne, vil typisk indebære en risiko for uklare beslutningsgange og for, at procedurer og kvalitet i skolepraktikken bliver forskellige fra afdeling til afdeling. En instruktør beskriver udfordringen på denne måde:

Vi er alle ansat både på praktikcenteret og under vores fagområde, faktisk har jeg fem ledere. Det er lidt meget. Der er nogle gange, hvor strukturen er lidt svær. Det at skulle bede to ledere om noget, en har ansvar for økonomi, og alt andet ansvar ligger hos en anden. Hvis man tænker praktikcenteret videre frem, skal man finde en løsning på det her. Specielt for lærlingenes skyld, så det går hurtigere at finde ud af tingene. Så ansvar og økonomi hænger sammen.

Modellen synes derfor at forudsætte, at praktikcenterlederen har betydelig gennemslagskraft samt opbakning og et tydeligt mandat fra skolens øverste ledelse, eller at der i forvejen er en stærk samarbejdskultur på tværs af uddannelserne. Risikoen for en uensartet udvikling på centeret vil især være til stede, hvis lederen befinder sig meget langt fra uddannelsernes faglige indhold og derfor har begrænsede forudsætninger for at etablere fælles rammer for aktiviteterne i praktikcenteret og for at implementere et pædagogisk grundlag for praktikuddannelsen i centeret.

En model, hvor aktiviteterne i praktikcenteret er samlet og fysisk adskilt fra den øvrige skole, giver praktikcenterledelsen gode muligheder for at udvikle centeret, både ved at etablere fælles procedurer og kvalitetskrav på tværs af uddannelserne og ved at tilvejebringe den fornødne kompetenceudvikling for instruktørerne. En sådan organisering indebærer til gengæld en risiko for, at kontakten til og sammenhængen med relevante grundforløb svækkes. Det vil derfor kræve særlig opmærksomhed og særlige indsatser, hvis denne risiko skal undgås.

3.5 Etablering af praktikcenterudvalg

34 af de 49 institutioner med praktikcentre, svarende til mere end to tredjedele, har valgt at oprette et praktikcenterudvalg.

Især blandt centre, der udbyder praktikuddannelse på forholdsvis få uddannelser og inden for en specifik faglighed, er der en tendens til ikke at etablere et praktikcenterudvalg. 12 ud af i alt 20, dvs. mere end halvdelen af de centre, der udbyder praktikuddannelse på højst tre erhvervsuddannelser, har således valgt ikke at oprette et praktikcenterudvalg.

På de centre, der har valgt at oprette et praktikcenterudvalg, er erfaringerne fra arbejdet i udvalgene forskellige. På nogle centre har der været en vis usikkerhed omkring den præcise fastlæggelse af snitfladerne i opgave- og rollefordelingen mellem centerudvalget på den ene side og de lokale uddannelsesudvalg og skolens bestyrelse på den anden side, mens andre centre har oplevet, at det kan være vanskeligt at sikre et stort fremmøde til møderne i praktikcenterudvalget.

På andre skoler, hvor man har været i stand til at etablere en god arbejds- og rollefordeling og et velfungerende samspil mellem centerudvalget og de lokale uddannelsesudvalg, giver man både fra centerledelsernes og fra udvalgsmedlemmernes side udtryk for, at centerudvalget er et vigtigt dialogforum. I centerudvalget kan medlemmer fra de forskellige uddannelsesudvalg mødes og lade sig inspirere af hinanden, og de kan drøfte udfordringer og muligheder, fx mht. initiativer, der kan styrke skolepraktikkens omdømme lokalt, eller initiativer mht. praktikpladskampagner.

Her har det på nogle centre også vist sig at være en god ide at supplere det paritetisk sammensatte udvalg med ressourcpersoner fra lokalområdet, fx chefen for jobcenteret.

Et medlem af et lokalt uddannelsesudvalg, der også er medlem af praktikcenterudvalget på skolen, udtrykker det på denne måde:

Det er vigtigt, at praktikcenteret får sit eget udvalg, hvor man kan drøfte tingene lidt på tværs og på et mere generelt niveau, fx hvordan man kan få eleverne beskæftiget med opgaver på en relevant måde. I det lokale uddannelsesudvalg snakker vi mest om skoleopholdene på hovedforløbene og forhold, der befinder sig tæt på eleverne i ordinære aftaler. Det er rigtig frugtbart at mødes på tværs af uddannelserne, det giver indsigt i de forskellige udfordringer, de forskellige fag står over for, og det giver mulighed for at debattere med hinanden og blive inspireret på tværs.

En praktikcenterleder udtrykker det på denne måde:

Det er vigtigt med praktikcenterudvalget, fordi jeg oplever, at de kan finde ud af, hvor mange fællesnævner der er i det her udvalg, uanset om det nu er det ene eller det andet fag (...) Det er jo næsten den samme sang, man hører alle steder. Hvis der er modstand mod at have en elev, eller hvis det er en succes at have en elev (...) og den erfaringsudveksling på tværs af fagene synes jeg, er rigtig fin.

Så får man også truffet nogle beslutninger, som for os er til at arbejde efter i praktikcenteret. Fordi jeg synes, det ville være rigtig vanskeligt, hvis nu vi havde lokale uddannelsesudvalg, som satte forskellige længder mht., hvad vi måtte med VFU-aftaler (...) Jeg kan høre fra lokale kolleger i branchen, at det ene uddannelsesudvalg ønsker en længde af VFU og en anden en anden og en tredje noget helt andet. Og det kunne jeg godt se en udfordring i. Det er meget tungt at administrere, hvis der hele tiden er forskellige spilleregler.

På større centre, dvs. centre med mange uddannelsesudbud, er det ikke ualmindeligt, at praktikcenterudvalget er opdelt i flere niveauer, hhv. selve praktikcenterudvalget, som typisk omfatter formandskaberne for relevante lokale uddannelsesudvalg på skolen, og et mindre forretningsudvalg, som vælges af det samlede centerudvalg for en periode ad gangen. Det store udvalg, dvs. selve praktikcenterudvalget, mødes én eller højst to gange om året, mens forretningsudvalget har en hyppigere mødefrekvens.

På de centre, der har valgt ikke at oprette et praktikcenterudvalg, bliver udvalgets opgaver typisk varetaget af de relevante lokale uddannelsesudvalg eller – knap så almindeligt – af skolens bestyrelse.

De argumenter for ikke at oprette et praktikcenterudvalg, EVA har mødt, handler typisk om, at oprettelsen af et centerudvalg ville øge antallet af møder for de fleste deltagere med forventede negative konsekvenser for fremmødet, og at det kunne have u hensigtsmæssige virkninger mht. de gode samarbejds mønstre, der allerede var opbygget i de lokale uddannelsesudvalg. I kapitel 8 nedenfor behandles erfaringerne fra arbejdet i praktikcenterudvalgene mere udførligt.

Centrale pointer i kapitlet

- Praktikcentrene er meget forskellige. De adskiller sig fra hinanden mht.:
 - Antal uddannelser, de er godkendt til at udbyde praktikuddannelse på (fra 1 uddannelse til 18 uddannelser)
 - Antal elever (fra 5 til 542 registrerede elever pr. ult. september 2014)
 - Antal adresser (fra at være samlet på én adresse til at være spredt på seks forskellige adresser i forskellige byer og landsdele).
- Antallet af skp-elever er meget forskelligt på de 46 uddannelser, der udbydes med skolepraktik i dag. De 5 største uddannelser har tilsammen 40 % af alle skp-elever, mens de 25 mindste har omkring 15 % af skp-eleverne.
- Skp-eleverne udgjorde 12,5 % af hovedforløbseleverne på uddannelser med skolepraktik pr. ult. september 2014. Men der er stor forskel fra uddannelse til uddannelse. På fem uddannelser udgør skp-eleverne mere end 50 % af eleverne på hovedforløbet.
- Praktikcentrenes ledelse er organiseret på forskellige måder. Variationen afspejler først og fremmest forskellene mellem centrene mht. størrelse målt på antal elever og uddannelsesudbud.
- Mere end to tredjedele af centrene (34 ud af 49) har valgt at oprette et praktikcenterudvalg.

4 Elevstrømme

Dette kapitel belyser EUD-elevernes videre forløb efter afsluttet grundforløb, herunder deres overgang til hhv. skolepraktik og ordinære hovedforløb. Kapitlet belyser endvidere omfanget af elever, der falder fra i skolepraktikken uden en uddannelsesaftale. Kapitlet bygger på både kvalitative data fra interviewene på praktikcentre og registerdata fra STIL.

I et særligt afsnit belyses forskellige perspektiver på EMMA-kriterierne, idet arbejdet med EMMA-kriterierne har betydning både for overgangen til skolepraktik og for frafaldet fra skolepraktikken. Afsnittet bygger på kvalitative data fra interviewene.

4.1 Overgang fra grundforløb til hovedforløb

Det er en gennemgående tendens i interviewene med praktikcenterlederne, at de vurderer, at etableringen har haft en positiv effekt på overgangen til skolepraktik for de elever, der ikke har kunnet finde en uddannelsesaftale ved afslutningen af deres grundforløb. De vurderer således, at flere elever nu siger ja tak til tilbuddet om skolepraktik.

I interviewene hæfter lederne sig især ved, at etableringen af centrene har betydet, at skolepraktikken er blevet mere synlig, og at det har medvirket til at give skolepraktikken en større prestige blandt både eleverne og underviserne på grundforløbene, end den havde tidligere. Flere ledere hæfter sig endvidere ved, at etableringen af centrene har betydet, at informationen om mulighederne for at komme i skoleaftale i højere grad er blevet sat i system, jf. i øvrigt afsnittet om arbejdet med EMMA-kriterierne nedenfor.

Når lederne og eleverne skal forklare årsagerne til, at nogle berettigede elever afslår tilbuddet om en skoleaftale i praktikcenteret, fremhæver de elevernes økonomiske forhold og herunder især den relativt lave skolepraktikydelser i forhold til elevløningerne. Derudover fremhæver flere ledere, at mobiliteten blandt eleverne har betydning i selve overgangen fra grundforløbet. De nævner fx, at eleverne efter deres vurdering er væsentligt mere mobile og vil flytte sig længere, hvis de har mulighed for at få en uddannelsesaftale, end hvis det bare handler om at få en skoleaftale. Flere af de interviewede ledere fremhæver i den sammenhæng reglerne for skolehjem, der indebærer, at en elev ikke er umiddelbart berettiget til skolehjem, hvis han eller hun ikke var det på den skole, hvor vedkommende tog sit grundforløb.

Den positive udvikling, praktikcenterlederne oplever, kan endnu ikke ses i registerdata, hvilket næppe kunne forventes, når centrenes korte indfasningsperiode tages i betragtning.

Tabel 2 nedenfor viser, hvor eleverne, der har afsluttet grundforløb, befinder sig, tre måneder efter at de har opnået deres kvalifikation fra grundforløbet, herunder om de er i gang med et hovedforløb – og i givet fald på hvilken måde de er i gang med hovedforløb. Tabellen viser desuden, hvor mange der ikke er i gang med hovedforløb, og i hvilket omfang disse elever er registreret som praktikpladssøgende. Tabellen er opgjort i både absolutte og relative tal.

Tabel 2
Hvad laver eleverne tre måneder efter grundforløbet?

	I gang med hovedforløb					Ikke i gang med hovedforløb	
	I ordinær aftale	I skoleaftale/skp	I restaftale	I anden type aftale	I uddannelse uden praktik	Praktikplads-søgende	Ikke praktikpladssøgende
Elever, der afsluttede grundforløb i perioden fra oktober 2013 til og med juni 2014 (N = 34.852 elever)	9.276 (27 %)	4.763 (14 %)	386 (1 %)	3.673 (11 %)	864 (3 %)	3.546 (10 %)	13.344 (35 %)
Elever, der afsluttede grundforløb i perioden fra oktober 2012 til og med juni 2013 (N = 33.656 elever)	9.580 (29 %)	4.663 (14 %)	344 (1 %)	2.931 (9 %)	807 (2 %)	3.496 (10 %)	11.835 (35 %)

Kilde: Registerdata fra STIL.

Note: Tabellen omfatter ikke elever fra indgangen Sundhed, omsorg og pædagogik.

Det fremgår, at fordelingen kun har ændret sig meget lidt, når eleverne, der har afsluttet grundforløb i perioden fra oktober 2013 til og med juni 2014, sammenlignes med eleverne, der afsluttede grundforløb i den tilsvarende periode året inden. Ud fra de foreliggende tal er det ikke muligt at afgøre, hvad gruppen af elever, der ikke er i gang med et hovedforløb, og som heller ikke er praktikpladssøgende, foretager sig, herunder om de fx er begyndt på et nyt grundforløb eller en uddannelse uden for EUD-systemet.

Det er dog muligt at spore en svag tendens i tallene til fald i andelen af elever, der ikke fortsætter på hovedforløb, selv om antallet af ordinære aftaler er faldet. Disse tilsyneladende modsatrettede tendenser kan belyses gennem en nærmere analyse af kategorien "I anden type aftale".

Kategorien "I anden type aftale" dækker over mesterlære og korte aftaler samt kombinationsaftaler, der nærmest ikke forekommer (når der bortses fra uddannelser i forlængelse af indgangen Strøm, styring og it). Antallet af de to førstnævnte er til gengæld steget, fx er antallet af korte aftaler steget med 18 %. Det kan samtidig noteres, at der er sket en stigning på 12 % – ganske vist ud fra et beskedent udgangspunkt – i antallet af elever, der er kommet i restaftale allerede tre måneder efter afsluttet grundforløb, dvs. efter en meget kort periode i praktikcenteret. Stigningen i antallet af korte aftaler og restaftaler hænger muligvis sammen med etableringen af praktikcentre. Det fremgår nemlig af interviewene med praktikcenterlederne, at etableringen af centrene har ført til et øget fokus på det praktikpladsopsøgende arbejde og på arbejdet med en mere udfoldet vifte af aftaletyper. En nærmere analyse af det praktikpladsopsøgende arbejde på centrene findes i kapitel 6 nedenfor.

Det bemærkes i øvrigt, at der er forskel på omfanget af overgangen til hovedforløb blandt grundforløbseleverne på de forskellige indgange. Overgangsfrekvensen til hovedforløb er forholdsvis lille på indgangene Brugerservice (omkring 50 %) og Mad til mennesker (omkring 48 %) og især på indgangen Merkantil (omkring 40 %). Da indgangen Merkantil er den største indgang med omkring en fjerdedel af alle grundforløbselever, har tallene vedrørende denne indgang stor betydning for de samlede tal, dvs. tallene for alle uddannelser taget under ét. Tilbøjeligheden til at fortsætte på hovedforløb er til gengæld forholdsvis stor på indgangene Dyr, planter og natur (omkring 70 %), Bil, fly og andre transportmidler (omkring 74 %) og Krop og stil (omkring 83 %).

4.2 Frafald i skolepraktikken

Tabel 3 viser det tidlige frafald i skolepraktikken. Tabellen viser antallet af elever, der seks måneder efter starten i et praktikcenter ikke længere er indskrevet på centeret, uden at de har fuldført uddannelsen eller fået en uddannelsesaftale med en virksomhed. Som indikator på frafaldets relative omfang er antallet af frafaldne elever sat i forhold til optaget af elever i samme periode.

Tabel 3 viser, at frafaldet fra skolepraktikken inden for de første seks måneder ligger på 20 %, hvilket er en stigning på et par procentpoint i forhold til den tilsvarende periode året inden. Ud fra de foreliggende data er det ikke muligt at afgøre, hvad de frafaldne foretager sig, fx om de har påbegyndt et nyt grundforløb eller en anden uddannelse uden for EUD-systemet. Frafaldstal kan ikke ses isoleret, idet de hænger sammen med en lang række forhold, herunder ikke mindst hvordan praktikcentre arbejder med EMMA-kriterierne.

Tabel 3
Frafaldet på praktikcentre

	Antal elever, der seks mdr. efter start på et praktikcenter ikke længere er indskrevet – uden at have fået en uddannelsesaftale med en virksomhed eller have fuldført uddannelsen	Det relative omfang af frafald Antal frafaldne i forhold til antal optagne i perioden
Elever optaget på et praktikcenter i perioden 1. august 2013 – 1. marts 2014 (N = 3.697 elever)	755	20 %

Kilde: Registerdata fra STIL.

4.3 Arbejdet med EMMA-kriterierne

EMMA-kriterierne refererer til de krav, eleverne skal opfylde for at blive optaget som elev og vedblive med at opfylde for at være elev på et praktikcenter. EMMA står for, at eleven skal være egnet, fagligt mobil, geografisk mobil og aktivt søgende. Det fremgår af interviewene med praktikcenterlederne, at man har haft et øget fokus på EMMA-kriterierne i forbindelse med etableringen af centrene, og at man flere steder har arbejdet systematisk for at sikre en fælles forståelse af kriteriernes indhold både på centeret og på de relevante grundforløb.

Når praktikcenterlederne spørges om, hvilket kriterium der opleves som vanskeligst at håndtere og derfor hyppigst giver anledning til diskussion, er svaret ofte egnethedskriteriet. En praktikcenterleder beskriver det på denne måde:

Jeg har da enormt svært ved, hvis de har et grundforløb, og de faktisk har været ude og søge ti steder og gjort en indsats for det, og de har en o.k. ansøgning – så har jeg ingen argumenter for at kunne sige, at de ikke kan komme i skolepraktikordningen. Jeg synes bestemt, at egnethedskriteriet er en udfordring.

I nogle tilfælde har eleverne vanskeligt ved at opfylde kravet om at være aktivt søgende, men det er sjældent vanskeligt at håndhæve kravet for centrene, som typisk har faste kriterier for, hvad der skal til for at være aktivt søgende (have en opdateret profil på praktikpladsen.dk og sende eller aflevere et antal ansøgninger pr. måned).

Det fremgår af interviewene med lederne, at det forekommer, at elever bliver udmeldt pga. manglende geografisk mobilitet eller manglende faglig mobilitet, fx detailhandelselever, der kun ønsker at være i en bestemt type forretning, men det sker ikke hyppigt. Under elevinterviewene var EMMA-kriterierne praktisk taget aldrig et emne, eleverne af sig selv italesatte som et vigtigt emne. De gav udtryk for, at EMMA-kriterierne naturligvis skulle opfyldes, og at kriterierne fyldte meget i kommunikationen med instruktørerne. Flere elever nævnte også, at kravet om geografisk mobilitet blev administreret inden for rimelighedens grænser (typisk forstået som fem-seks kvar-

ter med offentlig transport hver vej, når det drejede sig om en delaftale eller en VFU). En praktikcenterleder fortæller:

Jamen, er der en praktikplads på Bornholm, så skal du tage derover, det er rigtigt. Og det siger vi da sikkert også formelt, men når vi matcher, så tager vi også geografiske hensyn. Og hvis vi ikke gjorde det, så fik vi altså ikke uddannet så mange, som vi får. Så ville de droppe ud. Og det kan vi ikke have nogen interesse i (...) Men vi er jo en del, som også har familie og børn, og det er ikke foreneligt, hvis man har en lejlighed her i byen, og så få at vide, at nu skal du bare flytte til en anden by langt væk.

Det er en generel tendens i interviewene med praktikcenterlederne, at man oplever, at man har strammet forståelsen af, hvad der skal til for at opfylde EMMA-kriterierne. Det gælder især mht. de løbende vurderinger af, om eleverne fortsat opfylder kriterierne. Det er således muligt, at den stigning, der kan ses i frafaldet i skolepraktikken hænger sammen med den stramning, praktikcenterlederne fortæller om i interviewene. Lederne vurderer typisk, at halvdelen af elevfrafaldet sker af egen drift, mens den anden halvdel skyldes, at de udmeldes eller vejledes til noget andet på baggrund af manglende opfyldelse af EMMA-kriterierne i de løbende vurderinger. På andre centre melder lederne i stedet om faldende frafaldstal, fordi EMMA-vurderingerne ved optagelsen efter deres vurdering nu sikrer, at eleverne er mere seriøse. Der er således forskel i praksis på centrene mht., om stramningen i forbindelse med EMMA-kriterierne sker allerede ved optagelsen, eller om den især sker i forbindelse med de løbende vurderinger.

EMMA-vurdering ved optagelsen

Praktikcentre har forskellig praksis mht. EMMA-vurderingen ved optagelsen i skolepraktikken. På nogle centre tilkendegiver ledelsen, at man oplever det som vanskeligt at afvise en ansøger, der har bestået grundforløbsprøven, og som desuden er aktivt søgende. Det gælder også i de tilfælde, hvor man er i tvivl om, hvorvidt eleven er egnet til arbejdsmarkedet. I disse situationer lader man som regel tvivlen komme eleven til gode. Lederne begrundede dette med, at de ikke føler, at man har et tilstrækkeligt sikkert grundlag for at afvise en elev, der har bestået grundforløbsprøven, og at elever desuden kan ændre adfærd, efter at de er begyndt i praktikcenteret, især hvis de forholdsvis hurtigt kommer ud i en delaftale eller en VFU.

På nogle af disse centre har man til gengæld udviklet et system, der sikrer, at centeret er særligt opmærksomt på de elever, hvor man har været i tvivl om deres egnethed ved optagelsen. Det kan fx ske i form af en aftale med eleven om særlige indsatser fra centerets eller elevens side eller ved at holde særligt øje med den pågældende elev i de løbende vurderinger. Nogle praktikcenterledere vurderer i denne sammenhæng, at det ikke bør være almindeligt med mentorer til eleverne i praktikcentre, da eleverne i så fald ikke umiddelbart kan opfattes som arbejdsmarkedsparate. Men flere centre har opbygget muligheder for at hjælpe elever med psykologbistand eller en mentor, hvis der sker større ændringer i deres personlige forhold, mens de er optaget på centeret, fx sygdom i familien.

På andre centre understreger praktikcenterlederne, at der ikke er en automatisk sammenhæng mellem bestået grundforløbsprøve og optagelse på praktikcenteret. På disse centre bliver der foretaget en helhedsvurdering af eleven, fx på grundlag af særlige samtaleskemaer, der også inddrager mødestabilitet på grundforløbet og en række sociale og personlige kompetencer, der kan have betydning for en elevs mulighed for at klare et job på arbejdsmarkedet. Helhedsvurderingen, der typisk foretages i et samarbejde mellem praktikcenteret og undervisere og vejledere på grundforløbet, kan resultere i, at eleven ikke bliver optaget på centeret, eller at eleven optages, men at der samtidig aftales en række særlige indsatser som beskrevet ovenfor. Nogle af praktikcenterlederne vurderer, at sådanne procedurer bidrager til at forbedre praktikcenterets omdømme på grundforløbet.

På flere centre har man arbejdet med at sætte informationen til grundforløbseleverne om mulighederne og betingelserne for at komme i en skoleaftale i system på måder, der omfatter mere end bare at fremstille skriftlige informationsmaterialer til eleverne. Indsatserne skal sikre, at praktikcenteret bliver mere synligt, og at informationen foregår på en ensartet måde, herunder at eleverne bliver informeret tidligt og ad flere omgange på grundforløbet. Nogle centre arbejder sy-

stematisk med at give grundforløbseleverne mulighed for at komme på besøg eller i praktik i praktikcenteret.

Det er tydeligt, at EMMA-vurderingerne ved optagelsen foregår særligt grundigt på de uddannelser, der er kvotebelagte. Optagelse sker ofte på baggrund af karakterer og interview. På nogle skoler deltager de lokale uddannelsesudvalg i disse vurderinger. Praktikcenterlederne fortæller desuden, at kvoterne stiller skolerne over for særlige udfordringer, både mht. kvoternes fordeling over året og mht. fordelingen af kvoterne på EUX-elever og ordinære elever. I øvrigt fremgår det af interviewene, at kvoterne især opleves som en udfordring på uddannelserne til elektriker og personvognsmekaniker. Praktikcentrene har ligeledes vanskeligt ved at dække efterspørgslen efter kvotepladser på kontoruddannelsen med specialer, men her fungerer kontoruddannelse, generel som ventil.

På uddannelser med adgangsbeholdning kan EMMA-vurderingen i et vist omfang siges at være sket allerede ved starten på de uddannelsesrettede fag på grundforløbet.

Løbende EMMA-vurdering

Den løbende EMMA-vurdering af skp-eleverne gennemføres forskelligt på centrene og undertiden også forskelligt fra uddannelse til uddannelse. På nogle centre er den løbende vurdering løbende i bogstavelig forstand, dvs. at den gennemføres uden faste terminer, mens man på andre centre har formaliseret den løbende vurdering, så den gennemføres på faste tidspunkter, fx i forbindelse med skoleophold, eller når en elev kommer tilbage fra en kort aftale eller en delaftale eller en VFU. Flere centre har desuden udarbejdet særlige redskaber og skemaer, der bruges i vurderingssamtalerne. Det forekommer på flere centre, at en VFU bruges som metode til at afprøve en elevs arbejdsmarkedsparathed.

Det er en generel tendens på centrene, at der foretages en særlig vurdering i forbindelse med overgangen fra trin 1 til trin 2, hvor det jævnligt forekommer, at elever ikke vurderes som egnede til trin 2, men i stedet vejledes over til noget andet. I nogle tilfælde vælger elever selv at stoppe efter trin 1, fordi de kan finde et job, måske inden for en anden branche, end de er uddannet inden for. En praktikcenterleder fortæller om udfordringerne i forbindelse med de løbende EMMA-vurderinger:

Det har været lidt svært. Vores instruktører siger fx, at de [eleverne] møder op hver dag, så de har haft svært ved at vide, hvad de skal gøre, hvis de nu ikke er der fagligt. Det har været et af de steder, hvor vi har gjort en del ud af det der med at sige "jamen, I er også nødt til at vurdere dem fagligt, og I kan være nødt til at sige farvel til en elev, der er sød og rar og venlig og kommer til tiden hver dag og aldrig siger dig imod. Men de kan bare ikke håndværket. Og de får det måske aldrig nogensinde lært." ... hvis vi ikke gør det, så saver vi den gren over, vi selv sidder på. For så leverer vi nogle, der måske lige kan klare svendebrevet, men vi vil gerne, at de skal være gode ambassadører for vores praktikcenter. Og de giver krudt til dem derude, der siger, at "skolepraktikanter, de kan ikke noget".

Centrale pointer fra kapitlet

- Overgangsfrekvensen til centrene fra grundforløbene er stigende ifølge interviewene med praktikcenterlederne. Endnu er dette ikke tydeligt i de kvantitative data, der viser, at der er et lille fald i andelen af elever, der ikke er kommet i gang med et hovedforløb tre måneder efter afslutningen af grundforløbet.
- Et mere systematisk informationsarbejde har været med til at styrke skolepraktikkens omdømme både blandt eleverne og blandt underviserne på grundforløbene. Ifølge lærerne og eleverne er den relativt lave skolepraktikydelse i sammenligning med aflønningen af elever i ordinære uddannelsesaftaler en vigtig faktor, der kan få elever til ikke at tage imod tilbuddet om skolepraktik.
- På centrene har man på flere måder skærpet anvendelsen af EMMA-kriterierne. Det er dog forskelligt på centrene, om skærpelsen er sket allerede ved optagelsen, eller om den først sker i de løbende EMMA-vurderinger efter optagelsen.
- Efter EVA's vurdering er det systematiske arbejde mht. informationen til grundforløbs-eleverne om mulighederne og betingelserne for at komme i skolepraktik og mht. anvendelsen af EMMA-kriterierne blevet styrket gennem de senere år og ikke mindst i forbindelse med etableringen af praktikcentre. EVA vurderer dog, at det er muligt at styrke systematikken i arbejdet yderligere. Det gælder både mht. en tidlig information til eleverne om praktikcenteret og mht. samarbejdet mellem praktikcenteret og grundforløbslærerne i forbindelse med EMMA-vurderingen ved optagelsen.

5 Samarbejde mellem centre og skoler

Praktikcentrene er forpligtede til at samarbejde med øvrige erhvervsskoler og praktikcentre for at sikre, at elever på uddannelser, der ikke bliver udbudt med skolepraktik på grundforløbsskolen, også får tilbud om en skoleaftale og dermed får mulighed for at komme i skolepraktik. Samarbejdet mellem praktikcentre og skoler skal dermed sikre, at der er en rimelig dækning mht. skolepraktik geografisk set.

Dette kapitel belyser den geografiske dækning af udbuddet af skolepraktik efter praktikcentrenes etablering, og det analyserer forskellige aspekter af samarbejdet mellem centre og skoler, herunder samarbejdets karakter og omfang.

5.1 Dækning mht. praktikcentre og tilbud om skolepraktik

Udbudsrunderen inden etableringen af praktikcentrene kunne isoleret set have ført til en mindre geografisk dækning mht. skolepraktik. Det kunne i næste omgang føre til en mindre overgangsfrekvens, da eleverne ifølge flere praktikcenterledere ikke beskrives som særligt mobile i forbindelse med overgangen fra grundforløb til et praktikcenter, i hvert fald ikke i forhold til, hvad de ville være, hvis det handlede om overgang til en ordinær uddannelsesaftale.

Intet i evalueringens datamateriale peger imidlertid i retning af, at skolepraktikkens dækning er blevet ændret som følge af etableringen af praktikcentrene i forhold til den dækning, der fandtes, inden centrene blev etableret. Den geografiske dækning er ikke blevet italesat som et problemområde i interviewene hverken med eleverne eller lederne på centrene. Bortset fra den særlige skolehjemspromatik, der hænger sammen med, at elever i et praktikcenter ikke er umiddelbart berettigede til skolehjem, hvis de ikke var det, mens de gik på grundforløb, er der således ikke eksempler i EVA's datagrundlag på elever, som er kommet i klemme pga. en manglende dækning mht. skolepraktik efter etableringen af centrene. Det hænger sammen med flere forhold.

Udbudsrunderen, der på den ene side medførte en reduktion af antallet af godkendte steder med skolepraktik, indebar på den anden side, at der også kom nye skoler til, som ikke tidligere havde haft skolepraktik, eller at praktikcentre blev godkendt til at udbyde praktikuddannelse på uddannelser, de ikke tidligere havde haft på programmet.

Hertil kommer, at aftalerne om udlægning mellem centrene har betydet, at praktikcentrene i meget stor udstrækning gennemfører skolepraktik på det samme antal uddannelser, som de gjorde inden etableringen af centrene, men altså nu i nogle tilfælde på grundlag af et andet praktikcenters godkendelse.

Endelig betyder et vidtforgrenet net af aftaler mellem centre og skoler, at berettigede grundforløbselever på uddannelser, hvor deres skole ikke selv udbyder praktikuddannelse, får tilbud om at komme i skoleaftale og dermed i skolepraktik på et praktikcenter på en anden skole.

I afsnit 5.2 nedenfor beskrives de forskellige typer af samarbejde mellem praktikcentre og skoler mere detaljeret.

5.2 Forskellige samarbejdsformer mellem centre og skoler

To former for samarbejder mellem praktikcentrene og skolerne er særligt vigtige i forbindelse med centrenes forpligtelse til at sikre en rimelig dækning mht. skolepraktik og til at sikre, at berettigede elever får information om muligheden for at komme i skolepraktik:

- Formaliserede aftaler om udlægning af skolepraktik til en anden institution
- Formaliserede aftaler, der skal sikre, at elever kan komme i skoleaftale på et praktikcenter på en anden skole eller institution, hvis grundforløbsskolen ikke selv udbyder praktikuddannelse på den pågældende uddannelse.

Derudover har praktikcentrene mere eller mindre formaliserede aftaler om samarbejde med henblik på erfaringsudveksling og kvalitetsudvikling og med henblik på det praktikpladsopsøgende arbejde.

Aftaler om udlægning

Udbudsrunden i sommeren 2013 omfattede i alt 306 godkendelser af skp-udbud. De godkendte praktikcentre har derudover mulighed for at udlægge deres skp-aktivitet til en anden institution.

Udlægningerne betyder, at der i en række tilfælde alligevel gennemføres skp-aktivitet på en given uddannelse på et praktikcenter, selv om centeret fik afslag på ansøgningen om at blive godkendt til at udbyde skolepraktik på den pågældende uddannelse. Det sker i 35 tilfælde ud af de i alt 44 tilfælde, hvor et praktikcenter fik afslag på ansøgningen om at blive godkendt til at udbyde praktikuddannelse på en given uddannelse.

Derudover er der yderligere 31 tilfælde, hvor der gennemføres skp-aktiviteter på et praktikcenter på grundlag af et andet centers godkendelse, uden at den afholdende institution har ansøgt om at blive godkendt til at udbyde uddannelsen. Pr. ult. september 2014 var der således i alt 66 tilfælde af aftaler, hvor et praktikcenter havde udlagt skp-aktiviteter til en anden institution, svarende til omkring en femtedel (22 %) af samtlige godkendelser i udbudsrunden.

Udlægninger foregår typisk mellem praktikcentre. I tre tilfælde drejer det sig dog om udlægning til institutioner, der ikke er godkendt til at oprette praktikcenter, og i et enkelt tilfælde drejer det sig om udlægning til et praktikcenter, der er placeret på en skole, som ikke er godkendt til hovedforløb på den pågældende uddannelse.

Udlægning opgjort pr. uddannelse

Udlægning er ikke lige hyppig på alle 46 uddannelser med skolepraktik. På 21 uddannelser forekommer udlægning slet ikke. Der er samtidig en tendens til, at det især er uddannelser med en lille skp-volumen, der ikke bliver udlagt. 13 af de 21 uddannelser uden udlægning optræder således ikke på top-20-listen over uddannelser med stor skp-volumen, jf. tabel 1 i kapitel 3.

Tabel 4 viser de syv uddannelser, der flest gange er udlagt til en anden institution.

Tabel 4
Top-syv blandt uddannelser med udlagt skolepraktik

Uddannelse	Antal gange, uddannelsen er udlagt (antal godkendte udbud i parentes)
Kontoruddannelse, generel	12 (3)
Ernæringsassistent	7 (9)
Detailhandel med specialer	6 (11)
Bygningsmaler	6 (11)
Gastronom	4 (10)
Industritekniker	4 (9)
Personvognsmekaniker	4 (18)
Udlægninger i alt	66 (306)

Kilde: Skemaer indsendt af praktikcentrene.

Tabellen viser, at de fire uddannelser, hvor udlægning forekommer hyppigst, står for næsten halvdelen (47 %) af alle udlægninger på de 25 uddannelser, hvor udlægning forekommer.

Udlægning opgjort pr. institution

Udlægninger er udbredte på praktikcentrene. 38 ud af 49 centre, dvs. mere end tre fjerdedele af centrene, indgår i en udlægningsaftale, idet de gennemfører skolepraktik på grundlag af et andet praktikcenters godkendelse eller selv har udlagt skolepraktik til en anden institution. 30 praktikcentre gennemfører skolepraktik på grundlag af andre centres godkendelser, og der er ligeledes 30 praktikcentre, der udlægger skolepraktik til andre institutioner

Tre praktikcentre gennemfører udlagte skp-aktiviteter på mindst fire uddannelser, herunder et center, der gennemfører udlagte skp-aktiviteter på flere uddannelser, end centeret selv er godkendt til (seks udlagte udbud over for fem godkendte udbud).

Seks praktikcentre har udlagt skp-aktiviteter til fire eller flere uddannelser, herunder to centre, der har udlagt skp-aktiviteter til hhv. otte og seks uddannelser. Det forekommer ligeledes, at et praktikcenter har udlagt skp-aktiviteter på den samme uddannelse til flere praktikcentre, fx et center, der har udlagt skp-aktivitet på en bestemt uddannelse til fem andre centre. I andre tilfælde er der snarere tale om, at to praktikcentre deler (nogle af) deres godkendelser, så der gennemføres skp-aktiviteter på begge centre på de pågældende uddannelser.

Fordele og ulemper ved udlægning

Udlægningerne betyder, at udbuddet af skolepraktik bliver mere geografisk spredt, end udbudsrunden i sig selv umiddelbart lagde op til. Den større tilgængelighed kan isoleret set antages at have en positiv betydning for overgangsfrekvensen. Men de mange udlægninger indebærer samtidig en risiko for, at det kvalitetsløft, som etableringen af praktikcentrene sigtede mod, ikke bliver realiseret i fuldt omfang, bl.a. fordi de enkelte uddannelsesmiljøer risikerer at blive meget små. Dermed risikerer praktikuddannelsen på centrene ikke at blive så attraktiv i elevens og virksomhedens øjne, som den ellers kunne være blevet.

Det er inden for rammerne af denne evaluering ikke muligt at give entydige svar på, hvordan udlægningerne påvirker kvaliteten af praktikuddannelsen på centrene. Men på baggrund af besøgene er det muligt at pege på nogle områder, hvor udlægninger potentielt kan rumme udfordringer mht. kvaliteten.

Udlægningerne betyder for det første, at det kan blive utydeligt for eleverne, hvilket center de går på, og hvem der er ansvarlig for den uddannelse, de er i gang med. Det kan fx være forvirrende for en elev, der er flyttet fra sin grundforløbsskole for at komme i en skoleaftale på et praktikcenter på naboskolen, at han egentlig går et helt tredje sted, som har udlagt skolepraktik til det center, eleven møder på til daglig. Det er tydeligt i elevinterviewene, at eleverne flere steder ikke har overblik over, hvad aftalerne om udlægning mellem centrene indebærer, og hvilke konsekvenser det har for dem.

For det andet øger udlægningerne det administrative arbejde mellem skolerne, og de administrative systemer understøtter ikke udlægningerne. Fx har instruktørerne på det center, hvor eleven har sin daglige gang, ikke umiddelbart adgang til eleverne i Elevplan, når de er registreret som elever på et center på en anden institution. En elev beskriver det på denne måde:

Jeg går jo egentlig ikke her, men på et andet center, som har udlagt uddannelsen. Det vil så sige, at jeg ikke har noget skema. Jeg eksisterer egentlig ikke som sådan på denne her skole. Her for et par uger siden, der kunne jeg heller ikke logge ind på nogen computere her. For jeg var jo egentlig stoppet, dengang grundforløbsprøven var færdig, fordi jeg ikke står noget sted hernede, men på den anden skole ... Men det der med at få edb-systemer til at fungere, det er bare noget gylle, for at sige det ligeud. Man bliver jo krydset af, men det er jo sådan lidt på "trust". Okay, vi møder selvfølgelig til tiden og kommer alle dage og sådan noget, men lærerne kan jo ikke krydse os af.

For det tredje viser interviewene med praktikcenterledelserne, at centrene har forskellige forståelser af, hvad en udlægning indebærer. Det gælder både mht., hvordan det ansvar for opsyn og tilsyn, der påhviler den udlæggende institution, skal udøves i praksis, og mht., hvilken grad af handlefrihed den afholdende institution har mht. tilrettelæggelsen af praktikuddannelsen. Det er karakteristisk, at man på praktikcentre i stedet for "udlægning" ofte taler om "udlån af godkendelser", hvor to skoler mere deler end samarbejder, og hvor det i praksis sjældent bliver opfattet som et forhold mellem entreprenør og underentreprenør. Centre, der gennemfører udlagte skp-aktiviteter, taler fx ofte om "vores elever", selv om eleverne er registreret som elever på et andet center.

Det er tydeligt, at der er mange ting, der skal være på plads i forbindelse med en udlægning. Det gælder fx i forbindelse med organiseringen og ansvaret for det praktikpladsopsøgende arbejde for elever på udlagte uddannelser, så det udlæggende og det afholdende center ikke konkurrerer med hinanden om praktikpladser i de samme virksomheder. Det kan ligeledes give anledning til usikkerhed, hvis centrene ikke har samme opfattelse af forvaltningen af EMMA-kriterierne eller samme praksis mht. anvendelsen af VFU på uddannelsen.

Endelig kan udlægninger have konsekvenser for kontakten til og dialogen med det lokale uddannelsesudvalg og evt. praktikcenterudvalg, idet tilrettelæggelsen af en udlagt praktikuddannelse skal drøftes med de relevante udvalg på den udlæggende institution, ikke med udvalgene på den afholdende institution. EVA har i den sammenhæng mødt flere eksempler på, at praktikcenterudvalget på den afholdende skole drøfter alle aktiviteter i praktikcenteret, herunder også dem, der gennemføres på grundlag af en udlægning fra en anden skole, uden at de kommer på dagsordenen i udvalgene på den udlæggende skole.

Samlet set risikerer de nævnte spørgsmål og forhold at føre til, at der enten bliver forskel i praksis på uddannelsen mellem den udlæggende og den afholdende institution eller forskel i praksis mellem forskellige uddannelser på den afholdende institution. Begge dele kan vanskeliggøre arbejdet med at opbygge sammenhængende centre på de involverede institutioner.

Aftaler om elever

Der findes et vidtforgrenet net af aftaler mellem centre og skoler, der skal sikre, at berettigede grundforløbselever på uddannelser, hvor deres skole ikke selv udbyder praktikuddannelse, får tilbud om at komme i skoleaftale og dermed i skolepraktik på et praktikcenter på en anden skole.

Forpligtelsen til at sikre, at berettigede elever får tilbud om skolepraktik, fandtes også tidligere, og den er ikke forskellig fra den forpligtelse, der gælder skoler, der ikke selv udbyder et relevant hovedforløb eller speciale. Men med etableringen af praktikcentre er denne forpligtelse nu blevet yderligere ekspliciteret og formaliseret.

Forpligtelsen kræver især indsats på to områder, som skal fremgå af samarbejdsaftalen. Det gælder dels informationen til elever om mulighederne og betingelserne for at komme i skoleaftale på en given uddannelse, dels samarbejdet i forbindelse med EMMA-vurderingen forud for optagelsen.

Mht. informationen om mulighederne for at komme i skoleaftale overlader nogle centre opgaven til elevens grundforløbsskole, mens andre centre lægger stor vægt på selv at være til stede og selv at stå for informationen. Der findes også mellemformer, hvor grundforløbsskolen står for informationen, men på grundlag af materialer, som praktikcenteret har udarbejdet, fx en PowerPoint-præsentation eller en video suppleret med en brochure. Der er også flere eksempler på, at praktikcenteret inviterer elever fra andre skoler til et informationsmøde – eller snarere en informationsdag – på centeret. Det giver potentielle elever mulighed for at se stedet, og det kan ifølge lederinterviewene samtidig fungere som en første mobilitetstest, hvor eleverne kan opleve, hvad det vil kræve af dem at blive optaget på det pågældende center.

Udfordringerne i opgaven med at informere elever på andre skoler ligger først og fremmest i det forhold, at det kan være vanskeligt allerede tidligt på grundforløbet at gøre elever på andre skoler bevidste om, hvad der kræves for at komme i en skoleaftale på det pågældende center. I de

tilfælde, hvor grundforløbsskolen står for informationen, kan det desuden være en udfordring at sikre, at eleverne får tilstrækkelig information om mulighederne for at komme i en skoleaftale på en given uddannelse. I elevinterviewene har EVA således mødt eksempler, hvor elever havde oplevet, at de mest fik information om de uddannelser, praktikcenteret på den pågældende skole selv udbød, hvorimod det var vanskeligere at få information om skolepraktik på andre uddannelser.

Mht. EMMA-vurderingerne har praktikcentrene valgt forskellige løsninger. Nogle centre overlader det til grundforløbsskolen ud fra det argument, at grundforløbsskolen kender eleven bedst. Men det betyder samtidig, at centerets potentielle elever risikerer, at vurderingen sker ud fra forskellige forståelser af EMMA-kriterierne.

Andre praktikcentre lægger omvendt vægt på, at de selv skal stå for EMMA-samtalen og -vurderingen ved optagelsen, og at det skal foregå på praktikcenteret. Her bliver udfordringen i tilstrækkelig grad at drage nytte af kendskabet til eleven blandt underviserne på grundforløbsskolen.

Andre former for samarbejde mellem centrene

Ud over samarbejdsaftalerne om elever og udlægninger har praktikcentrene samarbejde på flere andre områder, som lederne tillægger stor betydning for kvalitetsudviklingen. Som eksempler kan nævnes samarbejdet mellem en række handelsskoler om skolepraktik på det merkantile område, samarbejdet mellem erhvervsskolerne i det østjyske område (ESØ), som handler om en lang række centrale forhold, herunder også driften af praktikcentre, og konsortiet mellem fire midt- og sydjyske erhvervsskoler. Der kan også være tale om samarbejde, der opstod i forbindelse med Undervisningsministeriets projekt Kvalitet i skolepraktik, som lever videre, om end nu mere ad hoc-præget. Ud over disse samarbejder findes der også eksempler på samarbejder mellem erhvervsskoler, som understøttes af regionen. Det gælder fx samarbejder mellem erhvervsskolerne i Region Sjælland og i Region Nordjylland. Endelig findes der samarbejder, der specifikt handler om det praktikpladsopsøgende arbejde, jf. kapitel 6 nedenfor.

Samarbejdet gennemføres på forskellige niveauer, dvs. både på lederniveau og blandt administrative medarbejdere – og i et vist omfang også på instruktørniveau. Lederne fremhæver, at formaliserede erfaringsudvekslingsmøder er vigtige, fordi de styrker mulighederne for en mere uformel og løbende kontakt mellem de involverede parter, og det er med til at udvikle en mere fælles forståelse af en række forhold, fx EMMA-kriterierne. Derudover peger lederne på nogle praktikcentre på udarbejdelsen af fælles kvalitetshåndbøger som et konkret resultat af samarbejdet.

Centrale pointer i kapitlet

- Etableringen af praktikcentrene har ikke på afgørende måde ændret dækningen mht. skolepraktik i forhold til den dækning, der var, inden centrene blev etableret. Intet i evalueringens data tyder således på, at elever er kommet i klemme som følge af etableringen af praktikcentre – bortset fra at elever, som ikke var berettigede til skolehjem, mens de gik på grundforløb, heller ikke er umiddelbart berettigede til skolehjem, når de optages på et praktikcenter, selv om de i øvrigt opfylder betingelserne for at bo på skolehjem.
- Dækningen mht. skolepraktik er blevet styrket gennem praktikcentrenes vidtforenede og formaliserede netværk af samarbejdsaftaler om elever og 66 tilfælde af udlægninger, og ved at samarbejdet mellem centrene nu er blevet formaliseret og tydeliggjort.
- Efter EVA's vurdering er det vigtigt at overveje, om der er grænser for, hvor stort antal af udlægninger bør være, idet et stort antal udlægninger risikerer at påvirke praktikuddannelsens kvalitet negativt. Det er ligeledes vigtigt at overveje indsatser, der sikrer, at eleverne bliver klar over, hvad udlægningerne indebærer, og hvilke konsekvenser det har for dem, samt indsatser og vejledninger, der kan udvikle og styrke praktikcentrenes praktiske samarbejde om udlægninger.
- Efter EVA's vurdering er det ligeledes vigtigt, at samarbejdet mellem praktikcentre og skoler styrkes og udvikles for at sikre, at elever bliver informeret tidligt om mulighederne og betingelserne for at blive optaget som elev på et praktikcenter.

6 Det praktikpladsopsøgende arbejde

Elever i et praktikcenter skal selv være aktivt praktikpladssøgende ved at være registreret på praktikplads.dk med en aktiv profil og ved selv at kontakte virksomheder. Herudover skal skolen foretage praktikpladsopsøgende arbejde.

Dette kapitel belyser det praktikpladsopsøgende arbejde, herunder hvordan arbejdet er organiseret, omfanget af skolepraktikelevernes uddannelse i virksomheder gennem korte aftaler og del- eller restaftaler, arbejdet med at støtte eleverne i praktikpladssøgningen og gøre dem mere attraktive for virksomhederne, anvendelsen af VFU og arbejdet med i højere grad at udnytte praktikpladspotentialet i virksomhederne.

6.1 Organiseringen af det praktikpladsopsøgende arbejde

Skolerne har valgt forskellige tilgange til organiseringen af det praktikpladsopsøgende arbejde, som dette afsnit beskriver spændvidden i.

Interviewmaterialet peger på, at der hovedsageligt er to forskellige måder at organisere det opsøgende arbejde på. I den ene ende af spektret findes de skoler, der primært har forankret ansvaret for og koordineringen af det opsøgende arbejde centralt, dvs. placeret det hos en ledelsesansvarlig, der samtidig har personaleansvaret for de praktikpladsopsøgende medarbejdere. I den anden ende af spektret findes skoler, der har forankret det praktikpladsopsøgende arbejde i de forskellige uddannelsesafdelinger på skolen, hvilket ofte betyder, at det opsøgende arbejde gennemføres af faglærere på de enkelte uddannelser.

Det praktikpladsopsøgende arbejde på de institutioner, der har et praktikcenter, er ikke skarpt opdelt inden for de to modeller. Der er i de fleste tilfælde tale om, at arbejdet er forankret flere steder, men med hovedvægten på enten en central eller en decentral organisering.

Det centralt styrede praktikpladsopsøgende arbejde

På de skoler, hvor det praktikpladsopsøgende arbejde hovedsageligt er centralt organiseret, er den opsøgende indsats ofte samlet i et fælles beredskab bestående af fx nogle konsulenter, der har det praktikpladsopsøgende arbejde som deres primære funktion. På nogle skoler er en sådan enhed forankret uden for praktikcenteret, og her er placeringen ofte et resultat af en sammenlægning af det praktikpladsopsøgende arbejde i en eksisterende opsøgende enhed, fx en enhed, der tidligere primært stod for salg af AMU-kurser og andre typer virksomhedskontakt. På skoler, hvor det praktikpladsopsøgende arbejde er centralt organiseret i praktikcenteret, er der typisk tale om en nyoprettet enhed i forbindelse med etablering af centeret. En praktikcenterleder fra en skole med et stort center beskriver behovet for fuldtids opsøgende medarbejdere i en centralt styret enhed:

Tidligere har konsulenterne været en del af den enkelte afdeling. Det har givet nogle kæmpe, kæmpe fordele ude i afdelingerne, men når jeg trækker økonomien ud, så giver det mig en kæmpe, kæmpe ulempe set på den måde, at hvis nu fx Hanne har været konsulent og faglærer, så var den der rolle [konsulentrollen] meget udvisket, for hvis der pludselig var behov for undervisning, så blev der ringet op til Hanne og bedt om at udskyde det opsøgende arbejde til senere. ... Mit perspektiv er helt klart, at jeg gerne vil have fuldtidskonsulenter, så er der i princippet helt ren sti, de ved, hvad de skal lave, de skal servicere de enkelte afdelinger.

På skoler, der har valgt helt eller delvist at forankre det praktikpladsopsøgende arbejde centralt, peger praktikcenterlederne bl.a. på, at arbejdet er blevet mere professionelt og i højere grad er blevet systematiseret. De peger ofte på, at et vigtigt element er en ny måde at planlægge og koordinere arbejdet på. Det kan bl.a. handle om at sikre en fælles registrering af al virksomhedskontakt i Praktik+ eller i et fælles CRM-system. Herved kan skolen undgå at kontakte de samme virksomheder unødigt mange gange. Eller det er muligt for en medarbejder at overtage kontakt til en virksomhed fra en kollega og gennem det fælles system indhente nødvendige oplysninger om den tidligere kontakt med virksomheden.

Flere steder arbejder de centrale enheder for praktikpladsopsøgende arbejde med forskellige former for segmentering af virksomheder, fx for at målrette arbejdet mod ikkegodkendte virksomheder. Samtidig giver et fælles forankret praktikpladsopsøgende arbejde mulighed for samlet at styre de midler, der er til rådighed, fx AUB-midler.

Det fremgår af besøgene, at det centralt organiserede praktikpladsopsøgende arbejde, der er forankret et andet sted på skolen end i praktikcenteret, har nogle strukturer, der sikrer, at det også dækker de behov, elever i praktikcenteret har. Der er eksempler på, at den kobling kan styrkes, ved at de opsøgende medarbejdere fx kommer på besøg i praktikcenteret og deltager i samtaler med skp-eleverne. Der er desuden eksempler på, at eksterne praktikpladsopsøgere, der er centralt forankret uden for praktikcenteret, får en liste over eleverne i praktikcenteret og deres forudsætninger for at indgå i et praktikforløb.

På de skoler, hvor skolens praktikpladsopsøgende arbejde hovedsageligt er forankret i praktikcenteret, er det vigtigt, at der etableres et samarbejde med grundforløbene, der sikrer, at det opsøgende arbejde også har et tydeligt fokus på ordinære aftaler for elever på alle skolens uddannelser. En opsøgende medarbejder fra en centralt organiseret enhed i et praktikcenter vurderer værdien af at komme på besøg på skolens grundforløbshold:

Det vigtige er, at vi er kendte og synlige, og at de ved, hvad de faktisk kan bruge os til. Vi skal servicere de enkelte afdelinger en-to dage hver uge eller efter behov, og behovet er anderledes for uddannelser, som ikke har skp-ordning. I og med at vi skal sælge vores grundforløbselever også, der er vi nødt til at kende dem, og der er de ikke kommet i skolepraktik, og det er en god måde at komme ind og se dem an på, få kontakt med dem, få en ide om, hvor de bor, hvad de søger, hvad der interesserer dem.

Decentral organisering af det praktikpladsopsøgende arbejde

For at sikre, at de opsøgende medarbejdere har et nært kendskab til de brancher, som eleverne skal i praktik i, har nogle skoler valgt at placere hele eller dele af det praktikpladsopsøgende arbejde hos skp-instruktørerne.

Det fremgår af interviewene, at instruktørerne nogle steder har til opgave at besøge nye og eksisterende praktikvirksomheder fx en dag om ugen med henblik på at skaffe aftaler til eleverne i praktikcenteret. Andre instruktører har det opsøgende arbejde som en integreret del af deres opgaver, når de alligevel er ude og besøge elever i VFU eller i aftaler. En del instruktører beskriver også, at de tager på besøg, hvis de ser eller hører om en ny virksomhed i lokalområdet inden for deres egen branche. I det praktikpladsopsøgende arbejde, som instruktørerne på de enkelte uddannelser udfører, vil der ofte være et tydeligt fokus på at skabe et godt match mellem virksomhed og elev. Både instruktører og ledelser peger i interviewene på, at kendskabet til den enkelte branche kan være afgørende for en god kontakt til praktikvirksomhederne og en mulighed for at understøtte et godt match mellem skole og virksomhed.

En instruktør, der én dag om ugen har til opgave at opsøge praktikpladser, fortæller om, hvor vigtigt det er at have et netværk blandt virksomhederne:

... Og så bruger man sit netværk. Fx blev jeg ringet op af NN (en samarbejdspartner fra branchen), som bad mig om at hjælpe hende med at skaffe en ny forpagter i en kantine, og det gjorde jeg så, og nu skal hun så have en elev. Det var en del af dealen – at hvis jeg fandt en god forpagter, så skulle hun også tage en elev. Og der bruger man sit netværk.

Den decentrale organisering af det praktikpladsopsøgende arbejde er ofte i mindre grad systematiseret og i højere grad præget af en række enkelte indsatser, som retter sig mod eleverne i praktikcenteret og ikke nødvendigvis retter sig mod skolens samlede behov for at gennemføre praktikpladsopsøgende arbejde. Derfor findes den decentrale organisering af det praktikpladsopsøgende arbejde flere steder som et supplement til en mere centralt organiseret enhed for praktikpladsopsøgning.

De opsøgende medarbejderes kompetencer og samarbejder

Etableringen af praktikcentre og den reorganisering af det praktikpladsopsøgende arbejde, nogle centre har valgt, har været medvirkende til, at nogle skoler har valgt at prioritere nogle andre kompetencer hos de praktikpladsopsøgende medarbejdere end tidligere.

Det fremgår af interview med praktikcenterledelserne, at der tidligere har været et stort fokus på, at de praktikpladsopsøgende medarbejdere hovedsageligt var opsøgende inden for den branche, hvor de hver især var forankret. Nu prioriterer en del af skolerne, at de praktikpladsopsøgende medarbejdere også har generelle kompetencer inden for salg og marketing. På flere skoler er der medarbejdere, der gennemfører opsøgende arbejde inden for brancher, som de ikke direkte har deres faglige baggrund i. En praktikcenterleder, der har valgt at ansætte praktikpladsopsøgere med kompetencer inden for salg og marketing, begrundet sit valg:

Hvor jeg siger "prøv at høre her, vi har altså et fagligt fællesskab i centeret, og konsulenternes faglighed skal ligge i det der salg, som evt. understøttes af en faglig profil". Grunden til, at jeg siger det, er, at hvis jeg skal ressourcestyre i sådan et center her, så kan det godt være, at der i en måned virkelig, virkelig er behov for, at vi gør en stor indsats på tømrerområdet eller på teknisk design-området. Så kan det godt være, at jeg siger til en konsulent: "Vil du ikke godt hjælpe til ovre på det område?". Det er ikke svært at lave en uddannelsesaftale. Det svære er at få salget igennem.

Samtidig fremgår det af interview med praktikcenterledere og instruktører, at den personlige kontakt og det netværk, som mange af faglærerne på skolen og instruktørerne i praktikcenteret har, stadig står centralt i arbejdet med at øge antallet af uddannelsesaftaler og praktikvirksomheder. Derfor er der en del praktikcentre, der ud over en mere overordnet enhed har valgt, at instruktørerne i centeret eller faglærerne på skolen stadig anvender noget af deres tid på at opsøge praktikpladser. En instruktør beskriver det behov han oplever, virksomhederne har for at tale med en person med branchekendskab:

Det er vigtigt, at de [virksomhederne] kan tale med en, der er branchekendt og kan påpege muligheder for dem. De erfaringer, jeg har med VFU, er jo, at nogle gange, så sender jeg en elev ud i en VFU i en kortere periode, og så lige pludselig, så ringer mesteren til mig. Han har egentlig sagt nej, men så finder han lige pludselig ud af, at så er der blevet et rum for, at når han ikke skal tage en elev for hele aftalen, så kan han egentlig godt bidrage ved at tage det uddannelsesansvar og tage en elev i en kortere periode. Og der er blevet mange flere muligheder, og man får snakket med dem om, at det kan være en kortere periode, så det åbner mange døre, tror jeg. Og derfor er det vigtigt, at det er nogle, der er branchekendte og ved, hvad der sker derude, hvor man også kan tale fagligt om, hvad det er for nogle ting, eleven kan og må.

I centre, hvor det praktikpladsopsøgende arbejde varetages af både konsulenter, der udelukkende laver opsøgende arbejde, og instruktører i centeret, viser interviewene, at nogle praktikcenterledelser er optaget af at definere de to typer funktioner tydeligt og afgrænset i forhold til hinanden og samtidig understøtte, at arbejdet samlet set er målrettet skolens og elevernes behov.

Det fremgår samtidig af besøgene, at der er udfordringer for de opsøgende instruktører, der er dybt forankret i én branche, mht. at knytte deres arbejde til skolens samlede praktikpladsopsøgende indsats og strategi. Det kan fx være vanskeligt at få øje på en praktikvirksomheds uudnyttede potentiale mht. at tage elever inden for andre brancher end den, som den opsøgende instruktør har sine kompetencer og sin uddannelse inden for.

Samarbejde med eksterne om praktikpladsopsøgning

Der er i materialet til evalueringen flere eksempler på eksterne samarbejder om opsøgning af praktikpladser lokalt og regionalt.

Flere af regionerne har etableret praktikpladsopsøgende enheder, der har indgået aftaler med skolerne i regionen. Samarbejdet har i særlig grad fokus på at sikre, at der indgås praktikaftaler i forbindelse med større bygge- og anlægsprojekter. Samarbejdet er stadig i en etableringsfase, men praktikcenterledelserne peger på, at det er en vigtig opgave, fordi de koordinerede regionale praktikpladsenheder har mulighed for at opbygge et samarbejde med fx store entreprenører med gode muligheder for at levere et antal praktikpladser, som enkelte skoler ikke kan "sparke dørene ind til".

Det regionale samarbejde kan også være med til at dække virksomheders efterspørgsel på elever i områder, hvor den lokale erhvervsskole ikke har elever, der er praktikpladssøgende. En leder fortæller om samarbejdet:

De [de regionale enheder] ser på, hvilke åbninger der er i forskellige brancher, og hvordan det går på de forskellige skoler. Når de sætter gang i kampagner på forskellige uddannelser – hjælp fx med xx-skole, der manglede elever til praktikpladser inden for handelsuddannelsen. Deres virksomheder efterspurgte elever, men skolen havde ingen, der manglede en plads. Så gik vi til vores elever og fik skaffet nogle aftaler til dem. Men tilliden skal opbygges, nogle uddannelsesinstitutioner var lukkede over for hinanden i starten pga. konkurrence mellem hinanden. Nu samarbejder vi om at kunne godkende virksomheder til praktik, fx pga. at virksomheden ligger tættere på skolen, så det er nærliggende, at en af vores praktikpladskonsulenter tager ud i stedet. Det går begge veje, og det er vigtigt.

Skolerne peger på, at der i opstartsfasen har været en udbredt skepsis over for samarbejdet mht., om resultaterne af den regionale indsats ville være på bekostning af den lokale indsats, dvs. om elever fra andre skoler end den lokale ville indgå uddannelsesaftale med virksomheder inden for skolens normale søgeområde. Den regionale indsats medfører dermed et behov for at koordinere den lokale praktikpladsopsøgende indsats meget tæt med det regionale arbejde og baseres på en tillid til, at der ikke er nogen skoler, der har større fordel af samarbejdet end andre.

Ud over de regionale samarbejder er der eksempler på, at nogle skoler har indgået partnerskabsaftaler med bygherrer, byggevirksomheder og andre skoler om at opsøge kommende byggeprojekter og understøtte en oprettelse af nye praktikpladser, mens projekterne er i gang. Erfaringerne fra arbejdet peger på, at der ligesom i de regionalt baserede indsatser har været en opstartsfasen med usikkerhed internt på de skoler, der er med i partnerskabet, mht., hvordan den præcise koordinering skulle foregå. Men indsatsen har allerede i opstarten været med til at skabe nogle nye praktikpladser, som er blevet fordelt mellem parterne i samarbejdet.

6.2 Skp-elevernes aftaler

Centrene skal tilrettelægge praktikforløbene for skp-eleverne, så aftaler med virksomheder indgår mest muligt, dvs. så mest muligt af elevernes praktikuddannelse foregår i en virksomhed. Dette afsnit tegner et billede af omfanget af de forskellige aftaletyper, som skp-eleverne har indgået inden for de først seks måneder i et praktikcenter.

Omfanget af korte aftaler

En kort aftale er en aftale, der rummer mindst én hel praktikperiode samt ét skoleophold i hovedforløbet. Tabellen nedenfor viser antal og andel af skp-elever, der har indgået en kort aftale, op til seks måneder efter at de har påbegyndt skolepraktik, i perioden august 2013 – marts 2014, dvs. efter at centrene blev oprettet. Tabellen viser omfanget på de ti uddannelser med størst volumen af korte aftaler.

Tabel 5**Antal og andel af elever i kort aftale inden for seks måneder efter optagelse i skolepraktik ud af samtlige elever, der er begyndt i skolepraktik i perioden august 2013 – marts 2014****(De ti uddannelser med størst volumen af korte aftaler er medtaget i tabellen)**

	Antal elever i kort aftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp	Andel af elever i kort aftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp
I alt for alle uddannelser (N = 3.697 elever)	311	8 %
Træfagenes byggeuddannelse (N = 345 elever)	89	26 %
Elektriker (N = 154 elever)	37	24 %
Bygningsmaler (N = 261 elever)	32	12 %
Personvognsmekaniker (N = 232 elever)	20	9 %
Murer (N = 125 elever)	19	15 %
Tandklinikassistent (N = 102 elever)	14	14 %
Frisør (N = 99 elever)	11	11 %
Anlægsgartner (N = 72 elever)	11	15 %
Smedeuddannelsen (N = 148 elever)	10	7 %
VVS-energiuddannelsen (N = 99 elever)	9	9 %

Kilde: Registerdata, STIL.

Der er samlet set sket en stigning på to procentpoint i andelen af elever, der, inden for seks måneder efter at de er begyndt i skolepraktik, har indgået en kort aftale, sammenlignet med i samme periode året inden.

Det fremgår af tabellen, at de korte aftaler er en aftaletype, der mest er anvendt inden for byggebranchen, dvs. træfagenes byggeuddannelse, bygningsmaleruddannelsen og uddannelsen til elektriker. Det er især på træfagenes byggeuddannelse, de korte aftaler bliver anvendt. Det gælder både i absolutte antal og i relative andele. 26 % af eleverne på træfagenes byggeuddannelse havde indgået en kort aftale, inden for seks måneder efter at de påbegyndte skolepraktik, i perioden august 2013 – marts 2014, hvilket svarer til 89 elever. Dette er samtidig en stigning på tre procentpoint sammenlignet med i samme periode året inden, hvor 23 % af eleverne havde indgået en kort aftale, seks måneder efter at de var begyndt i praktikcenteret. Nogenlunde samme andel (24 %) tegner elever på elektrikeruddannelserne sig for.

På nogle uddannelser er der ingen eller næsten ingen elever, der har indgået en kort aftale. Det drejer sig hovedsageligt om de fire merkantile uddannelser: detailhandel med specialer, handelsuddannelse med specialer, kontoruddannelsen med specialer og kontoruddannelse, generel, hvor ingen elever indgik en kort aftale, selv om uddannelserne tilsammen optog 606 elever i skolepraktik i perioden.

En tilsvarende situation, hvor ingen elever indgik en kort aftale inden for de første seks måneder, gør sig gældende for de elever, der er i gang med uddannelsen til laboratorietandtekniker, uddannelsen til serviceassistent eller uddannelsen til skiltetekniker. For gastronomelevernes vedkommende gjaldt det, at 5 elever ud af 317 elever, der havde påbegyndt skolepraktik i perioden, havde indgået en kort aftale inden for seks måneder.

I interviewmaterialet i evalueringen fremstår særligt to forhold som betydningsfulde for, hvor interessererede virksomheder er i at indgå en kort aftale med en elev. For det første er det væsentligt, at der i en branche er et kendskab til denne form for aftaler og erfaringer med, hvordan et udbytterigt praktikforløb kan tilrettelægges inden for rammerne af en kort aftale.

Omfanget af delaftaler

En delaftale er en uddannelsesaftale om delvis praktikuddannelse. En delaftale omfatter ikke et skoleophold. Der er ingen tidsmæssig begrænsning af varigheden af en delaftale ud over den begrænsning, der ligger i, at aftalen kun kan omfatte én praktikperiode.

Tabellen nedenfor viser andelen af skp-elever, der har indgået en delaftale, inden for seks måneder efter at de har påbegyndt skolepraktik. Tabellen rummer de ti uddannelser med størst volumen mht. antallet af delaftaler inden for perioden.

Tablet 6

Antal og andel af elever i delaftale inden for seks måneder efter optagelse i skolepraktik ud af samtlige elever, der er begyndt i skolepraktik i perioden august 2013 – marts 2014

(De ti uddannelser med størst volumen af delaftaler er medtaget i tabellen)

	Antal elever i delaftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp	Andel af elever i delaftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp
I alt for alle uddannelser (N = 3.697 elever)	408	11 %
Træfagenes byggeuddannelse (N = 345 elever)	142	41 %
Gastronom (N = 317 elever)	38	12 %
Bygningsmaler (N = 261 elever)	36	14 %
Elektriker (N = 154 elever)	30	19 %
Murer (N = 125 elever)	26	21 %
Tandklinikassistent (N = 102 elever)	18	18 %
Snedkeruddannelsen (N = 57 elever)	16	28 %
VVS-energiuddannelsen (N = 99 elever)	10	10 %
Anlægsgartner (N = 72 elever)	10	14 %
Personvognsmekaniker (N = 232 elever)	9	4 %

Kilde: Registerdata, STIL.

Af tabellen fremgår det, at træfagenes byggeuddannelse er den uddannelse med den største volumen af elever, der inden for de første seks måneder i skolepraktik har været i delaftale i en praktikvirksomhed. Det er der 142 elever, der har, hvilket svarer til 41 % af eleverne i skolepraktik på denne uddannelse. Det er dog en lille tilbagegang på to procentpoint sammenlignet med året før, hvor 43 % af eleverne var i en delaftale inden for seks måneder efter påbegyndt skolepraktik.

Sammenholdes denne tabel med den forrige tabel over korte aftaler, ses det, at det er nogenlunde de samme uddannelser, der ligger i topti, hvad angår volumen af elever i delaftaler. Kun gastronomuddannelsen udmærker sig ved, at der er en noget større andel af elever i delaftaler end i korte aftaler (hhv. 12 % i delaftaler og 2 % i korte aftaler). For de øvrige uddannelser er der en næsten lige så stor andel i korte aftaler som i delaftaler. Det ser på baggrund af tallene dermed ud til, at brancher, der har erfaring med at anvende delaftaler, også er villige til at indgå korte aftaler. Dog er den gennemsnitlige andel af elever i delaftale en anelse større end den gennemsnitlige andel af elever i korte aftaler, nemlig hhv. 11 % og 8 %.

Ligesom det gjaldt for de korte aftaler, er der stort set ingen elever på de fire merkantile uddannelser, der har indgået delaftaler. Det samme gælder for elever, der er i gang med uddannelsen til laboratorietandtekniker eller uddannelsen til skiltetekniker. Hvad angår elever, der er i gang med uddannelsen til serviceassistent, havde 2 elever ud af 46 elever (4 %) indgået en delaftale inden for seks måneder. For frisøruddannelsen gælder det, at 3 ud af 99 elever (3 %) var i gang med en delaftale inden for seks måneder.

I interviewmaterialet peger praktikcenterlederne særligt på, at der inden for det merkantile område er en udfordring mht. at få virksomhederne til at indgå de korte typer aftaler, dvs. både korte aftaler og delaftaler. Begrundelsen skal ifølge praktikcenterlederne især findes i det forhold, at branchen ikke har været vant til at tage elever i kortere perioder end uddannelsens samlede praktiktid, idet mange virksomheder vurderer, at det er vanskeligt at få gavn af en elev i en meget kort periode. Bl.a. fordi det tager tid at sætte sig ind i en virksomheds administrative systemer og arbejdsgange. En leder på et merkantilt praktikcenter siger:

Det er, fordi det er tradition på det merkantile område med de her to år. Der er ikke efterspørgsel på det. Og derfor er VFU rigtig god, for det er næsten det bedste salgsarbejde, eleverne kan lave for sig selv. Det er jo at komme ud, og så bliver arbejdsgiveren ofte rigtig glad for eleven og siger "dig vil vi gerne tage i restlære". Og det er jo ikke sådan, at de siger "dig vil vi gerne have i to måneder". Så er det restlære. Det er tradition på hele det merkantile område.

Samtidig vurderer en praktikcenterleder, at der på længere sigt kan være mulighed for i højere grad at indgå delaftaler på detailområdet som en erstatning for VFU-forløb, men at dette arbejde kræver et langt, sejt træk for at informere om muligheden og præsentere butikkerne for gevinsten ved at indgå en delaftale med en elev, fx i perioder med stor travlhed:

Hånden på hjertet er det op ad bakke. Vi har en ide til, hvordan vi vil prøve at løse det. Det er de kædedrevne butikker, som vi skal have solgt ideen til, at de skal have en elev i tre måneder ad gangen. Det giver rigtig god mening. Fx at nogen, som har vanvittig travlt i julemåneden, kan lære én op i oktober i nogle specifikke opgaver, der lige kan overføres til praktikplanen. Og så bliver eleven i den periode, hvor travlheden er størst. Så har de omkostningen til en elev, når de har allermest travlt, men ikke efterfølgende, når de ikke længere har så travlt. Men så er der nogle andre typer butikker, der har travlt i foråret, fx byggemarkedene. Det er den ide, vi arbejder på, men vi har lige nu fire elever ude i delaftale på detail. Tidligere ville de nok have været ude i en VFU.

Omfanget af restaftaler

Elever i skolepraktik kan indgå en restaftale med en virksomhed, hvilket omfatter den resterende periode af elevens hovedforløb. En restaftale har dermed ikke en fast varighed, men omfatter de praktikperioder og skoleophold, som en elev mangler for at kunne afslutte sin uddannelse.

Tabellen nedenfor viser de tyve uddannelser med den største andel af elever i restaftaler, seks måneder efter at de har påbegyndt skolepraktik.

Tabel 7

Antal og andel af elever i restaftale inden for seks måneder efter optagelse i skolepraktik ud af samtlige elever, der er begyndt i skolepraktik i perioden august 2013 – marts 2014

(De tyve uddannelser med størst volumen af restaftaler er medtaget i tabellen)

	Antal elever i delaftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp	Andel af elever i delaftale inden for seks mdr. efter påbegyndt skp
I alt for alle uddannelser (N = 3.697 elever)	764	21 %
Gastronom (N = 317 elever)	122	38 %
Detailhandel med specialer (N = 241 elever)	63	26 %
Træfagenes byggeuddannelse (N = 286 elever)	59	17 %
Elektriker (N = 154 elever)	44	29 %
Frisør (N = 99 elever)	39	40 %
Personvognsmekaniker (N = 232 elever)	37	16 %
Lager- og terminaluddannelsen (N = 128 elever)	35	27 %
Bygningsmaler (N = 261 elever)	33	13 %
Smedeuddannelsen (N = 148 elever)	30	20 %
Ernæringsassistent (N = 118 elever)	25	21 %
VVS-energiuddannelsen (N = 99 elever)	25	25 %
Kontoruddannelse med specialer (N = 151 elever)	24	16 %
Data- og kommunikationsuddannelsen (N = 95 elever)	21	22 %
Murer (N = 125 elever)	19	15 %
Anlægsgartner (N = 72 elever)	16	22 %
Mediegrafiker (N = 61 elever)	15	25 %
Tandklinikassistent (N = 102 elever)	14	14 %
Industri teknikeruddannelsen (N = 60 elever)	14	23 %
Handelsuddannelse med specialer (N = 111 elever)	13	12 %
Anlægs-, bygningsstruktør og bro-lægger (N = 35 elever)	12	34 %

Kilde: Registerdata, STIL.

Det fremgår af tabellen, at der på tværs af uddannelserne er ca. en femtedel (21 %), der får en restaftale i denne periode. På nogle uddannelser er det endda ca. en tredjedel, der indgår restaftale inden for seks måneder. Dette gælder fx frisør (40 %), gastronom (38 %), anlægsstruktør, bygningsstruktør og bro-lægger (34 %) og elektriker (29 %). Desuden er tre af de merkantile uddannelser med på listen, hvor 26 % af eleverne, der i gang med uddannelsen inden for detailhandel, har opnået en restaftale inden for seks måneder. Det samme gælder for 16 % af eleverne på kontoruddannelse med specialer og 12 % af de elever, der er i gang med handelsuddannelse med specialer.

Sammenholdes billedet af indgåede restaftaler med billedet af delaftaler og korte aftaler, viser det samtidig, at der for nogle uddannelser er en tendens til, at andelen af elever, der har indgået de korte typer aftaler, er øget sammenlignet med året forinden, samtidig med at andelen af elever, der kommer i restaftale, er mindsket sammenlignet med året forinden. Det gælder fx for uddannelsen til tandklinikassistent, som tegner sig for en forøgelse i andelen af elever med korte aftaler på 10 procentpoint og en forøgelse i andelen af elever i delaftaler på 15 procentpoint, mens andelen af elever i restaftale inden for de første seks måneder er gået tilbage med 10 procentpoint. En lignende, men lidt mindre tydelig tendens ses for uddannelserne til smed og personvognsmekaniker, hvor andelen af elever i korte aftaler og delaftaler er øget lidt (begge med 3 procentpoint), mens andelen af restaftaler er mindsket med hhv. 8 og 6 procentpoint.

Der er samtidig nogle uddannelser, hvor stort set ingen elever har indgået en restaftale inden for de første seks måneder. Det gælder for elever, der er i gang med uddannelsen til laboratorietandtekniker, uddannelsen til skiltetekniker og kontoruddannelse, generel. Dette er et billede, der gør sig gældende for alle typer aftaler.

Sammenfatning om skp-elevers aftaler

Det er ikke muligt med den korte tid, praktikcentrene har eksisteret, at pege på effekter af centrenes praktikpladsopsøgende arbejde, hvad angår brugen og omfanget af de forskellige aftaletyper. Omfanget af korte aftaler og delaftaler er samlet set gået ganske lidt frem med hhv. to og tre procentpoint sammenlignet med året forinden. Samtidig er andelen af elever i restaftaler inden for seks måneder samlet set lig med andelen året forinden.

Det er dog muligt at pege på nogle uddannelser, der særligt gør brug af de korte aftaletyper, nemlig fagene inden for byggebranchen og uddannelsen til tandklinikassistent.

For tre af uddannelserne er der samtidig stort set ingen, der i løbet af de første seks måneder har indgået hverken en kort aftale, en delaftale eller en restaftale. Dette gælder for elever, der er i gang med uddannelsen til laboratorietandtekniker, uddannelsen til skiltetekniker eller kontoruddannelse, generel.

6.3 Brug af virksomhedsforlagt undervisning

Samtidig med at praktikcentrene har til formål at få så mange elever som muligt ud i uddannelsesaftaler med praktikvirksomheder, har centrene mulighed for at sende eleverne i virksomhedsforlagt undervisning, VFU, mens de er i praktikcenteret. Et VFU-forløb er ulønnet, dvs. uden løn-omkostninger for den virksomhed, hvor eleven er i VFU, og eleven må ikke indgå i virksomhedens produktion. VFU er et forløb, hvor dele af undervisningen på skolen foregår i en virksomhed med bl.a. det formål at give eleverne mulighed for at opleve den kultur, der kendetegner den pågældende branche.

Det er med etableringen af praktikcentrene indskærpet fra Undervisningsministeriet side, at brugen af VFU skal begrænses for at undgå det misbrug der kan ske, når elever sendes i lange VFU-forløb og ved at sende elever ud i mange på hinanden følgende VFU-forløb. Særligt har der på detailhandelsuddannelsen tidligere været en udstrakt brug af VFU, hvilket ministeriet har søgt at begrænse.

Registerdata viser, at 52 % af de elever, der påbegyndte skolepraktik i perioden august 2013 – marts 2014, var i VFU inden for 6 måneder. Dette tal var i samme periode året inden 58 %.

Mellem de enkelte uddannelser er der samtidig nogle betydelige forskelle. Nogle uddannelser gør i høj grad brug af VFU, dvs. at mere end to tredjedele af eleverne er i VFU-forløb inden for de første seks måneder. Der er samtidig uddannelser, hvor under en tredjedel af eleverne er i VFU inden for de første seks måneder.

Tabellen nedenfor viser de uddannelser, hvor mere end 70 % af eleverne er i VFU inden for seks måneder, og de uddannelser, hvor mindre end 35 % er i VFU inden for seks måneder.

Tabel 8

Andel af elever i skolepraktik, der inden for seks måneder har været i VFU, ud af samtlige elever, der er begyndt i skolepraktik i perioden august 2013 – marts 2014

(Uddannelser med en volumen af elever i skolepraktik på over 30 er medtaget i tabellen)

I alt for alle uddannelser (N = 3.697 elever)		52 %	
Uddannelser med mere end 70 % i VFU inden for seks mdr.		Uddannelser med mindre end 35 % i VFU inden for seks mdr.	
Elektriker (N = 154 elever)	77 %	Mediegrafiker (N = 61 elever)	34 %
Cykel- og motorcykeluddannelsen (N = 49 elever)	73 %	Kontoruddannelse, generel (N = 103 elever)	35 %
VVS-energiuddannelsen (N = 99 elever)	73 %	Kontoruddannelse med specialer (N = 151 elever)	32 %
Personvognsmekaniker (N = 232 elever)	72 %	Handelsuddannelse med specialer (N = 111 elever)	22 %
Detailhandel med specialer (N = 241 elever)	71 %	Data- og kommunikationsuddannelsen (N = 95 elever)	18 %
		Laboratorietandtekniker (N = 60 elever)	3 %

Kilde: Registerdata, STIL.

Tabellen viser, at det er elektrikeruddannelsen, VVS-energiuddannelsen, uddannelsen til personvognsmekaniker og detailhandeluddannelsen, hvor mere end 70 % af eleverne er i VFU inden for de første seks måneder i skolepraktik. Samtidig er brugen af VFU på detailhandeluddannelsen blevet reduceret med 19 procentpoint fra 90 % til 71 % sammenlignet med samme periode året forinden.

I den lave ende af skalaen findes handelsuddannelsen med specialer med 22 %. Samtidig tegner uddannelsen sig for en reduktion i brugen af VFU på 41 procentpoint, så det i 2013/14 var 22 % af eleverne, der inden for de første seks måneder i praktikcenteret deltog i VFU, mens det året forinden var 62 % af eleverne, der var i VFU inden for de første seks måneder. På uddannelsen til laboratorietandtekniker var kun 3 % af eleverne i VFU i løbet af de første seks måneder.

Varighed og antal gange i VFU-forløb

Når et billede af brugen af VFU skal tegnes, er varighed af forløbene en central dimension. Der er i princippet ingen øvre grænse, men efter tre måneder ophører skolen med at modtage taxamertilskud for en elev i VFU, hvilket i praksis ofte har betydet, at VFU-forløb ikke varer længere end tre måneder. Der er ingen rammer for, hvor mange gange en elev må deltage i et VFU-forløb.

Interview med praktikcenterledelser og instruktører peger på, at der mange steder er fastlagt en øvre grænse for VFU-forløb på 14 dage for at undgå, at eleverne indgår i produktionen i en virksomhed, uden at virksomheden indgår en egentlig uddannelsesaftale med eleven. Mange steder fortæller ledelser og instruktører i centrene, at den fastlagte grænse på 14 dage kan overskrides, hvis konkrete forhold taler for det, fx hvis det ser ud til, at der er en uddannelsesaftale i sigte for en elev i VFU-forløb. De retningslinjer, der er vedtaget i praktikcentrene vedrørende VFU, handler udelukkende om varighed af forløbene. EVA har ikke set eksempler på centre, hvor der er vedtaget et loft for, hvor mange gange en elev må komme ud i VFU. Typisk forklarer praktikcenterledelserne, at antallet af gange fastlægges ud fra elevens behov og virksomhedernes villighed til at indgå aftaler med eleverne. På enkelte centre er man dog helt ophørt med at sende elever i VFU for at sikre, at misbrug helt undgås.

Registerundersøgelsen viser, at elever, der er optaget i et praktikcenter i perioden august 2013 – marts 2014, og som har været VFU inden for de første seks måneder, i gennemsnit var i VFU 1,7 gange inden for de første seks måneder. Nærmere analyse af tallene viser små og ikke betydningsfulde forskelle mellem uddannelserne.

Hvad angår den gennemsnitlige længde af VFU-forløbene, er der nogle mere tydelige forskelle mellem uddannelserne, herunder en del uddannelser, hvor den gennemsnitlige længde er mere end 30 dage. Tabellen nedenfor viser den gennemsnitlige længde af VFU-forløb på de tyve uddannelser med de længste forløb.

Tabel 9
Gennemsnitlig længde af VFU-forløb i dage på de 20 uddannelser med de længste VFU-forløb

(Alene forløb, der er afsluttet inden for seks måneder, er medtaget i tabellen og alene uddannelser med mere end 20 elever i VFU)

(N = antal elever, der er begyndt i VFU inden for seks måneder efter, de er begyndt i skolepraktik i perioden august 2013 til marts 2014)

I alt for alle uddannelser (N = 1.905 elever)	24 dage
Vognmaler (N = 28 elever)	44 dage
Ernæringsassistent (N = 51 elever)	34 dage
Detailhandel med specialer (N = 172 elever)	34 dage
Tandklinikassistent (N = 68 elever)	33 dage
Serviceassistent (N = 31 elever)	32 dage
Kontor med specialer (N = 49 elever)	24 dage
Mediegrafiker (N = 21 elever)	27 dage
Personvognsmekaniker (N = 166 elever)	27 dage
Gastronom (N = 145 elever)	24 dage
Produktionsgartner (N = 13 elever)	23 dage
Murer (N = 65 elever)	23 dage
Elektriker (N = 119 elever)	22 dage
Handelsuddannelse med specialer (N = 24 elever)	22 dage
Skiltetekniker (N = 28 elever)	22 dage
Lager- og terminaluddannelsen (N = 28 elever)	20 dage

Kilde: Registerdata, STIL.

Tabellen viser, at den gennemsnitlige længde af VFU-forløb inden for de første seks måneder i praktikcenteret er 24 dage, hvilket er en reduktion på 10 dage sammenlignet med året forinden. Nogle enkelte små uddannelser har elever i meget lange VFU-forløb. Det gælder urmageruddannelsen, hvor fire elever var i VFU-forløb med en gennemsnitlig varighed på 50 dage, og plastmageruddannelsen, hvor to elever i gennemsnit var i VFU i 67 dage.

Det højeste gennemsnit findes på detailhandeluddannelsen, hvor den gennemsnitlige længde er 34 dage, dvs. ca. én måned. Længden af VFU-forløbene på denne uddannelse er nedbragt med 4 dage i gennemsnit sammenlignet med året forinden. Dette skal sammenholdes med en reduktion i andelen af elever i VFU, som var på 19 %. De tilgængelige registerdata tegner hermed et billede af, at der inden for detailområdet er reduceret i både andel af elever i VFU og varighed af VFU. Samtidig viser undersøgelsen, at detailhandeluddannelsen stadig befinder sig i den øverste tredjedel, både når det gælder andel af elever, og når det gælder varighed af forløb.

EVA's interview med instruktører og ledelser i centrene giver nogle perspektiver på arbejdet med VFU. Praktikcentrene er generelt opmærksomme på risikoen for misbrug, og de reagerer typisk over for konkrete virksomheder, hvis de oplever, at virksomheden misbruger VFU-muligheden. Men samtidig anser de VFU-forløb for at være en af de mest effektive veje til at skaffe eleverne en egentlig praktikaftale i en virksomhed.

I nogle centre fortæller instruktører og praktikcenterledelse, at de på forhånd havde frygtet en nedgang i praktikaftaler i kølvandet på en reduktion af VFU-forløb, fordi VFU af erfaring var en god måde, hvorpå man kunne give en elev en mulighed for at præsentere sig for en virksomhed og på længere sigt indgå en uddannelsesaftale. Men der er eksempler på, at man nogle steder efterfølgende har oplevet, at virksomhederne i højere grad indgår uddannelsesaftaler i stedet for at have elever i VFU-forløb.

Nogle praktikcenterledere fortæller samtidig, at det kan være vanskeligt at fastholde en restriktiv VFU-politik, hvis en af naboskolerne har nogle mindre restriktive rammer. Hvis det er tilfældet, kan der opstå en ulige konkurrencesituation centrene imellem, hvor virksomheder i lokalområdet kan have en tendens til at foretrække at tage elever fra den skole, hvor der er mulighed for at få en elev i et VFU-forløb i den længst mulige periode forinden.

Der er eksempler på, at nogle centre stiller krav til virksomheder, der har elever i VFU, om, at de efterfølgende skal indgå en uddannelsesaftale. Mange steder vil praktikcentre kun forlænge efter en periode på to uger i VFU, hvis virksomheden herefter er villig til at indgå en uddannelsesaftale med eleven. Hvis dette ikke sker som aftalt, afbryder centeret typisk sit samarbejde med den pågældende virksomhed i en periode. Et enkelt sted er EVA blevet præsenteret for en model, der bestod i, at eleverne først er i en VFU-aftale på en måned, hvorefter aftalen kan forlænges med yderligere to måneder, under forudsætning af at virksomheden til sidst indgår en delaftale på to måneder med eleven. På den måde er eleven sikret fem måneder i en virksomhed, dog med en betragtelig del af tiden i VFU.

Dog er der flere praktikcentre, hvor ledelsen fortæller, at de har en liste af virksomheder, som er villige til at tage elever i VFU. Ved sådanne aftaler ligger der ikke en forventning om, at virksomheden efterfølgende indgår en uddannelsesaftale med eleven. Derimod antager praktikcenterlederen, at eleverne bliver mere attraktive for andre virksomheder ved at have været ude i VFU og dermed har en bedre chance for at få en uddannelsesaftale i en anden virksomhed.

På de uddannelser, hvor VFU har været og er mest udbredt, taler praktikcenterledelserne om, at der fremover stadig er en væsentlig opgave mht. at opdrage virksomhederne til at tage elever i korte aftaler eller delaftaler i stedet for i VFU.

Hvordan der bliver fulgt op på elevernes læring i VFU-forløb, behandles i kapitel 7.

6.4 Støtte til elevernes praktikpladssøgning

En del af centrenes arbejde med at sikre, at flest mulige elever får en praktikplads, består i at klæde eleverne tilstrækkeligt på til selv at kunne finde praktikpladser. Dette arbejde foregår allerede, mens eleverne er på grundforløbet. Materialet i evalueringen viser, at der er stor forskel på, hvordan arbejdet bliver grebet an og hvor systematisk, og hvor stor en del af elevernes forløb støtten til deres praktikpladssøgning dækker.

Praktikcentrenes indsatser

Praktikcentre har ud over det egentlige opsøgende arbejde også til opgave at støtte eleverne i arbejdet med at søge praktikpladser. Besøgene på centrene viser, at der er stor forskel mellem praktikcentre mht., hvilke indsatser der bliver iværksat i forbindelse med dette arbejde. Desuden kan der være store forskelle mellem de enkelte uddannelser i et praktikcenter.

På nogle skoler er støtte til elevernes praktikpladssøgning en skemalagt del af elevernes grundforløb. Der er mange eksempler på, at eleverne bliver undervist i, hvordan de skriver et cv, herunder hvilke kompetencer der er relevante at beskrive i en ansøgning, og undervist i, hvordan en samtale i en praktikvirksomhed kan foregå. Det er især på de merkantile uddannelser, at praktikpladssøgning er et fast element allerede på grundforløbet, fx som forløb af en uges varighed.

Typisk falder indsatserne inden for disse områder:

- Hjælp til at skrive ansøgning og cv
- Jobcafe og træning i samtaler
- Indsatser, der kan styrke elevernes sundhed og fremtoning.

I nogle praktikcentre og på nogle uddannelser hjælper instruktørerne eller vejlederne eleverne med at udarbejde ansøgninger i særligt læsevenlige og layoutede skabeloner – og de hjælper evt. også med at printe ansøgningerne i form af elevkort med et professionelt udseende.

Nogle steder skal alle elever udarbejde ansøgninger, som instruktørerne giver feedback på og sparrer med eleverne om. Dette kan også være i form af hjælp til at skrive mails til potentielle praktikvirksomheder. Andre steder er elevernes møde med potentielle praktikvirksomheder sat i system i form af fx jobcafeer, hvor virksomheder, der ønsker en elev, kan komme til et møde i praktikcenteret med en række elever og på den baggrund udvælge den, der bedst passer til virksomheden. Alle elever, der deltager i jobcafe, får samtidig erfaring med at præsentere sig selv over for en arbejdsgiver og får feedback fra en oplæringsansvarlig i en praktikvirksomhed.

På nogle centre og uddannelser er elevernes sundhed og fremtoning nogle af de elementer, som instruktørerne tillægger en vigtig værdi, når det kommer til at understøtte elevernes jagt på en praktikplads. Der er eksempler på hold, der dagligt går en længere tur for at styrke konditionen hos eleverne og for kollektivt at understøtte nogle af elevernes ønske om at tabe sig. På nogle praktikcentre omfatter centerets støtte til elevernes praktikpladssøgning også rådgivning om personlig hygiejne, påklædning og andre former for fremtoning.

Når eleverne begynder i et praktikcenter, er der i langt de fleste centre hjælp at hente i forbindelse med søgningen. Her er der samtidig forskel på, hvor fast og struktureret en del det er af aktiviteten i praktikcenteret. I nogle centre er der fastlagt nogle aktiviteter i forbindelse med elevernes søgning, som alle elever er involveret i. På andre centre får eleverne hjælp til at søge praktikplads, når de beder om det.

På mange af de besøgte centre vurderer både ledelser, instruktører og elever, at evnen til at fremstille gode ansøgninger, henvende sig til en potentiel arbejdsgiver og præsentere sig selv er vigtige kompetencer i elevernes egen praktikpladssøgning, som kan gøre dem mere attraktive i praktikvirksomhedernes øjne.

Nogle steder er der ikke i samme grad systematiseret støtte til elevernes praktikpladssøgning. Der er snarere tale om en efterspørgselsstyret støtte, dvs. at eleverne kan få feedback på ansøgninger og cv'er, når de beder om det. Det fremgår af interview med elever, at risikoen ved den måde at organisere støtten til eleverne på kan være, at ikke alle vil efterspørge hjælp, herunder elever, som måske ville have gavn af at få feedback.

Elevernes mulighed for at tage på besøg i virksomheder

Det varierer fra praktikcenter til praktikcenter og fra uddannelse til uddannelse i det enkelte center, hvilke rammer eleverne får for at opsøge potentielle praktikvirksomheder i løbet af deres arbejdsdag i praktikcenteret.

Nogle centre og uddannelser har faste hele eller halve dage, hvor eleverne skal ud og besøge virksomheder. I nogle tilfælde har praktikcenteret sat en minimumsgrænse for, hvor mange virksomheder hver enkelt elev skal besøge. Det fremgik under besøgene, at sådanne dage kan være fastlagt med en fast kadence, fx en gang om ugen eller en gang om måneden. På andre centre og uddannelser bliver søgedagene desuden lagt på tidspunkter, hvor instruktørerne fx deltager i fælles møder eller kompetenceudvikling og derfor ikke har mulighed for at varetage instruktionen af eleverne.

Andre praktikcentre giver mulighed for, at eleverne kan få fri til at besøge virksomheder, hvis de beder om det. For nogle uddannelser giver denne model sig selv, fordi der er så få praktikvirksomheder, at de ville modtage et uforholdsmæssigt stort antal ansøgere og besøgende elever, hvis der var fælles søgedage.

Når eleverne er ude og søge praktikpladser, præsenterer de typisk de forskellige muligheder for uddannelsesaftaler for virksomhederne. Hvis en virksomhed ønsker at indgå en aftale om et VFU-forløb, beder eleverne ofte virksomheden om at kontakte praktikcenteret, fordi det ikke er en aftale, eleverne må "sælge sig selv på". I nogle centre gælder det, at elever, der ønsker at komme i

VFU, skal aflevere en liste over relevante virksomheder til deres instruktør, som herefter tager kontakt og indgår den endelige aftale. Nogle praktikcenterledere fortæller også, at de har en pulje af virksomheder, som er villige til at tage en elev i VFU, hvis behovet opstår.

Centrale pointer i kapitlet

- Det praktikpladsopsøgende arbejde er organiseret forskelligt på praktikcentrene. Nogle centre har valgt at samle det opsøgende arbejde i en samlet enhed, mens andre har valgt en decentral organisering forankret i forskellige afdelinger på skolen.
- For nogle uddannelser er der omfattende brug af korte aftaler og delaftaler. Det gælder særligt for fagene inden for bryggebranchen, hvor op til 40 % af eleverne indgår en delaftale inden for de første seks måneder i praktikcenteret. Omfanget af restaftaler er gennemsnitligt 20 %, hvilket betyder, at ca. en femtedel af eleverne i praktikcentrene kommer i restaftale inden for det første halve år i praktikcenteret.
- Samtidig er der nogle uddannelser, der hverken gør brug af korte aftaler eller delaftaler, og hvor kun meget få elever er kommet i en restaftale inden for de første seks måneder i et praktikcenter. Det gælder for kontoruddannelse, generel, laboratorietandteknikeruddannelsen og uddannelsen til skiltetekniker.
- Den gennemsnitlige længde af VFU er blevet reduceret med ti dage, mens andelen af elever i VFU inden for de første seks måneder i praktikcenteret er faldet seks procentpoint. Disse tendenser dækker over store forskelle blandt de 46 uddannelser.
- Der er stor forskel på, hvilken støtte eleverne får i deres egen praktikpladssøgning. Forskellene findes både mellem praktikcentrene og mellem uddannelserne på det enkelte center.
- Det er endnu for tidligt at udtale sig om praktikcentrenes virkning på det praktikpladsopsøgende arbejde. Tendenserne i evalueringens materiale peger dog i retning af, at skolerne opererer mere systematisk med en udfoldet palet af forskellige typer af aftaler. Efter EVA's vurdering er det vigtigt, at skolerne overvejer organiseringen af det praktikpladsopsøgende arbejde, så den tilgodeser både elever i praktikcenteret og elever på skolens grundforløb, og så den bliver koblet til en samlet, strategisk indsats.
- Efter EVA's vurdering er der desuden stadig brug for indsatser, der kan understøtte elevernes praktikpladssøgning, så alle elever i praktikcentrene systematisk får tilbudt relevant støtte i deres arbejde med at finde en praktikplads.

7 Praktikuddannelsen

Praktikcentrene skal sikre et fagligt bæredygtigt og kvalitativt forsvarligt miljø, hvad angår udstyr, materialer og opgaver til eleverne. Ud over det praktikpladsopsøgende arbejde og tilrettelæggelse af forløb med størst mulig brug af forskellige former for uddannelsesaftaler skal praktikcentrene tilrettelægge forløb for eleverne med elementer af praktikuddannelse i centeret, fremrykket undervisning, praktik i udlandet og VFU i begrænset omfang.

Dette kapitel tegner et billede af centrenes arbejde med at etablere et oplæringsmiljø på praktikuddannelsen i det enkelte praktikcenter.

7.1 Opbygning af et oplæringsmiljø på praktikcenteret

Det fremgår af interviewene, at der er nogle centrale forskelle i de overvejelser og beslutninger, der er taget på skolerne i forbindelse med etablering af læringsmiljøet i praktikcenteret. Overvejelserne handler særligt om, hvorvidt og på hvilken måde oplæringsmiljøet i praktikcenteret skal være adskilt fra skolens øvrige aktiviteter. Nedenfor præsenteres de overvejelser, der er gjort, og de valg, der er truffet på centrene, samt de fordele og ulemper, der knytter sig til de forskellige valg.

Oplæringsmiljø fysisk adskilt fra skolens øvrige aktiviteter

På nogle skoler har det været et fremherskende ønske at skabe et miljø, der var tydeligt adskilt fra skolens øvrige aktiviteter, fx ved at etablere praktikcenteret på en helt ny adresse. En praktikcenterleder fra en skole med et adskilt praktikcenter fortæller om processen:

Vi var en taskforce, der blev sat sammen for at diskutere, hvad vi vil med "praktikcenteret". Vi startede med at sige, at vi skulle ensarte tingene, da vi havde skp på flere adresser. Vi startede med at indsamle best practice, fordi der ikke var noget, der var strømlinet. Og vi besluttede, at skolepraktikken nu skulle flytte sig fra, at man var elev på en skole, til, at man var en del af en virksomhed. Det vigtigste var i virkeligheden, at vi ville skabe en virksomhedskultur, og så besluttede vi at lave et fuldstændig rent praktikcenter.

Adskillelse af praktikcenterets aktiviteter fra resten af skolen skal sikre, at aktiviteterne i praktikcenteret bliver noget andet end den undervisning, der i øvrigt foregår på skolen. Praktikcenterledere giver i disse tilfælde udtryk for, at et adskilt center gør det tydeligt både for elever og for de øvrige lærere på skolen, at eleverne er et andet sted. Den tydelige profil og adskillelse gør det mere klart, at skp-eleverne fx kun løser opgaver for skolen, når efterspørgslen kommer ind i praktikcenteret i form af en formel bestilling, og ikke uformelt på ad hoc-basis.

Samtidig lægger praktikcenterlederne på skoler, der har etableret et særskilt center fysisk adskilt fra den øvrige skole, vægt på, at en adskilt placering kan være med til at understøtte en identitet blandt instruktørerne, der har en positiv betydning for oplæringsmiljøet. Et tættere samarbejde blandt instruktørerne kan være med til at understøtte en stolthed og en positiv ånd, som smitter af på den daglige oplæring af elever. To instruktører på et praktikcenter, der er fysisk adskilt fra skolen, vurderer, at fællesskabet om opgaven er vigtigt:

Jeg kommer fra en skole, hvor jeg var alene som instruktør, så det er en kæmpe forbedring at få kollegaer, og der er bedre opgaver til eleverne. Det, at vi er blevet samlet. Vi var lidt en lille afdeling før. Herude er der meget mere seriøsitet omkring det, så forskellen er blevet mere synlig.

Før var vi sammen med faglærere, hvor vi var en mindre faggruppe som instruktører. Nu er vi en stor gruppe, og ingen kigger skævt til os.

Det fremgår af interviewene, at der er en økonomisk omkostning forbundet med at etablere et samlet praktikcenter adskilt fra den øvrige skole, som nogle skoler ikke har ønsket eller ikke har haft mulighed for at prioritere. Det kræver fx en stabil og forholdsvis stor elevvolumen at etablere et fysisk adskilt miljø. For nogle uddannelser gælder det derudover, at de maskiner og det tilbehør, der skal anvendes, er for dyrt til, at skolen har mulighed for at investere i et særskilt værksted til praktikcenteret. Det betyder, at det ikke er alle de skoler, der har haft et ønske om at adskille praktikcenteret fra skolen, der i praksis har gennemført det.

Det er kun få skoler, der har valgt at oprette praktikcenteret fysisk adskilt fra skolens øvrige aktiviteter. Derimod har en stor del af skolerne valgt, at aktiviteterne i praktikcenteret foregår i lokaler helt eller delvist adskilt fra den øvrige undervisning, men på en eller flere af de adresser, skolen havde i forvejen. En leder af et praktikcenter på en skole med et oplæringsmiljø, der er placeret tæt på den øvrige undervisning på skolen, gengiver processen:

Skolen ønsker, at eleverne er forankret ude i de forskellige afdelinger. Hvis vi lavede en kæmpe bygning med praktikcenter, ville vi være en isoleret del. Og det har man ikke ønsket. Eleverne skal være en del af skolens hverdag, hvor der er både elever med praktikpladser og elever uden praktikpladser, for sådan er virkeligheden jo. Der skal ikke skabes A- og B-hold, men alle elever skal være en del af skolens hverdag.

Det fremgår af interview med praktikcenterledelserne, at det ikke nødvendigvis kun er et valg, der handler om at undlade at adskille elever i skolepraktik og elever, der er i skoleophold, der er årsag til, at skoler vælger at holde eleverne samlet. Der er i materialet også eksempler på, at omkostningerne til meget dyre maskiner på nogle uddannelser kan have betydning for, i hvilken grad oplæringsmiljøet i skolepraktikken kan være adskilt, eller om oplæringen foregår i de samme lokaler som undervisningen, fordi det er her, maskinerne er.

Andre tiltag for at adskille skolepraktikken fra skolens øvrige aktiviteter

Uanset hvilken grad af fysisk adskillelse der er tale om, er det vigtigt at iværksætte tiltag for at skabe et oplæringsmiljø, der på andre måder er tydeligt adskilt fra undervisningsmiljøet på skolen. Især på de centre, hvor skolepraktikken ikke er fysisk adskilt fra skolens øvrige aktiviteter, er det vigtigt at etablere et særligt miljø til skolepraktikken på andre måder. Der er stor forskel på, i hvilket omfang praktikcentre har iværksat sådanne tiltag, men nogle centre er nået langt i arbejdet.

Eksempler på sådanne tiltag er:

- Egne lokaler til oplæring
- Særskilt pauserum
- Andre møde- og pausetider
- Særlige regler for opførsel og særlige "personalegoder"
- Fælles påklædning eller uniform.

Først og fremmest har mange skoler reserveret nogle selvstændige lokaler som ramme for oplæringen i praktikcenteret. Der er på mange centre nogle særlige lokaler eller værksteder, som er forbeholdt skp-eleverne. Mange steder er disse lokaler indrettet, så de minder om værksteder, kontorer osv. fra den branche, som uddannelsen retter sig mod.

Det er desuden udbredt, at skp-elever på en uddannelse, hvor oplæringslokaliteterne er i umiddelbar nærhed af den øvrige undervisning, har et rum kun for skp-elever, hvor frokostpauser og andre pauser afholdes. Både instruktører og elever giver i interviewene udtryk for, at et særskilt rum kan være med til at sikre en mere tydelig ramme for oplæringsmiljøet og skabe en mulighed for, at instruktører og skp-elever kan etablere et fællesskab om aktiviteterne i skolepraktikken. På de fleste praktikcentre møder eleverne fx en halv eller en hel time tidligere end de øvrige elever på skolen. Et fælles pauserum kan fx være med til at give nogle gode rammer for at afholde morgenmøde, inden dagens aktiviteter igangsættes, og være med til at sætte rammen for, at

eleverne møder tidligere end de øvrige elever. En instruktør fortæller, hvordan de arbejder med at skabe et oplæringsmiljø ved at fastholde mødetiderne:

Det er ikke skole mere. Det kan være nemt at gå hen og sludre med dem, man har gået i skole med. Men nu er det en arbejdsplads. De skal jo mærke, at de nu har fået en læreplads. Den læreplads hedder bare skolepraktikplads. Og de skal også vide, at du ikke går i skole mere. Du arbejder nu. Det er en arbejdsplads. Det er også derfor, vi siger, at de skal passe tiderne. Om morgenen mødes de en time tidligere, og det bliver skrevet på, hvis de kommer to minutter for sent, så bliver der skrevet to minutter på.

Nogle ledere og instruktører peger på, at det kan blive kunstigt at opretholde en adskillelse af eleverne i praktikcenteret, hvis der i perioder kun er meget få elever, mens andre fastholder adskillelsen uanset antallet af elever. EVA har således set eksempler på praktikcentre, hvor uddannelser med kun én elev på en uddannelse stadig har et separat skur, som eleven bruger, når han holder pauser.

Derudover arbejder mange skoler med at lave et særligt regelsæt for elever i praktikcenteret, som adskiller sig fra dem, der gælder, når elever er på skoleophold, og som i højere grad minder om de rammer, der gælder i virksomheder inden for den pågældende branche. Det kan være krav om, at mobiltelefonen låses inde i elevens skab i løbet af dagen, eller regler for, at eleverne i praktikcenteret må bruge vareelevator, mens de øvrige elever på uddannelsen benytter trapperne. Der er også eksempler på, at eleverne i praktikcenteret kan have en frugt- eller kaffeordning.

Endelig er der flere praktikcentre, der har vedtaget, at skp-eleverne benytter særlige T-shirts eller særligt arbejdstøj. Det kan fx være med skolens navn og logo eller med et fiktivt virksomhedsnavn, ofte inspireret af skolens navn.

Alle disse elementer har til formål at synliggøre skp-elevernes særlige status og anderledes opgaver ved tydeligt at markere en forskel mellem dem og skolens øvrige elever. Interview med elever giver nogle billeder af, hvordan de oplever, at arbejdet med at tydeliggøre disse forskelle mellem praktikcenteret og skolens øvrige aktiviteter fungerer. En elev fortæller om betydningen af et eget værksted, som skp-eleverne har været med til at etablere, og egne opgaver:

Der er også blevet brugt rigtig meget tid for vores vedkommende, men jeg synes også, det er rigtig fedt, at vi var med til at smede og sætte ting op. Og der kommer opgaver udefra hele tiden. For mit vedkommende synes jeg, det er ret fedt, at vi kommer til at lave et værksted selv, og man kan sige "ja, det her har vi været med til at lave", det synes jeg, er ret fedt.

Nogle elever giver ligeledes udtryk for, at det kan være med til at understøtte en positiv identitet hos eleverne i praktikcenteret, hvis de på tværs af uddannelser i centeret har en fælles base, hvor de fx spiser sammen, har fælles pauserum osv.

7.2 Kvaliteten af værksteder og nødvendigt tilbehør

Kvaliteten af de værksteder, der indgår i praktikcenteret, og de maskiner og det tilbehør, som bliver anvendt af eleverne, rummer to dimensioner. Dels spørgsmålet om, hvorvidt de maskiner og det tilbehør, der er til rådighed, er gode nok, og dels spørgsmålet om, hvorvidt der er tilstrækkelig meget af det i forhold til antallet af elever i skolepraktik på uddannelsen.

Generelt vurderer praktikcenterledelserne, at deres center råder over de faciliteter og det udstyr, der matcher de forhold, eleverne ville finde i en virksomhed inden for branchen. Samtidig fremgår det også, at mange skoler anvender det udstyr, de har til rådighed i skolens øvrige undervisning, eller har investeret i noget tilsvarende til brug i forbindelse med oplæring i praktikcenteret. På den måde kommer kvaliteten af værkstederne langt hen ad vejen til at ligne den kvalitet, man i øvrigt genfinder på skolen. Ofte har de lokale uddannelsesudvalg og/eller praktikcenterudvalget været på besøg i praktikcenteret for at se og rådgive om de faciliteter, der er til rådighed i praktikcenteret.

På enkelte praktikcentre giver ledelsen eller instruktørerne udtryk for, at de faciliteter, de har adgang til, ikke lever op til den standard, som eleverne vil møde i branchen. Dette har nogle økonomiske begrundelser. Samtidig vurderer både ledelser og instruktører ofte, at arbejdet med faciliteter, der ikke svarer til det, eleverne vil møde i virksomhederne, alligevel klæder dem på til at kunne tilegne sig andre metoder, når de møder andre maskiner i praksis. Mange steder vurderer ledelserne desuden, at virksomhedernes standard varierer meget, at eleverne kan møde det udstyr, skolen råder over, alt afhængigt af hvilken virksomhed de kommer ud i, og at skolens standard derfor svarer til den gennemsnitlige standard.

EVA bemærker samtidig, at kvaliteten af udstyret ikke i særlig grad italesættes i interviewene. Hverken instruktører, ledelser eller elever synes at vurdere, at værksteder og tilbehør ikke lever op til fornødne standarder og kvalitetskrav.

Hvad angår omfanget af de maskiner og det tilbehør der anvendes i praktikuddannelsen, er det mere udbredt, at elever, instruktører og i nogle tilfælde også ledelser oplever, at antallet af maskiner og pladsforholdene i praktikcenteret ikke er tilstrækkelige. Det ser ud til, at denne problemstilling særligt gør sig gældende for nogle uddannelser, fx uddannelsen til personvognsmekaniker, hvor der i mange tilfælde er rigtig mange elever om hver lift i værkstedet. Manglen på tilstrækkeligt udstyr hænger ofte sammen med, at elevtallet er svingende, og skolen derfor har vanskeligt ved at etablere et passende miljø.

7.3 Elevernes opgaver i praktikcenteret

En central del af instruktørernes arbejde med at skabe en god kvalitet i elevernes praktikuddannelse i praktikcenteret handler om at tilrettelægge relevante opgaver, dvs. opgaver, der understøtter, at eleverne opnår de kompetencer, der er beskrevet i praktikmålene, og samtidig sørge for, at opgaverne løses under virksomhedslignende vilkår, dvs. under tidspres og med kundekontakt.

Det fremgår af besøgene, at praktikcentre generelt arbejder systematisk med at finde muligheder og nicher, hvor eleverne kan løse opgaver for eksterne kunder, uden at det er konkurrenceforvridende. Der er dog stor forskel fra praktikcenter til praktikcenter og fra uddannelse til uddannelse på, hvilke muligheder der er for at give eleverne opgaver, der ligner de opgaver, de ville have fået i en virksomhed. Nogle centre og uddannelser har så mange eksterne opgaver, at de må prioritere og evt. sige nej, mens andre har vanskeligt ved at løse opgaver, der ikke er konkurrenceforvridende.

På spørgsmålet om, hvilke kompetencer eleverne har svært ved at opnå i skolepraktikken, peger ledelser, instruktører og elever på, at det er vanskeligt at give eleverne erfaringer med kundekontakt og med at arbejde under tidspres. Som supplement til opgaverne i centeret er der netop derfor ofte en udstrakt brug af VFU for de elever, der ikke har mulighed for at tilegne sig de kompetencer i praktikcenteret, der handler om hastigheden og om at være i kontakt med en kunde.

Der er forskel mellem de tekniske og de merkantile uddannelser. I afsnittene nedenfor behandles de to områder derfor hver for sig.

Opgaver på de tekniske uddannelser

På nogle af de tekniske uddannelser har praktikcenteret mulighed for at integrere kundekontakt og produktion under tidspres i praktikuddannelsen i et vist omfang. Der er enighed i de lokale uddannelsesudvalg om, at opgaveløsningen ikke må være konkurrenceforvridende. Men der kan være forskel fra uddannelse til uddannelse og fra center til center på, hvad det indebærer i praksis. Nogle steder åbner LUU fx op for, at elever må løse opgaver for eksterne kunder under nærmere angivne vilkår. Praktikcentrenes ledelse peger på, at der er forskelle mellem brancher mht., hvor åben deres forståelse er af, hvad der er konkurrenceforvridende. Dermed er der stor forskel på, hvilke typer opgaver det lokale uddannelsesudvalg vurderer til at være konkurrenceforvridende i den lokale sammenhæng, skolen indgår i.

Eksterne opgaver

For nogle af uddannelserne i praktikcentrene er der indgået aftale med det lokale uddannelsesudvalg om, at eleverne kan løse opgaver for eksterne kunder. Frisøruddannelsen er et af eksemplerne på dette, hvor praktikcentrene råder over saloner, der tilbyder klipning, farvning osv. til kunder udefra. Elever, der er i gang med frisøruddannelsen, vurderer derfor generelt, at de opnår helt de samme kompetencer som i en ordinær salon. Desuden er der mulighed for, at eleverne træner specifikt til kommende skoleperioder på såkaldte "hoveder" (dukkehoveder). En elev på frisøruddannelsen fortæller:

Jeg var rigtig nervøs for at komme ind [i praktikcenteret], men der blev jeg meget positivt overrasket. Jeg laver præcis det samme her som ude i praktik. Vi har en liste på kontoret, hvor vi krydser af, om vi laver noget. Jeg har kunder hele tiden. Men har man ikke noget, kan man lave nogle hoveder. H6 [sjette skoleperiode på hovedforløbet] har fx nogle kriterier som herretørring, og der øver vi det inden. Hvis der er et hul, så laver man et hoved. Vi øver de ting, vi skal ind og lave på hovedforløb. Og vi er gode til at hjælpe hinanden. Sådan er det også derude – der hjælper den yngste elev, når man er presset, og sådan gør vi også her. Det er det samme hierarki.

Ud over de uddannelser, hvor hele praktikuddannelsen i praktikcenteret er tilrettelagt som eksterne opgaver, er der eksempler på, at eleverne løser opgaver for fx frivillige organisationer, hvor opgaverne ellers ikke ville blive løst. Det kan fx være hjælp til opførelse af et klubhus i en lokal idrætsforening, fremstilling af tandproteser til hjemløse, restaurering af bevaringsværdige bygninger osv. Sådanne opgaver løser elever i nogle tilfælde i samarbejde med lokale virksomheder. Nogle centre har desuden etableret små virksomheder, fx cafeer i særlige miljøer, som gastro-nomeleverne og ernæringsassistenteleverne står for at drive.

Der er på mange centre mulighed for, at elever, der er i gang med træfagernes byggeuddannelse, kan fremstille legehuse eller pavilloner af træ i praktikcenterets værksted, som derefter sættes til salg til kunder uden for skolen. Der er også eksempler på, at der enkelte steder fremstilles produkter, hvor elever på to eller flere forskellige uddannelser arbejder sammen om et produkt, fx et mindre skur eller fritidshus bygget af elever fra træfagernes byggeuddannelse og dekoreret af elever fra bygningsmaleruddannelser eller med el indlagt af elever fra elektrikeruddannelsen.

På de centre og uddannelser, hvor det er muligt at løse eksterne opgaver, vurderer mange af instruktørerne, at det kan kræve et stort udviklingsarbejde, hvor nye veje tages i brug for at finde relevante opgaver. Det er samtidig vigtigt at finde opgaver, hvor kunden er villig til at leve med, at leveringstidspunktet ikke altid kan garanteres. En opgave og en deadline må nemlig ikke stå i vejen for, at skp-eleverne kan takke ja til en uddannelsesaftale med en virksomhed, og derfor kan instruktørerne ikke garantere, at en opgave kan leveres inden for en fastlagt tidsramme.

Opgaver bestilt internt på skolen

Der er blandt praktikcentrene en række eksempler på, at eleverne løser opgaver af ekstern karakter, uden at de leverer en ydelse uden for skolen. Det forekommer der, hvor skolen selv eller de enkelte medarbejdere på skolen bestiller skp-elevernes arbejde og dermed genererer opgaver til eleverne. Denne type af opgaver kan på samme måde som de eksterne opgaver være med til at træne elevernes kundekontakt og erfaring med at arbejde under tidspres.

I mange af de praktikcentre, der udbyder uddannelsen til personvognsmekaniker, må eleverne vedligeholde og reparere de ansattes biler. Enkelte steder er det besluttet, at skp-eleverne skal tage en fast lav pris for arbejdet. Andre eksempler er fx uddannelsen til ernæringsassistent, hvor skp-elever ofte indgår i driften af skolens kantine. Elever, der er i gang med elektrikeruddannelsen, er i større eller mindre omfang en del af skolernes bygningservice, elever, der er i gang med bygningsmaleruddannelsen, udfører typisk malerarbejde på skolen, serviceassistenterne gør rent på skolens afdelinger, og elever på data- og kommunikationsuddannelsen udfører support og vedligeholder skolens it-udstyr. Elever på anlægsgartneruddannelsen vedligeholder også ofte skolens grønne arealer.

Samtidig er der eksempler i materialet på, at selv om en del af elevernes tid i praktikuddannelse på skolen kan udfyldes af internt bestilte opgaver, er der ikke altid tilstrækkelig mange og tilstrækkelig varierede opgaver til, at de kan dække elevernes praktikmål. Det kan for nogle brancher og fag være vanskeligt at tilrettelægge yderligere relevante opgaver, hvis ikke skolens interne opgaver dækker elevernes oplæringsbehov. Fx kan det være vanskeligt at sikre, at eleverne på træfagenes byggeuddannelse kommer til at arbejde med tagkonstruktion. I sådanne tilfælde er der mange praktikcentre, der arbejder med at sende eleverne i VFU for at nå praktikmålene.

Øvelser i værkstedet

På de skoler og uddannelser, hvor eleverne ikke har mulighed at løse opgaver for eksterne kunder eller opgaver, hvor skolen er kunde, tilrettelægges instruktørerne opgaver for eleverne. Der er i interviewene eksempler på elever, der i praktikcenteret fremstiller produkter, der har til formål at træne elevernes faglige kompetencer, gøre det muligt at lave fejl og inddrage dem i læreprocessen. Nogle af eleverne giver udtryk for, at denne type opgaver, der skal kasseres efterfølgende, kan være demotiverende. En murerlev fortæller fx:

Jeg har været for meget på skolen. Det bliver kedeligt i længden, fordi vi ikke gider lave noget. Vi har sådan en bog, og der har jeg lavet alle opgaverne. Opgaverne bliver for lette til sidst. Man tager sig god tid, for man ved, man skal rive lortet ned igen og rense stenene og så bygge op igen. Det er blevet ret kedeligt efter et stykke tid at rive ned og bygge op og rive ned igen. Jeg har været i skolepraktik i seks måneder nu.

Modsat giver andre elever udtryk for, at den type opgaver kan være med til at understøtte deres læring, fordi de har mulighed for at bruge den tid, de har behov for, og få hjælp undervejs af instruktøren til at løse opgaven. En malerelev fortæller:

Der er stor forskel på, hvad vi laver her, og når vi er ude. I skolepraktikken får vi masser af tid, og vi kan også øve os, og vi kan pille noget ned igen bagefter. Så vi får mere tid til at pudse vores faglige ting af, end vi normalt ville gøre. Sådan er det jo ikke i en virksomhed – der skal vi bare se at få tingene gjort. Her i skolepraktikken kan vi øve os meget mere.

De begrænsede muligheder for at løse opgaver for eksterne kunder, som her hos murerne og malerne, genfindes fx også på uddannelsen til skiltetekniker og på lager- og terminaluddannelsen. Her er der meget begrænsede muligheder for at løse opgaver for kunder, og de opgaver, der findes på skolen, er også meget begrænsede. Derfor arbejder eleverne typisk med opgaver, der ligner de opgaver, de løser i skoleperioderne. På et enkelt center har instruktørerne på lager- og terminaluddannelsen udviklet et simuleret lager- og logistikkoncept, som kan anvendes til at skabe nogle rammer, der til en vis grad svarer til rammerne i praktikvirksomhed.

Selv om instruktørerne mange steder arbejder med at konstruere nogle deadlines for eleverne og dermed etablere en form for tidspres, er det vanskeligt at motivere eleverne og klæde dem tilstrækkeligt på, hvad angår tempo og erfaring med kvalitetssikring af arbejdet i praktikcenteret.

Men som det fremgår af interviewene, har eleverne ofte en dobbelt opfattelse af tempoet, når de løser opgaver på skolen. På den ene side kan det virke demotiverende, at der ikke er en kunde, der har behov for, at opgaven bliver løst til et givent tidspunkt. På den anden side er de også opmærksomme på, at det, at tidspreset på skolen ikke er så stort som i en virksomhed, indebærer, at instruktørerne kan tilrettelægge opgaverne, så de passer til de forudsætninger, de har, og at der er mulighed for at begå fejl og lære af dem på en anden måde end i en virksomhed.

Opgaver på merkantile uddannelser

De merkantile uddannelser adskiller sig på nogle områder fra de tekniske uddannelser ved at have et veludviklet SIMU-koncept, som kan være grundlag for praktikuddannelsen i praktikcenteret især på kontoruddannelserne, og fremfor alt ved at have en lang tradition for en udstrakt brug af VFU på detailhandluddannelserne.

Kontoruddannelserne udmærker sig ved at have et oplæringsmiljø, der kan fungere stort set uden opgaver for eksterne kunder. Her er oplæringen i praktikcenteret typisk organiseret inden for rammerne af et SIMU-koncept, hvor eleverne efter forskellige principper og forskellige tur- nusordninger bevæger sig mellem forskellige afdelinger i løbet af den periode, de er i skoleprak- tik.

Eleverne har forskellige opfattelser af SIMU-konceptet. Det er tydeligt, at det er vigtigt, at instruk- tører/vejledere formår at skabe en forpligtende relation mellem eleverne. Det handler om, at eleverne selv skal finde løsninger og måder at gå til opgaverne på, så instruktører/vejledere kan have en tilbagetrukket konsulentrolle, men som samtidig tydeligt understøtter rammesæt- ningen omkring SIMU-virksomheden i praktikcenteret. Af besøgene fremgik det, at der findes SIMU-miljøer, hvor eleverne oplever, at deres praktikuddannelse er både meningsfuld og udfor- drende. En elev på en kontoruddannelse oplever at være bedre stillet med en praktikuddannelse i praktikcenteret end sine holdkammerater med ordinære praktikpladser:

Vi er meget selvstyrende. Når der kommer nye elever, skal de lige finde ud af, hvordan vi gør det herinde. Det kan godt være, det er simuleret, men det er så virkelighedstro, som det kan blive. Vi lærer det på en anden måde, og nok også bedre end dem, der står der- ude [i praktik]. Det er samme pres og tempo som derude.

Samtidig peger eleverne også på, at den simulerede virksomhed, der er rammen for deres prak- tikuddannelse, på nogle områder kan være med til at understøtte indlæring af forkerte arbejds- gange, og at det kan være svært at kvalitetssikre elevernes arbejde, sådan som det ville ske i en egentlig virksomhed. En elev forklarer problemstillingen:

Fx har vi lært hinanden nogle fejl, som er dem, der kører videre. Der har ikke været nogen til at rette dem. Det vil ikke kunne ske i en virksomhed. Der ville man heller ikke kunne kø- re med et underskud på 36 millioner, som vi gør i SIMU.

Mht. at give eleverne på kontoruddannelserne erfaringer med egentlig kundekontakt er der ek- sempler på, at SIMU-konceptet bliver suppleret af andre opgaver, fx internt på skolen i forbindel- se med indkøb af kontorartikler og udlån af it-udstyr. Der er også eksempler på, at elever løser opgaver inden for fakturering og timeregistrering for et andet praktikcenter, fx på en nærliggen- de teknisk skole eller i en frivillig organisation.

Både praktikcenterledelser, instruktører og elever giver udtryk for, at det er mere vanskeligt at til- rettelægge opgaver for elever på detailhandluddannelsen. Skolepraktikken var tidligere præget af en udstrakt brug af flere på hinanden følgende VFU-forløb af op til tre måneders varighed. I arbejdet med at begrænse omfanget af VFU har ca. halvdelen af de centre, der udbyder detail- handluddannelsen, valgt at etablere en butik, hvor skp-eleverne står for driften.

De praktikcentre, der har valgt ikke at etablere en butik, peger på, at det kan være vanskeligt at etablere en butik, hvor der er aktivitet nok til at udfylde elevernes tid med opgaver, der kan un- derstøtte praktikmålene. Flere steder er en butik derfor et supplement til de øvrige aktiviteter på praktikuddannelsen i centeret, herunder fx arbejdet i regi af SIMU-webshop eller SIMU-butik.

En elev forklarer problemstillingen på denne måde:

Tempoet her er ikke så højt som derude. Jeg har været i BR, og der kunne jeg godt mær- ke, at jeg skulle arbejde meget hurtigere. Nu sidder vi fx i SIMU-webshop, som vi lige har åbnet. Når der er en fejl der, sker der ikke noget med det samme. I den virkelige verden ville det gå meget hurtigere. Og der sker ikke så meget i butikken [den fysiske butik], så mange kommer der heller ikke. Nu sælger vi billetter til skolefesten – og så kommer der nogen. Men vi må ikke reklamere sådan, som vi troede fra starten, og så kan det være svært at lave det, vi gerne vil. Det kan så være, at vi mere kommer til at finpudse hjemme- siden. Vi lærer noget, men det er ikke samme tempo.

Nogle praktikcenterledelser peger på, at det er meget vanskeligt at give eleverne på detailhandelsuddannelsen relevante kompetencer inden for rammerne af skolepraktikken. En leder fra et praktikcenter uden butik forklarer, hvorfor der ikke er etableret en:

Dem [butikker i skp-regi], jeg har set, er ikke ordentlige. Man mangler kundestrøm og pengestrøm. Det er der ikke. Man kan køre en masse teori og lave dekoration, men man mangler kunder og ekspeditioner.

Mens der hos andre praktikcenterledere er en mere positiv indstilling over for at etablere et miljø i praktikcenteret, der understøtter elevernes læring og udvikling i forhold til de praktikmål, der gælder for uddannelsen. En instruktør i et center, hvor der er etableret butik, forklarer valget på denne måde:

Det, der har været fokus på, siden vi fik praktikcenteret, har været at optimere på detail. Der var ikke noget for dem inden, men det er der nu. Butik, det er der virkelig behov for. Du kan ikke oplære en skp-elev, hvis ikke du har butik. Redskaberne er afgørende, men man skal selvfølgelig også kunne sende dem lidt ud, så de prøver det af derude.

7.4 Sammenhæng og progression i elevens praktikuddannelse

Når en elev indgår en skoleaftale, er det praktikcenterets ansvar, at elevens samlede praktikuddannelse dækker de praktikmål, der gælder for den enkelte uddannelse. Det betyder, at det er en opgave for instruktørerne at holde øje med elevernes læring, både når de er i praktikcenteret, og når de er ude i en VFU, eller når de kommer tilbage til praktikcenteret efter en aftale i en virksomhed.

Opfølgning på læring i praktikuddannelsen

Generelt giver interviewene et billede af, at der er tydeligt fokus blandt praktikcenterlederne på, at instruktørerne systematisk skal følge elevernes læring og tilrettelægge aktiviteter, så det sikres, at eleverne samlet når de fastlagte mål. Nogle af håndværksuddannelserne, fx træfagenes byggeuddannelse og bygningsmaleruddannelsen, har en logbog fra det faglige udvalg, hvor praktikmålene er konkretiseret, og som ofte benyttes som ramme for at følge og registrere elevernes læring i praktikcenteret og i evt. korte aftaler eller delaftaler eller VFU-forløb.

Rammerne for at følge elevernes læring og progression i forhold til praktikmålene er praktikcenterledelsens ansvar. I forbindelse med oprettelsen af praktikcentre har arbejdet med disse rammer mange steder været i fokus. Flere steder er der blevet iværksat et systematisk udviklingsarbejde for at etablere fælles redskaber og fælles rammer for at samle op på elevernes læring på praktikuddannelsen mellem praktikcenter og virksomhed.

Hvis ikke læringen og progressionen er tydelig for eleven, er det fx svært at kommunikere med en kommende praktikvirksomhed om, hvad eleven kan og stadig mangler at lære på praktikuddannelsen. Det indebærer samtidig, at det kan være vanskeligt at sikre, at elevens uddannelse samlet dækker de mål, der gælder, hvis ikke elevens læring og kompetencer er en fælles viden, der deles af instruktør, elev og virksomhed. Både instruktører og ledelser peger på, at det under alle omstændigheder er en vanskelig opgave, men at arbejdet kan styrkes ved en fælles ramme i praktikcenteret, der kan tilpasses og konkretiseres i forhold til de enkelte uddannelser.

Flere ledere giver udtryk for, at det er en stor opgave at udfolde praktikmålene, så de kan anvendes til at følge elevens læring, fordi de ofte enten er for overordnede, eller de er konkretiserede, men stadig uden tydelige niveaubeskrivelser. Det er tydeligt, at ikke alle centre er lige langt i dette arbejde. En instruktør fra et center, der har haft en udviklingsproces om konkretisering af rammerne for opfølgning på elevernes læring, fortæller, hvordan de bliver anvendt:

Vi har brugt mange timer på at opbygge et system. Det hele er struktureret, og der er en plan for, hvad det er, vi skal med de her elever. De skal jo opnå deres målpinde. Og der er skemaer, som vi lader både mester og elever udfylde, så jeg kan følge op på, hvad de

mangler af målpindene. Det er jo vigtigt, at de, når man sender dem ud til mester, er lige så langt som de lærlinge, der går derude. Vi bruger også evalueringsskemaerne meget, ellers kan man heller ikke holde styr på, hvor eleverne er, men jeg har også mange elever.

Opfølgingsarbejdet foregår mange steder papirbaseret med fx en mappe med skemaer og andre væsentlige dokumenter for hver elev. I interviewene nævner mange instruktører, at de oplever, at Elevplan ikke er velegnet til at lægge skoleaftaler og lokalt udviklede evalueringsskemaer ind i.

Interview med instruktørerne viser samtidig, at det ikke er alle steder, at instruktørerne registrerer elevernes kompetencer og læring i et formaliseret skema. Nogle instruktører fortæller, at de holder styr på kompetencemålene i hovedet, og at de løbende justerer opgaverne på baggrund af en fornemmelse og erfaring for, hvad eleverne har behov for at lære. En sådan opfølgning kan være usynlig for eleverne og dermed være vanskelig at bringe i spil, når en elev fx skal indgå en uddannelsesaftale. En elev fortæller:

På min uddannelse har vi ikke sådan en logbog. Måske har instruktøren noget, han laver selv, men det er ikke noget, jeg ved. Så jeg ved ikke rigtig, hvor langt jeg er.

Opfølgning på VFU-mål

Hvad angår opfølgning på, hvad eleverne lærer, når de er i et VFU-forløb, peger interviewene på, at praktikcenterne generelt kontakter virksomhederne, mens de har elever i VFU eller umiddelbart efter. Der er i vekslende grad fastlagt nogle fælles rammer for denne opfølgning, som bl.a. kan indebære, at instruktørerne besøger virksomhederne, mens eleverne stadig er der, og sammen med virksomheden drøfter, hvad eleven har lært af forløbet. Der er mange eksempler på, at skolen eller virksomheden udfylder et skema med en angivelse af, hvad eleven har beskæftiget sig med i VFU-forløbet, og hvad han eller hun har fået ud af det.

En praktikcenterleder tegner et billede af de rammer, der gælder for opfølgning på elevernes VFU-forløb:

Vi har lavet et nyt regelsæt om brugen af VFU. Det er et stort ekstraarbejde for instruktørerne. Men de kan nå det. Og det skal de. Instruktørerne skal så stemple, at de har været derude den og den dag, og om eleven har nået kompetencemålene, og det skal ind i Elevplan. Og vi gør det for at sikre, at vi får mere virksomhedskontakt og kan drøfte, om eleverne ikke skal blive. Det betyder et tættere samarbejde mellem skolen og virksomhederne.

En elev på et andet center beskriver nogle tilsvarende rammer, men med telefonisk opfølgning hos den virksomhed, der har haft eleven i VFU:

Når vi har været ude [i VFU], får vi en seddel, hvor vi skal krydse af, hvad vi har lært. Der taler jeg med praktikvejlederen [i virksomheden]. Mesteren har allerede ringet til min instruktør og fortalt, hvordan det er gået, og så taler jeg med min vejleder om det, så vi kan få krydset af.

I interview med nogle af de faglærere, der også er instruktører, bliver en manglende opfølgning på elevernes læring, når de er ude i virksomhedsforlagt undervisning, begrundet med, at progressionen er mindre tydelig i et sådant forløb, end når eleven er på skolen, hvor opgaverne bliver tilrettelagt, så de understøtter, at eleverne opnår specifikke kompetencer. Her kan et forløb i en virksomhed være mindre knyttet til et specifikt læringsudbytte. Som beskrevet i afsnit 6.3 kan formålet med et VFU-forløb i mange tilfælde være at få virksomheden til at indgå en uddannelsesaftale med eleven.

Arbejdet med at gøre eleverne mere attraktive for virksomhederne

En del af indsatsen i praktikcenteret handler også om at klæde eleverne bedst muligt på mht. at blive så attraktive som muligt for praktikvirksomhederne. EVA har set eksempler på en lang række aktiviteter, som centrene iværksætter for at gøre eleverne mere attraktive. De mest almindelige er:

- Ekstra specialefag eller undervisning i efterspurgte redskaber

- Eksterne kurser, fx AMU-kurser
- Fremrykket undervisning
- Praktik i udlandet.

Der er flere steder eksempler på, at skp-eleverne bliver tilbudt at tage flere specialefag, end der er obligatorisk på den uddannelse, de er i gang med. De elever, der tager imod tilbuddet, er ofte ikke opmærksomme på muligheden, når de skal tage stilling til, om de vil i skolepraktik eller ej. En elev vurderer, at netop dette aspekt er med til at give et fagligt forspring i forhold til elever med ordinære uddannelsesaftaler:

Jeg overvejede, om jeg skulle sige ja [til skolepraktik], fordi man ikke får speciale på. Men det gør vi nu. Og vi får faktisk mere ud af det, fordi vi får alle specialer. Vi får lige pludselig meget mere end de andre. På et eller andet område er vi bedre stillet end med en ordinær elevplads. Der er mange ting, vi får her, men ikke derude.

Der er desuden eksempler på, at elever får eksterne kurser, fx AMU-kurser, for at de får noget ud over praktikmålene, som kan være med til at gøre dem attraktive for virksomhederne. Praktikcentrene kan desuden gøre brug af fremrykket undervisning, i det omfang de vurderer, det er meningsfuldt. Nogle enkelte steder bruger praktikcentrene fremrykket undervisning, men på langt de fleste centre har man vurderet, at elevernes motivation for at forlænge skoleperioden ved at slå flere perioder sammen kan være med til at skubbe nogle af eleverne ud af praktikcenteret igen, og samtidig kan det gøre det svært at få eleven ind i det rette flow mht. at skabe sammenhæng mellem skole og praktik. En leder vurderer betydningen af fremrykket undervisning:

Vi har forsøgt at fremrykke skoleopholdet. Efter sommerferien sidste år. For at gøre alt, hvad vi kunne, før vi begyndte at bruge VFU. Også for at gøre eleverne så attraktive som muligt. Det var ikke en god ide. Vi tabte alt for mange elever på den konto. De elever, vi har, de vil ud og arbejde, og så kom de faktisk til at sidde otte uger længere, inden de kom ud. Og det var for længe. Vi tabte elever på det, og det lykkedes os ikke at få flere elever i restaftale.

Praktik i udlandet er også en af de muligheder, praktikcentrene har for at gøre eleverne mere attraktive for de lokale virksomheder. Brugen af praktik i udlandet anvendes på enkelte centre, men i begrænset omfang. Dog har EVA set eksempler på elever, der udstationeres for danske virksomheder i udlandet inden for særlige brancher.

7.5 Arbejdet med at rekruttere og kvalificere instruktører

Med ambitionen om, at praktikcentrene skal understøtte en praktikuddannelse, der i så høj grad som muligt svarer til den oplæring, eleverne ville have fået i en praktikvirksomhed, har mange centre lagt vægt på at rekruttere nogle instruktører, der kommer direkte fra en virksomhed inden for en relevant branche. Der er samtidig eksempler på, at praktikcentre inddrager faglærere som instruktører.

Rekrutteringen af instruktører til praktikcenteret rummer både en kvantitativ og en kvalitativ dimension, dvs. hvor mange og hvem der skal rekrutteres. I afsnittene nedenfor ser vi nærmere på den kvalitative del. Mht. den kvantitative dimension er der forskel på, hvordan centrene håndterer den fleksibilitet, der er nødvendig i relation til et ofte stærkt svingende antal elever.

Det fremgår af interview med instruktørerne og eleverne, at der nogle steder i perioder kan være for få lærere til de elever, der er i praktikcenteret. En instruktør fortæller fx:

Vi er ikke nok instruktører. Hvor mange elever må man egentlig gå med som instruktør? Det kommer også an på, hvilket fag vi snakker om. På én uddannelse kan det være, man kan gå med ti. Men jeg ville aldrig kunne gå med ti på mekanikeruddannelsen. Jeg synes, man skulle kigge lidt på det. Der er forskel på, hvor mange elever en instruktør kan håndtere, afhængigt af faget. Det har jeg efterspurgt. Man når ikke altid hele vejen rundt.

Desuden er der instruktører, som giver udtryk for, at ønsket om en øget bemanning også kan hænge sammen med det øgede antal administrative opgaver, flere instruktører oplever, de skal løse i kølvandet på etableringen af praktikcenteret. Det kan være opgaver i forbindelse med det praktikpladsopsøgende arbejde og i forbindelse med arbejdet med at følge elevernes læring og progression.

Rekruttering af instruktører fra virksomheder

Det fremgår af interviewene, at opgaven som skp-instruktør ofte tidligere hovedsageligt blev varetaget af faglærere på uddannelserne. Efter etablering af centrene lægger nogle ledere vægt på at hente instruktører ind til skolepraktikken direkte fra virksomheder i branchen. Samtidig ses det også flere steder, at de instruktører, der rekrutteres fra virksomheder, ofte har forskellige erfaringer fra tidligere arbejde med unge, fx fra idrætsklubber eller andet frivilligt arbejde med unge.

Det hænger sammen med, at praktikcentrenes ledelser vurderer, at instruktører med en sådan profil vil kunne tilrettelægge mere virkelighedsnære opgaver og etablere et mere virksomhedsnende oplæringsmiljø. Samtidig peger interview med både ledelser og instruktører på, at der er et stort behov for, at instruktørerne har nogle pædagogiske kompetencer at trække på i arbejdet, som de ikke nødvendigvis har med sig fra branchen.

Der er forskel på, hvilke strategier praktikcenterledelserne lægger til grund i forbindelse med rekruttering og sammensætning af holdet af skp-instruktører. På flere centre giver ledelsen udtryk for, at instruktører, der ansættes i centeret direkte fra en virksomhed, har de nødvendige kompetencer, fordi der i arbejdet som instruktør skal være fokus på praktikoplæring. På sådanne centre er der forskel på, hvilken kompetenceudvikling instruktørerne efterspørger. Nogle steder er instruktørerne enige med ledelsen i, at det pædagogiske ikke skal have en særlig betydning i arbejdet med eleverne, idet praktikcenteraktiviteterne også skal være med til at afklare elevernes egnethed i forhold til arbejdsmarkedet.

På andre centre efterspørger nogle af de instruktører, der er rekrutteret uden for en skolesammenhæng, hjælp til arbejdet med kompetencemål og de administrative systemer i praktikcenteret, og vurderer selv, at de kan have brug for pædagogiske kompetencer og værktøjer, fx i relation til "den svære samtale" og i forbindelse med konflikthåndtering.

Faglærere varetager funktion som instruktør

På nogle praktikcentre består gruppen af instruktører af undervisere fra grund- og hovedforløb, der sideløbende eller i perioder varetager instruktøropgaver i praktikcenteret. Begrundelsen er ofte, at det giver skolen en mulighed for en mere fleksibel udnyttelse af ressourcerne, hvis instruktørerne i perioder med få elever i skolepraktik kan indgå som almindelige undervisere. Der kan også være tale om undervisere, der helt er overgået til opgaven som instruktør.

Interview med instruktører, der har faglærerbaggrund, peger på, at der er et væsentligt rolleskift forbundet med at være både faglærer og skp-instruktør. Selv om det typisk er ildsjæle, der brænder for opgaven i praktikcenteret, er de ikke nødvendigvis klædt tilstrækkeligt på til at håndtere det at fungere som instruktør inden for nogle andre rammer og med et andet fokus end det, der er i skoleundervisningen.

Praktikoplæringen i praktikcenteret kræver i højere grad, at instruktøren kan tilrettelægge nogle længere produktionsforløb, arbejde løbende med praktikpladsopsøgning og samle op på elevens læring på en praktikuddannelse. Derfor har mange skoler valgt at sende deres faglærere i praktikcentre på oplærerkurser i AMU-regi.

Samarbejde mellem instruktører i praktikcenteret

I interview med instruktørerne er samarbejdet mellem de forskellige instruktører i praktikcenteret et centralt tema. Samarbejdet har betydning for, hvordan instruktørerne arbejder med at kvalificere eleverne på den ene side og på den anden side understøtte, at de kan komme i en praktikaf-tale i en virksomhed.

På nogle centre er der skabt et fælles forum på tværs af uddannelserne i centeret, mens der i andre centre ikke er et fællesskab på tværs af uddannelserne. Praktikcenterlederne peger på, at der er behov for at skabe et forum på tværs, hvor fx ændringer af rammer for skolepraktikken og status på det praktikpladsopsøgende arbejde i centeret kan blive adresseret og nå bredt ud blandt instruktørerne. En leder fortæller:

Der indkaldes også til møde mellem samtlige instruktører hver anden måned. Dels for at sikre, at beskeder fra os og administrationen osv. kommer ud til alle. Dels for gensidig inspiration. For der er nogle afdelinger, der gør et eller andet, noget, som ikke alle gør. De fortæller om det gode, de gør. Og når man sidder i en tømrerafdeling, så er verden skruet sammen på en bestemt måde. Men når de sidder sammen, ser verden lige pludselig lidt anderledes ud, så er der mulighed for sparring og gensidig inspiration.

Der er samtidig eksempler på, at nogle af de største praktikcentre har så mange instruktører, at der er udnævnt en række koordinatører for grupper af instruktører på tværs af en mindre gruppe af uddannelser. Her mødes koordinatørerne i et mindre forum lidt oftere end alle instruktørerne på tværs af alle uddannelser i det store forum.

Instruktørernes vurderinger af den tværgående relation mellem instruktørerne i skolepraktikken peger primært på de gevinster, de oplever at have en mulighed for at opnå ved at drøfte tværgående temaer og problemstillinger og desuden kunne deltage i diskussioner om strategiske beslutninger, der vedrører praktikcenteret. En instruktør peger på gevinsten af samarbejdet med instruktører på tværs af uddannelser:

Det er jo noget andet, når vi sidder alle sammen. For alle sammen har jo noget at byde ind med. Og der får man afklaret mange misforståelser, og det er en fed måde at mødes på. Og det er jo fantastisk at lære af sine kollegaer. "Det var sgu da en smart måde, du gør det på, så er jeg da fri for at gøre det på den her måde." Det har lettet mine arbejds måder, og jeg håber da også, at jeg selv har givet noget videre.

Mange instruktører vurderer samtidig, at etableringen af et tværgående sparringsforum hænger tæt sammen med, at rammer og processer for skolepraktikken er blevet mere koordinerede og samstemte på tværs af uddannelser. En instruktør vurderer:

Det er blevet meget mere struktureret. Skp har tidligere været nedprioriteret. Engang havde vi ikke engang vores eget lokale. Det er et stort plus, at vi har vores eget nu. Og det er skidegodt, at vi har fået sat et system op. Og det er også supergodt, at vi kan sparre med de andre instruktører.

Praktikcentre uden et samlet instruktørforum

Det er ikke i alle praktikcentre, at der er etableret et forum på tværs af instruktørerne. Nogle ledere giver udtryk for, at de ønsker at samle instruktørerne på jævnlig basis, men ikke har fået det etableret endnu. Andre ledere, typisk fra store centre, har i første omgang vurderet, at instruktørernes faglige sparring primært er med den afdeling, som den enkelte uddannelse tilhører:

Og jeg har også oplevet, at når vi sidder sammen om uddannelsen, så er de åbne omkring problemerne og ønskerne på en helt anden måde, end når de skal sige det til 25 eller i hvert fald mange mennesker på en gang. Så det bliver tættere og mere nært og meget lettere at tale om tingene. Men jeg har også lyttet mig frem til, at der godt må være noget tværgående.

Der er ifølge interview med lederne flere forskellige årsager til, at der ikke er et samlet forum for instruktørerne. Manglende tid til at etablere et sådant forum, er den mest fremherskende begrundelse. Desuden er der praktikcentre, hvor ledelsen ikke vurderer, at det vil være nødvendigt med et sådant forum. Det kan være meget små skoler med en eller to uddannelser i praktikcenteret, hvor instruktører og ledelse dagligt er i tæt kontakt med hinanden. Det kan også være centre, hvor praktikcenteret er forankret i de enkelte uddannelsesafdelinger, og hvor instruktørerne umiddelbart har let adgang til sparring med faglærerne.

Det er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at instruktørerne oplever, at der er en tilstrækkelig kontakt mellem ledelse og instruktører eller instruktørerne imellem. En god sparring kræver en tydelig rammesætning og et konkret indhold, hvilket ikke nødvendigvis opstår med en mere uformel struktur. Og instruktørerne har ofte et stort udbytte af at sparre med hinanden på tværs af uddannelser, fordi de særlige forhold omkring skolepraktikken kan være vanskelige at håndtere på egen hånd.

Instruktører i praktikcentre uden et formelt tværgående instruktørforum peger på, at opgaven som instruktør kan være et ensomt job, hvor man risikerer at blive isoleret i forhold til de øvrige medarbejdere på skolen.

Centrale pointer i kapitlet

- En fysisk adskillelse af skp-aktiviteter giver gunstige muligheder for at opbygge et særligt skp-miljø, men det sikrer ikke automatisk, at det at være praktikcenterelev adskiller sig fra det at være skoleelev.
- Praktikcentrene arbejder systematisk med at udvikle og generere opgaver, der har de samme kvaliteter som de opgaver, en elev ville løse i en virksomhed. Der er dog stor forskel fra praktikcenter til praktikcenter og fra uddannelse til uddannelse på, hvilke muligheder der er for at give eleverne nogle opgaver, der indebærer et tidspres og en kundekontakt.
- På de merkantile kontoruddannelser anvendes SIMU-konceptet mange steder. Her er det afgørende for kvaliteten af skolepraktikken, at instruktørerne/vejlederne formår at skabe et miljø, der motiverer eleverne og understøtter rammesætningen omkring SIMU-virksomheden i praktikcenteret. For detailhandluddannelserne gælder det, at begrænsningen i brugen af VFU har været medvirkende til, at flere centre har valgt at oprette en butik, hvor eleverne står for driften.
- Efter EVA's vurdering er det vigtigt, at praktikcentrene overvejer behovene for kompetenceudvikling blandt instruktørerne. Det kollegiale fællesskab mellem instruktørerne i et praktikcenter er en vigtig del af instruktørernes mulighed for at styrke det fælles grundlag og udvikle de nødvendige kompetencer og for at opbygge fælles fora for instruktørerne. Det er desuden vigtigt, at skolen allokerer midler til kompetenceudvikling af instruktørerne for at understøtte det samlede kvalitetsløfte, som EUD-reformen sigter mod.
- EVA vurderer endvidere, at der med praktikcentrene er kommet et mere tydeligt fokus blandt lederne på, at der skal følges op på elevernes læring i forhold til de praktikmål, der gælder for den enkelte uddannelse. For mange af uddannelserne kræver det, at praktikmålene konkretiseres, og at det bliver tydeliggjort, hvilke faglige niveauer eleverne skal opnå inden for de enkelte områder. Der er i vekslende grad arbejdet med dette på de enkelte praktikcentre.

8 Kvalitetsarbejde og samarbejde med arbejdsmarkedets parter

I dette kapitel belyses skolernes interne kvalitetsarbejde i forbindelse med praktikcenteret. Desuden belyser kapitlet samarbejdet med faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg i forbindelse med arbejdet for at sikre kvaliteten af praktikcenterets arbejde.

8.1 Internt kvalitetsarbejde

I indfasningsperioden har skolernes interne kvalitetsarbejde været gennemført forskelligt fra skole til skole og fra center til center. Mange steder har kvalitetsarbejdet for praktikcenteret været gennemført som en del af kvalitetsarbejdet for de øvrige aktiviteter på skolen. Men der er også eksempler på centre, der har gennemført særlige tiltag for at sikre og udvikle kvaliteten specifikt i praktikcenteret.

Integration i skolens generelle kvalitetsarbejde

Den sammenkobling, der er mange steder mellem skolens generelle kvalitetsarbejde og kvalitetsarbejdet i praktikcenteret, betyder, at elevtrivselsundersøgelser (ETU'er) mange steder også omfatter elever i skolepraktik, og at ansvaret for arbejdet typisk er placeret hos skolens kvalitetsmedarbejder, der giver praktikcenterledelsen resultaterne af ETU'erne.

Nogle centre har valgt at udarbejde nogle særlige spørgeskemaundersøgelser for skp-eleverne for at gøre undersøgelsen mere målrettet mod arbejdet i praktikcenteret. Nogle gennemfører endda elevtrivselsundersøgelser som en arbejdspladsvurdering (APV) med de punkter, der ligger i en sådan vurdering, og med den terminologi, der benyttes i en APV mht. fysisk og psykisk arbejdsmiljø.

Der er desuden eksempler på centre, der gennemfører ETU'er i samarbejde med andre centre, dvs. at de har udarbejdet et fælles spørgeskema, som også er grundlag for en årlig benchmarking mellem de samarbejdende skoler.

Resultater af undersøgelserne formidles til praktikcenterledelsen og nogle steder til uddannelseslederne på de relevante grundforløb, så de kan inddrage resultaterne i deres opfølgning på elevernes vurderinger af overgangen mellem grundforløb og praktikcenter.

Andre praktikcentre har valgt ikke at gennemføre ETU'er blandt skp-eleverne, bl.a. fordi begrebet i høj grad knytter sig til en skolesammenhæng.

Et andet element i skolernes kvalitetsarbejde er virksomhedstilfredshedsundersøgelser (VTU'er). Her er der eksempler på, at de virksomheder, der modtager elever fra praktikcenteret, deltager i en VTU med udgangspunkt i et generelt spørgeskema, der også benyttes af mestre med elever i ordinære uddannelsesaftaler. En mere direkte måde at få tilbagemeldinger fra virksomheder på findes i mundtlige opsamlinger med mestrene, evt. med udgangspunkt i et mindre skema, der har fokus på samarbejdet mellem praktikcenteret og praktikvirksomheder om de forskellige aftaletyper, VFU og elevernes match med virksomhedernes forventninger og muligheder.

Det står desuden centralt i praktikcentrenes arbejde med kvalitet løbende at sammenholde resultaterne af det praktikpladsopsøgende med de måltal, skolen har sat for arbejdet i sin handlingsplan for øget gennemførelse.

Andre elementer i kvalitetsarbejdet

Ud over det generelle kvalitetsarbejde er der eksempler på, at praktikcenteret inddrager nogle andre elementer end de to typer tilfredshedsundersøgelser, der typisk indgår i erhvervsskolernes kvalitetsarbejde. De elementer er fx:

- Kvalitetshåndbog for instruktører i centeret
- Andre former for inddragelse af elever end ETU'er
- Selvevaluering og intern kvalitetsaudit
- Kompetenceudviklingsplan for instruktører
- Kvalitetssamarbejde med andre praktikcentre.

Et udbredt element er udarbejdelse af en kvalitetshåndbog for instruktørerne i det enkelte center. De håndbøger, EVA er blevet præsenteret for, er forskellige, især mht. omfang. Typisk indeholder kvalitetshåndbøgerne beskrivelser af de procedurer, der følges i centeret, fx koncept for informationsmøder og gældende regler for overgang mellem grundforløb og praktikcenter. Der er også mange håndbøger, der redegør for rammerne for EMMA-vurderinger og lokalt aftalte principper for brug af VFU. Her kan det være både de regler, der fremgår af ministeriets vejledning og håndbog om skolepraktik i erhvervsuddannelser, og mere lokale udfoldelser af EMMA-kriterierne. Rammer for opfølgning på elevernes faglige progression og udbytte af oplæringen i praktikcenteret indgår også i de fleste kvalitetshåndbøger.

Nogle centre har udarbejdet deres kvalitetshåndbog i samarbejde med andre centre for at understøtte et igangværende samarbejde med erfaringsudveksling og gensidige inspirationsbesøg.

Ud over ETU har enkelte praktikcentre erfaringer med at inddrage elever på anden vis i kvalitetsarbejdet. Det er fx i form af elevforummøder, hvor elever på tværs af uddannelserne mødes og taler om kvaliteten i praktikcenteret.

I forbindelse med EVA's evaluering af praktikcentrene er der flere eksempler på, at et center havde iværksat en selvevalueringsproces inden EVA's besøg på centeret for at belyse og drøfte status for arbejdet. De centre, der havde gjort dette, var alle glade for at have haft en sådan proces, som fx kan danne ramme for fokuserede samtaler mellem ledelse og instruktører og praktikpladsopsøgende medarbejdere om den fælles retning i praktikcenterets aktiviteter fremover. Flere steder oplyser ledelsen, at en sådan selvevalueringsproces skal gentages årligt.

På et enkelt center er der beskrevet et koncept for interne kvalitetsaudit på skolen, hvor praktikcenteret indgår. Det betyder, at skolens ledelse koordinerer besøg på tværs af afdelinger med henblik på at undersøge og drøfte kvaliteten inden for en fastlagt ramme af fokuspunkter. På tidspunktet for besøget var der endnu ikke gennemført kvalitetsaudit på praktikcenteret, men det var planen, at det skulle gennemføres i nær fremtid.

Enkelte steder findes der desuden en kompetenceudviklingsplan for instruktørerne, som understøtter en samlet strategi mht. de kompetencer, praktikcenterledelsen og instruktørerne samlet set vurderer som nødvendige for at gennemføre aktiviteterne i praktikcenteret. Arbejdet med instruktørernes kompetenceudvikling er yderligere behandlet i kapitel 7.

Kvalitetssikring i forbindelse med udlægninger

Hvad angår kvalitetsarbejdet i forbindelse med de mange udlægninger af skolepraktik, tegner interviewene med praktikcenterledelserne et varieret billede. Typisk har kvalitetssikringen i denne opstartsfasen bestået af, at praktikcenterledelsen fra den udlæggende skole har aflagt besøg på det center, skolepraktikken er udlagt til. Ofte rummer besøgene en besigtigelse af de værksteder, hvor praktikuddannelsen for den udlagte uddannelse gennemføres, samt en samtale med den ansvarlige leder af det pågældende praktikcenter. Et enkelt center har udarbejdet en ramme, der svarer til den, der anvendes i AMU-regi, med en række tjeklister, som tages med ved besøg på hinandens skoler.

Det fremgik af besøgene, at der nogle steder er udarbejdet en række kvalitetsdokumenter, der fx sætter en fælles ramme for, hvordan elevernes fravær skal tackles, og hvordan EMMA-vurdering af eleverne håndteres. Nogle centre har lagt vægt på, at deres procedurer for optagelse osv. føl-

ges i det center, de har udlagt uddannelser til, mens andre ikke har sat fokus på denne dimension af kvalitetssikringen mellem skolerne på de udlagte uddannelser. Mange praktikcenterledelser fortæller, at udlægning i høj grad er et spørgsmål om tillid snarere end særlige procedurer for kvalitetssikring. Samtidig er det tydeligt, at mange ledelser opfatter tillid som en forudsætning for samarbejde om udlægninger.

8.2 Samarbejder med arbejdsmarkedets parter

Afsnittet redegør for, hvordan det lokale arbejdsmarked og arbejdsmarkedets parter spiller sammen med og bliver inddraget i praktikcentrenes aktiviteter. Afsnittet bygger på interviewene med praktikcenterlederne og især på interviewene med faglige udvalg og medlemmer af lokale uddannelsesudvalg og praktikcenterudvalg.

De lokale uddannelsesudvalgs samspil med praktikcentrene

Det fremgår af interviewene med både praktikcenterlederne og repræsentanterne for de lokale uddannelsesudvalg, at det er forskelligt fra skole til skole og fra uddannelse til uddannelse, i hvilket omfang de lokale uddannelsesudvalg drøfter forhold i relation til aktiviteterne i praktikcenteret. Omfanget af de lokale uddannelsesudvalgs deltagelse synes bl.a. at variere alt efter skp-volumen på de enkelte uddannelser, således at praktikcenteret fylder mindre i uddannelsesudvalgenes arbejde, hvis centeret kun har få skp-elever på den pågældende uddannelse. Skolens tradition for samarbejde med arbejdsmarkedets parter har desuden betydning for udvalgenes engagement i skolens praktikcenter.

Listen nedenfor viser forskellige eksempler på, hvordan det lokale uddannelsesudvalg kan inddrages i anliggender vedrørende praktikcenteret:

- Praktikcenteret er fast punkt på dagsordenen på møderne i det lokale uddannelsesudvalg, hvor udvalget fx drøfter udviklingen i antal elever i skolepraktikken og praktikpladssituationen.
- Praktikcenterlederen deltager regelmæssigt i møderne i det lokale uddannelsesudvalg.
- Det lokale uddannelsesudvalg besøger regelmæssigt de faciliteter og lokaler, praktikcenteret benytter.
- Det lokale uddannelsesudvalg drøfter og understøtter arbejdet med at generere opgaver til skp-eleverne, herunder mulighederne for at løse opgaver for eksterne kunder.
- Det lokale uddannelsesudvalg drøfter retningslinjer for anvendelsen af VFU, herunder indhold og krav til virksomheder.
- Det lokale uddannelsesudvalg orienteres om anvendelsen og omfanget af VFU, herunder hvor skp-eleverne har været i en VFU.
- Det lokale uddannelsesudvalg drøfter centerets anvendelse af EMMA-kriterierne.
- Det lokale uddannelsesudvalg deltager i EMMA-vurderingerne i forbindelse med optagelsen af elever.
- Det lokale uddannelsesudvalg har korte tidsfrister, inden for hvilke det behandler eksterne ansøgninger om at få opgaver løst af skp-elever.

Eksemplerne, som EVA har mødt i forbindelse med evalueringen, viser, at der er en bred vifte af måder, de lokale uddannelsesudvalg kan inddrages på. Hertil kommer, at de lokale uddannelsesudvalg ofte har en vigtig rolle at spille i forbindelse med arbejdet med at godkende praktikvirksomheder. Generelt tyder erfaringerne på, at det er vigtigt, at flere af måderne tages aktivt i brug for at sikre et stort udbytte af samarbejdet mellem lokale uddannelsesudvalg og praktikcenter.

Samarbejdet mellem lokale uddannelsesudvalg og praktikcenterudvalg

Vurderingerne af, hvordan man skal lægge snittet i samarbejdet mellem de lokale uddannelsesudvalg og et evt. praktikcenterudvalg, varierer. Nogle af de lokale uddannelsesudvalgsmedlemmer, EVA har interviewet, vurderer således, at et praktikcenterudvalg ikke er nødvendigt, da alle relevante opgaver i relation til praktikcenteret ville kunne løses af det lokale uddannelsesudvalg, evt. med udvidet mødetid.

Synspunktet mødes især på centre, der har en specifik og forholdsvis snæver faglighed, fx på handelsskoler, hvor man typisk har etableret et fælles uddannelsesudvalg for alle uddannelser, som udbydes på den pågældende skole. Men der er også eksempler på praktikcentre med en

forholdsvis snæver faglighed, hvor man har valgt at etablere et praktikcenterudvalg. I nogle tilfælde består praktikcenterudvalget af formandskabet for det lokale udvalg ud fra den begrundelse, at praktikcenteret har brug for en hyppigere kontakt med parterne, end kadencen i det lokale uddannelsesudvalgs møder lægger op til, for at imødekomme centerets behov for samarbejde med parterne.

Andre steder, hvor praktikcenteret udbyder praktikuddannelse på en bredere vifte af uddannelser, fremhæver man omvendt, at det er vigtigt, at repræsentanter for de forskellige uddannelser får mulighed for at møde hinanden og diskutere og lade sig inspirere på tværs af de forskellige brancher, således at praktikcenterudvalget bliver et fælles bindeled mellem uddannelsesudvalgene og praktikcenteret. Flere af de interviewede peger på, at det er frugtbart at tage nogle af drøftelserne fra uddannelsesudvalgene med over i praktikcenterudvalget og omvendt at tage drøftelserne i praktikcenterudvalget med tilbage til uddannelsesudvalgene.

Nogle af de interviewede udvalgsmedlemmer fremhæver, at nogle emner bedst drøftes i uddannelsesudvalget. Det gælder fx spørgsmålet om, hvad egnethedskriteriet betyder, og spørgsmålet om, hvilke typer opgaver skp-eleverne må arbejde med. Andre mere generelle spørgsmål egner sig ifølge de interviewede ofte bedst til drøftelse i et fælles forum som praktikcenterudvalget. Det gælder fx:

- Arbejdet for at styrke skolepraktikkens omdømme blandt virksomhederne, både blandt mestre og blandt svende
- Det praktikpladsopsøgende arbejde, herunder arbejdet med at udbrede kendskabet til forskellige aftaletyper
- Forståelsen af EMMA-kriterierne om mobilitet
- Retningslinjer for anvendelsen af VFU mht. omfang og varighed
- Indholdet af en skp-håndbog til eleverne
- Arbejdet med at sikre, at rammer og praksis på centeret svarer til gængse normer på arbejdsmarkedet.

Flere af de interviewede medlemmer nævner samtidig, at det er vigtigt at vide, hvad der foregår på andre uddannelser, og lade sig inspirere af praksis på andre uddannelser. Det gælder især mht. spørgsmålet om opgavetyper.

Aktiviteten i praktikcenterudvalgene og i de lokale uddannelsesudvalg varierer fra center til center og fra uddannelse til uddannelse. I den forbindelse peger nogle af de interviewede faglige udvalg på, at det er vigtigt, at ledelsen af praktikcenteret påtager sig en aktiv og inddragende rolle for at sikre et stort udbytte af samarbejdet med udvalgene.

Samarbejdet med faglige udvalg

Mange af de interviewede medlemmer fra lokale uddannelsesudvalg og praktikcenterudvalg tilkendegiver, at de ikke oplever, at de har en tæt kontakt til de faglige udvalg bortset fra i forbindelse med særlige sager, fx når en elev klager over at være blevet udmeldt af praktikcenteret. Dette gælder, uanset at en række faglige udvalg har iværksat initiativer for at klæde de lokale uddannelsesudvalg på til at klare deres opgaver i forbindelse med praktikcentrene, fx afholdelse af særlige møder eller konferencer med udvalgene (og praktikcentrene) om disse opgaver eller udarbejdelse af særlige materialer om "den gode skolepraktik", der kan understøtte drøftelserne om praktikcenteret i de lokale udvalg.

På nogle uddannelser er der en tæt kontakt mellem det lokale og det nationale niveau, hvor det faglige udvalg fx regelmæssigt deltager i møderne i det lokale uddannelsesudvalg, men flere af de interviewede medlemmer fra de lokale uddannelsesudvalg og faglige udvalg peger på, at de faglige udvalg stadig har en vigtig formidlingsopgave i arbejdet med at klæde de lokale uddannelsesudvalg på, da de ikke nødvendigvis har tilstrækkelige forudsætninger eller tilstrækkelig indsigt til at kunne varetage deres opgaver i forbindelse med praktikcentrene.

I den forbindelse er det interessant, at flere faglige udvalg fortæller, at de ikke ved ret meget om, hvad der foregår på praktikcentrene, ikke mindst mht. udlagte aktiviteter, selv om de faglige udvalg typisk orienteres via referater fra møderne i de lokale uddannelsesudvalg. Generelt synes der

således at være behov for en højere grad af gensidig orientering og kontakt mellem de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg.

Medlemmerne fra de lokale udvalg fremhæver, at en tættere kontakt mellem faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg fx kan bidrage til at samstemme holdningerne til anvendelsen af VFU, så retningslinjerne for anvendelsen af VFU ikke bliver forskellige fra det ene center til det andet center, der udbyder de samme uddannelser. De interviewede nævner samtidig, at de ikke ønsker en ensretning på området, da lokale forhold kan tale for forskellige modeller, men de ønsker at minimere u hensigtsmæssige forskelle mellem naboskoler.

En særlig opgave, der påhviler faglige udvalg, er opgaven at udarbejde praktikmål, der er så tilpas konkrete, at de kan udmøntes og bruges som udgangspunkt for at fastlægge læringsindholdet af en delaftale eller en VFU eller som udgangspunkt for delgodkendelser af praktikvirksomheder. Ifølge interviewene med praktikcenterlederne er dette ikke tilfældet på alle uddannelser, jf. det arbejde med at udfolde praktikmål til brug for vurdering af elevernes læring og progression, som er beskrevet i kapitel 7.

Centrale pointer i kapitlet

- Mange praktikcentre anvender det kvalitetsarbejde, der er på skolen i forvejen. Det drejer sig især om elevtilfredshedsmålinger og evt. virksomhedstilfredshedsundersøgelser. Nogle steder er der gennemført særlige tiltag for at sikre og udvikle kvaliteten specifikt i praktikcenteret, mens andre ikke har taget hul på arbejdet med systematisk kvalitets sikring endnu.
- Der er gode erfaringer med at inddrage elever i drøftelser af kvaliteten i en systematisk, men mere mundtlig form end gennem ETU'er. Det kan fx være gennem nedsættelse af et elevforum.
- Praktikcenterledelserne har et særligt ansvar for at påtage sig en aktiv og inddragende rolle i samarbejdet med de lokale uddannelsesudvalg for at sikre udbyttet af det lokale samarbejde med parterne.
- Der er gode eksempler på, hvordan de faglige udvalg varetager deres opgave og ansvar i forbindelse med kvalitetssikringen af aktiviteterne i praktikcentrene. Men evalueringen tyder på, at der er behov for mere gensidig information mellem centre, lokale uddannelsesudvalg og de faglige udvalg. Det er samtidig vigtigt, at de faglige udvalg sikrer, at de lokale uddannelsesudvalg i tilstrækkelig grad er klædt på til at støtte arbejdet i praktikcentrene.
- De mange udlægninger medfører en usikkerhed mht. placeringen af det praktiske ansvar for kvaliteten af udlagte udbud. Efter EVA's vurdering er der behov for yderligere indsatser, fx i form af vejledninger fra Undervisningsministeriet, der kan styrke praktikcentrenes praktiske samarbejde om kvalitetssikringen i forbindelse med udlægninger.

Appendiks A

Evalueringsens datamateriale

Dette appendiks giver en nærmere beskrivelse af evalueringens datamateriale.

Besøg og interview på praktikcentre

EVA's besøgsrunde har omfattet besøg på samtlige 49 praktikcentre. EVA har lagt vægt på at besøge alle adresser, hvor et praktikcenter udbyder praktikuddannelse, hvilket blev gennemført med ganske få undtagelser. EVA har således gennemført besøg på 99 forskellige adresser.

Besøgene på centrene omfattede følgende elementer:

- Rundvisning på praktikcenteret, herunder de forskellige afdelinger og satellitter i centeret
- Et eller flere gruppeinterview med elever (typisk af en times varighed)
- Et eller flere gruppeinterview med instruktører (typisk af en times varighed)
- Interview med praktikcenterledelser (typisk af halvanden times varighed).

Praktikcenterlederen blev af EVA bedt om at udpege deltagere til gruppeinterview med instruktørerne og med eleverne, så alle uddannelser i praktikcenteret samlet set blev belyst gennem interview. Der var typisk to-seks deltagere i gruppeinterviewene med instruktørerne afhængigt af antallet af uddannelser i praktikcenteret. EVA bad praktikcenteret lægge vægt på, at gruppen af instruktører blev sammensat på en sådan måde, at forskellige uddannelser blev repræsenteret.

Praktikcenterlederne blev ligeledes bedt om at udvælge elever til interview. Her bad EVA om, at der blev lagt vægt på at udvælge elever med lyst til at deltage i interviewet, som samtidig var typiske for den type elever, praktikcenteret har på den pågældende uddannelse. Der var typisk tre-otte deltagere i gruppeinterviewene med eleverne, afhængigt af hvor mange uddannelser praktikcenteret havde. Der blev lagt vægt på, at gruppen af elever blev sammensat på en sådan måde, at den repræsenterede forskellige uddannelser.

I interview med praktikcenterledelsen deltog øvrige ledelsespersoner afhængigt af skolens eller centerets ledelsesstruktur.

Interview med praktikcenterledelser, instruktører og elever havde til formål at bidrage både til evalueringens generelle del og til evalueringens specifikke del. Besøgene har således bidraget til dataindsamlingen til de tværgående analyser på landsplan af de områder, evalueringen skal dække ifølge projektbeskrivelsen, og de udgør grundlaget for beskrivelserne af det enkelte center i evalueringens specifikke del.

I alt 209 elever og 195 instruktører har deltaget i interview under besøgene, således at EVA har interviewet elever og instruktører fra hhv. 38 og 42 af de 46 uddannelser, der p.t. udbydes med skolepraktik. På 4 uddannelser har EVA hverken interviewet elever eller instruktører (detailslagter, maskinsnedker, teknisk isolatør, værktøjsuddannelsen). Der er i alle tilfælde tale om uddannelser med få udbudssteder og en lille skp-volumen.

Interview med faglige udvalg

EVA har i perioden juni-august 2014 gennemført otte interview med repræsentanter for faglige udvalg inden for følgende områder:

- Uddannelser inden for byggeriet (træfagenes byggeuddannelse, mureruddannelsen)
- Uddannelser inden for el og VVS (elektrikeruddannelsen)
- Uddannelser inden for det grafiske område (uddannelsen til mediegrafiker)

- Uddannelser inden for jordbrugsområdet (uddannelserne til dyrepasser, produktionsgartner, skov- og naturtekniker og væksthushgartner)
- Uddannelser inden for malerfaget (uddannelserne til bygningsmaler, skiltetekniker og vognmaler)
- Uddannelser inden for det merkantile område (kontoruddannelserne og detailhandeluddannelsen)
- Uddannelser inden for metalindustrien (uddannelserne til personvogsmekaniker og lastvogsmekaniker)
- Uddannelsen til ernæringsassistent.

Udvælgelsen af faglige udvalg er foretaget, så de fire største udvalg, målt på skp-volumen, indgår, og sådan, at udvalgene repræsenterer uddannelser inden for en bred vifte af uddannelsesområder. De faglige udvalg udpegede relevante deltagere til interviewene. I de fleste tilfælde blev interviewet gennemført med formanden og næstformanden for det faglige udvalg.

Interviewene havde en varighed af én time, og de havde til formål at belyse samspillet mellem praktikcentrene og arbejdsmarkedets parter. Interviewene med de faglige udvalg gav sammen med seks pilotinterview med praktikcenterledere i maj-juni 2014 EVA indsigt i, hvilke forhold der ville være vigtige at inddrage under besøgene på centrene.

Interview med medlemmer af lokale uddannelsesudvalg og praktikcenterudvalg

EVA har i perioden november-december 2014 gennemført 15 telefoninterview med repræsentanter for formandskaberne for lokale uddannelsesudvalg på følgende uddannelser:

- Elektrikeruddannelsen (to interview)
- Gastronomuddannelsen (ét interview)
- Lager- og terminaluddannelsen (ét interview)
- Mureruddannelsen (ét interview)
- Smedeuddannelsen (to interview)
- Snedkeruddannelsen (ét interview)
- Træfagenes byggeuddannelse (ét interview)
- Uddannelser inden for det merkantile område (fem interview)
- Uddannelsen til personvogsmekaniker (ét interview).

Udvælgelsen af repræsentanter for lokale formandskaber er foretaget, så uddannelser inden for forskellige fællesindgange og forskellige typer af skoler er repræsenteret. Hovedparten af de interviewede er samtidig medlemmer af praktikcenterudvalget på den skole, hvor det lokale udvalg hører til.

Interviewene havde en varighed på en halv time, og de havde til formål at belyse samspillet mellem praktikcentrene og arbejdsmarkedets parter på lokalt plan.

Appendiks B

Oversigt over kriterier

Oversigt over de hensyn/kriterier, som evalueringen skal belyse, og hvilke dele af evalueringens kapitler og dele der beskriver hensynet/kriteriet.

UVM's/REU's kriterier	Evalueringens generelle del						Evalueringens centerspecifikke rapporter
	Kapitel 3 Generelt om centrene	Kapitel 4 Elevstrømme	Kapitel 5 Samarbejdet mellem skolerne	Kapitel 6 Det praktikpladsopsgørende arbejde	Kapitel 7 Praktikuddannelsen	Kapitel 8 Samarbejde med det lokale arbejdsmarked	
1. Hensynet til sikring af fagligt bæredygtige og kvalitativt forsvarlige uddannelsesmiljøer							
a) Centerets andel af elever inden for uddannelsen i hovedforløbet og skolepraktik ⁴ .		(x)	(x)				
b) Graden af overgang fra grundforløb til hovedforløb inden for uddannelsen.		x	x				
c) Kvaliteten af praktikcenterets praktikuddannelse, herunder udstyr, materialer og opgaver.					x		x

⁴ Pga. udlægninger fra praktikcentre er det med de foreliggende registerdata ikke muligt at beskrive andelen af skolepraktikelever og ordinære hovedforløbselever på det enkelte center helt nøjagtigt.

UVM's/REU's kriterier	Evalueringens generelle del						Evalueringens centerspecifikke rapporter
	Kapitel 3 Generelt om centrene	Kapitel 4 Elevstrømme	Kapitel 5 Samarbejdet mellem skolerne	Kapitel 6 Det praktikpladsop-søgende arbejde	Kapitel 7 Praktikuddannelsen	Kapitel 8 Samarbejde med det lokale arbejdsmarked	
2. Hensynet til sikring af et geografisk dækkende udbud under hensyn til efterspørgsel og behov							
a) Sikring af et passende antal udbudssteder.			x				
b) Sikring af et passende bredt udbud på landsplan.			x				
c) Centerets håndtering af alle elever, der søger skolepraktik inden for en uddannelses forskellige trin og specialer.			x				x

UVM's/REU's kriterier	Evalueringens generelle del						Evalueringens centerspecifikke rapporter
	Kapitel 3 Generelt om centrene	Kapitel 4 Elevstrømme	Kapitel 5 Samarbejdet mellem skolerne	Kapitel 6 Det praktikpladsopsøgende arbejde	Kapitel 7 Praktikuddannelsen	Kapitel 8 Samarbejde med det lokale arbejdsmarked	
3. Hensynet til sikring af flest mulige praktikpladser i virksomheder							
a) Omfang af skolepraktik-elevernes uddannelse i virksomheder gennem korte aftaler, delaftaler eller restaftaler				x			
b) Omfang af elever uden for skolepraktik (uddannelsesaftaler og fravalg af skolepraktik).		x					
c) Omfang af virksomhedsforlagt undervisning under skolepraktik.				x			x
d) Beskæftigelsesgraden for uddannelsen samlet set i forhold til skolepraktikniveauet ⁵ .	(x)						
e) Organisering af centerets systematiske praktikpladsopsøgende arbejde.				x			x
f) Effekter af centerets praktikpladsopsøgende arbejde.				x			(x)

⁵ Evalueringen belyser omfanget af det absolutte og relative omfang af skolepraktikken på de enkelte uddannelser, men EVA har ikke mulighed for at belyse beskæftigelsesgraden på den enkelte uddannelse eller samlet set.

UVM's/REU's kriterier	Evalueringens generelle del							Evalueringens centerspecifikke rapporter
	Kapitel 3 Generelt om centrene	Kapitel 4 Elevstrømme	Kapitel 5 Samarbejdet mellem skolerne	Kapitel 6 Det praktikpladsop-søgende arbejde	Kapitel 7 Praktikuddannelsen	Kapitel 8 Samarbejde med det lokale arbejdsmarked		
4. Hensynet til samarbejde mellem skoler og centre								
a) Centerets anvendelse af kostafdeling på de enkelte uddannelser.		(x)						
b) Håndtering af elevernes bevægelser mellem de forskellige skoler og centeret.			x					x
c) Samarbejder med andre skoler og centre om uddannelser og praktikpladssøgning.			x	x				x
d) Inddragelsen af de faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg eller praktikcenterudvalg.							x	

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.